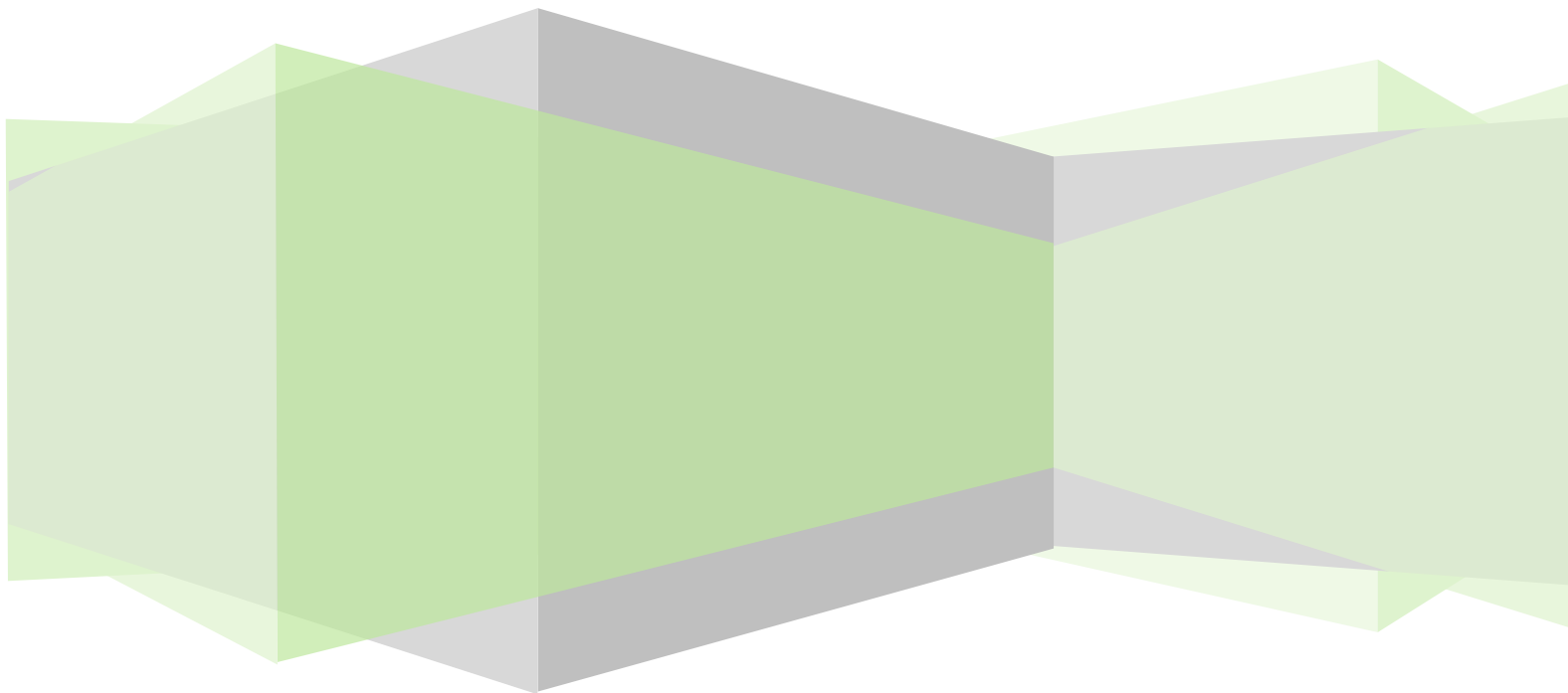

ОБЛАСТНА СТРАТЕГИЯ ЗА РАЗВИТИЕ НА ОБЛАСТ ПАЗАРДЖИК 2014 -2020 Г.

Приета с Решение № 10 на Протокол №27 / 02.10.2013 г.
на Областния съвет за развитие на Област Пазарджик

ОБЛАСТ С АДМИНИСТРАТИВЕН ЦЕНТЪР ГРАД ПАЗАРДЖИК

СЪДЪРЖАНИЕ

I. ВЪВЕДЕНИЕ	4
II. ОБЩИ УСЛОВИЯ	7
1. Стратегически ориентири, взаимодействия, основни принципи	7
2. Цели и обхват на документа	8
3. Период на действие	8
4. Резултати от Междинна оценка на ОСР	9
III. АНАЛИЗ НА ИКОНОМИЧЕСКАТА И СОЦИАЛНАТА СРЕДА	13
1. Обща характеристика и идентифицирани проблеми	14
2. Икономика и конкурентоспособност	18
3. Социален капитал, социална интеграция и включване	50
4. Екологично състояние и рискове	56
5. Административен капацитет, м/уинституционална координация и съгласуваност на политиките	62
6. Обща характеристика и идентифицирани проблеми	73
7. SWOT	79
IV. ЦЕЛИ И ПРИОРИТЕТИ ЗА РАЗВИТИЕ НА ОБЛАСТТА ЗА ПЕРИОДА 2014-2020 г.....	83
1. Стратегическа визия за Областната Стратегия за Развитие	85
2. Стратегически цели, приоритети и мерки/основни дейности за изпълнението им	86
V. ОБЩА ОЦЕНКА НА НЕОБХОДИМИТЕ РЕСУРСИ ЗА ПОСТИГАНЕ ЦЕЛИТЕ	94
VI. ТЕРИТОРИАЛЕН ОБХВАТ НА РАЙОНИТЕ ЗА ЦЕЛЕНАСОЧЕНА ПОДКРЕПА	97
VII. КРИТЕРИИ И ПОКАЗАТЕЛИ ЗА ОЦЕНКА НА ИЗПЪЛНЕНИЕТО НА СТРАТЕГИЯТА.....	104
1. СИСТЕМА ЗА НАБЛЮДЕНИЕ НА ОСР - Областната Стратегия за Развитие на област Пазарджик	105
2. СИСТЕМА ЗА ОЦЕНКА НА ОСР	107
3. ИНДИКАТОРИ ЗА НАБЛЮДЕНИЕ НА ОСР	108
4. КРИТЕРИИ ЗА ОЦЕНКА НА ИЗПЪЛНЕНИЕТО НА ОСР.....	110
5. КЛЮЧОВИ СТРАТЕГИЧЕСКИ ИНДИКАТОРИ ЗА ИНТЕГРИРАНЕ НА ГЛОБАЛНИТЕ ЦЕЛИ ПО ОКОЛНА СРЕДА В РЕГИОНАЛНОТО ПЛАНИРАНЕ	111
VIII. СТРАТЕГИЧЕСКИ НАСОКИ ЗА РАЗРАБОТВАНЕ НА ЦЕЛИТЕ НА ОБЩИНСКИТЕ ПЛАНОВЕ ЗА РАЗВИТИЕ	119
IX. ОПИСАНИЕ НА НЕОБХОДИМИТЕ ДЕЙСТВИЯ ЗА ПРИЛАГАНЕ ПРИНЦИПА НА ПАРТНЬОРСТВО ОСИТУРЯВАНЕ НА ИНФОРМАЦИЯ И ПУБЛИЧНОСТ. КОМУНИКАЦИОНЕН ПЛАН НА ОСР	125
IX. ЗАКЛЮЧЕНИЕ	131

I. ВЪВЕДЕНИЕ

Областната стратегия за развитие е средносрочен документ за стратегическо планиране на регионалното развитие на съответната област (район от ниво 3), който се разработва в съответствие с регионалния план за развитие на района от ниво 2. С него се определят целите и приоритетите за устойчиво интегрирано регионално развитие, като се отчитат специфичните характеристики и потенциала на областта.

Областната стратегия за развитие се разработва за 7-годишен период, който съвпада с периода на действие на регионалния план за развитие и на общинските планове за развитие.

Настоящият материал е разработен в съответствие с:

- Методическите указания от септември 2011 г., за разработване на НСРРБ
- Национална стратегия за регионално развитие на Република България (2012-2022),
- Регионални планове за развитие на районите от ниво 2 (2014-2020).

В процеса на разработване на Областната стратегия за развитие на Област Пазарджик за периода 2014-2020г. са проследени следните документи и материали:

- Областна стратегия за развитие на област Пазарджик 2005-2015 г.
- Доклад за междинна оценка - Актуализиран документ за изпълнение на областната стратегия на Област Пазарджик 2011-2013 г.
- Стратегия за развитие на социалните услуги в Област Пазарджик 2011-2015 г.
- Регионална програма за заетост на Област Пазарджик;
- Областна стратегия за устойчиво развитие на горите в Област Пазарджик 2007-2017 г.

От съществено значение е актуализираната стратегия за развитие на областта, като основен мониторингов документ предоставящ актуална информация за състоянието на социално-икономическите фактори на средата, тяхната динамика и тенденции, рамкирани чрез стратегическия хоризонт на документа до 2013 година. В него, в краткосрочен план, е определен и комплексът от фактори, които са свързани основно с неблагоприятните ефекти на икономическата криза по отношение на средата, в която ще се осъществи развитието на местните общности от Пазарджишка област. Изводите от анализа на текущото състояние, идентифициране на тенденциите, проследяване на прогреса и извличане на поуки с цел коригиране на действията в променящите се условия, посрещане на новите предизвикателства, както и осигуряване на информация и отчетност при изпълнението е залегнало в основата на настоящия документ.

А) Дефиниции

- *Административна структура* - администрация, която подпомага орган на изпълнителната власт;
- *Мисия* - смисълът, поради който съществува административната структура;
- *Визия* - представата за бъдещето на административната структура;
- *Цели* - конкретни желани постижения, състояния или реакции, определени с количествени или качествени показатели;
- *Ефективност* - степен на постигане на предварително поставени цели;
- *Ефикасност* - съотношение между постигнатите резултати и използваните за тях ресурси;
- *Вътрешно звено* - организационно обособена част от административната структура - главна дирекция, дирекция, отдел, сектор, звено с друго наименование, предвидено в нормативен акт;
- *Обща администрация* - вътрешни звена, които подпомагат осъществяването на правомощията на органа на изпълнителната власт като ръководител на съответната администрация, създават условия за осъществяване на дейността на специализираната администрация и извършват техническите дейности по административното обслужване;
- *Специализирана администрация* - вътрешни звена, които подпомагат осъществяването на правомощията на органа на изпълнителната власт, свързани с неговата специална компетентност;
- *Работен (бизнес) процес* - определена във времето и пространството последователност за извършване на операции за получаването на относително завършен продукт или услуга (или на части от тях);
- *Релевантност на функциите на вътрешните звена* - съответствието на функциите на звеното с област/и на политиката и/или правомощие/я на органа на власт, със стратегически и програмни документи, за които отговаря органът на власт
- *Аутсорсинг* - предоставяне на определени функции или бизнес процеси, осъществявани от определена административна структура за изпълнение и обслужване от друга организация, специализирана в съответната област;
- *Публично-частно партньорство* - споразумение между организация от публичния сектор и организация/и от частния сектор, чрез което се извършва разпределяне на

активите, правата, отговорностите и рисковете при предоставянето на услуга или съоръжение за използването им от обществото.

Б) Списък на използваните съкращения:

- **ЗРР** – Закон за регионалното развитие
- **КИСС** – Комисия за икономическо и социално сближаване
- **МРРБ** – Министерство на регионалното развитие и благоустройството
- **НОПРР** – Национална оперативна програма за регионално развитие
- **НПР** – Национален план за развитие
- **НСРР** – Национална стратегия за регионално развитие
- **ОГСП** – Областна група за стратегическо планиране
- **ЕЕ** - Екип от експерти
- **ОПР** – Общински план за развитие
- **ОБПР** - Областен план за развитие
- **ОСР** – Областна стратегия за развитие
- **ОП** - Оперативна програма
- **ОПАК** - Оперативна програма „Административен капацитет”
- **ОПОС** - Оперативна програма „Околна среда”
- **ОПРР** - Оперативна програма „Регионално развитие”
- **ОПРСР** - Оперативна програма за развитие на сектор „Рибарство”
- **ОПРЧР** - Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси”
- **ОПТ** - ОП „Транспорт”
- **ОСР** – Областна стратегия за развитие
- **ПЕЕ** – Програма „Енергийна ефективност”
- **ПРСР** – Програма за развитие на селските райони
- **ПСОВ** - пречиствателни станции за отпадъчни води
- **ПТКП** – подробен транспортно-комуникационен план
- **РПР** – Регионален план за развитие
- **РСР** – Регионален съвет за развитие
- **РЦВ** – Район за целенасочено въздействие
- **РП** – Район за планиране
- **СБ** - Световна банка
- **СП** - скоростен път

BBMRI - пан-европейски научен инфраструктурен проект в областта на биобанкирането и биомолекулярните ресурси

CLARIN - пан-европейски научен инфраструктурен проект в областта на езиковите ресурси

EURO-ARGO - пан-европейски научен инфраструктурен проект в областта на морските науки и мониторинга на моретата и океаните

JEREMIE - (Joint European Resources for Micro to Medium Enterprises) – Обединени европейски ресурси за подкрепа на малки и средни предприятия.

II. ОБЩИ УСЛОВИЯ

1. Стратегически ориентири, взаимодействия, основни принципи

В процеса на разработване на настоящия стратегически документ са отчетени вертикалните и хоризонтални приоритети на националната политика - *устойчиво развитие, равни възможности и социално включване*.

За постигане на *взаимодействие между различните документи за стратегическо планиране в процеса на тяхното разработване*, се отчитат йерархичните нива и логическата обвързаност между тях, определени с националното законодателство за регионалното развитие. Решаваща роля за осигуряване на необходимите условия и изпълнение на изискванията при изработване на стратегията е било взаимодействието между областната администрация и общинските администрации, както и взаимодействието на Областния съвет за развитие с Регионалния съвет за развитие.

Основните принципи, залегнали при разработването на ОСП– Пазарджик (2014-2020г.) следват принципите, посочени в методическите указания за разработване на стратегията, а именно:

- политиката за сближаване на ЕС през периода 2014-2020 г. чрез съобразяване с новите цели и приоритети, както и с финансовите условия и предвижданията на оперативните програми, които ще бъдат разработени в тази стратегическа рамка;
- чрез очертаване на стратегически перспективи за реализация на общинските планове за развитие на територията на областта, да се постигане по-добро съответствие и взаимодействие с регионалния план за развитие (от ниво 2);
- определяне на точни и съответстващи на потенциала и перспективите за развитие на областта цели и приоритети, ефективна координация и допълване на секторните цели и приоритети;
- развитие на административния капацитет за стратегическо планиране, програмиране и управление на проекти, включително прилагане на иновативни управленски практики и стратегии за ефективна координация на политики и инструменти за развитие на областта;

- развитие на териториалното сътрудничество за осъществяване на съвместни дейности за постигане целите на регионалното развитие, включително с трансграничен, междурегионален и транснационален характер;
- съответствие с условията и реда, включително сроковете за изготвяне, съгласуване, приемане, актуализиране и изпълнение на стратегията съгласно нормативните изисквания;
- стратегическо наблюдение и оценка на постигнатите резултати и въздействие върху регионалното развитие, основани на система от индикатори и използване на данни от надеждни източници на информация;
- включване на всички заинтересовани страни и партньори в плановия процес и осигуряване на публичност, прозрачност и информация при изпълнението на стратегията;
- идентифициране на подходящи механизми и стимули за насърчаване на балансирано и устойчиво местно развитие и концентрация на ресурсите в най-необлагодетелстваните територии.

Областната стратегия за развитие (ОСР) е важна част от системата за стратегическо планиране на устойчиво интегрирано регионално и местно развитие и се разработва в контекста на актуалното социално-икономическо състояние на областта и в съответствие със стратегическата ориентация на регионалната политика в Европейския съюз и националните цели и приоритети за регионално развитие при съобразяване с нормативна и институционална среда за нейното прилагане, наблюдение и оценка.

Сред целите на тази стратегия е подобряването на опита и капацитета на областната администрация и областния съвет за развитие за планиране, координация и ефективно прилагане на публични политики и стратегии.

2. Цели и обхват на документа

Областната стратегия за развитие е средносрочен документ за стратегическо планиране на регионалното развитие на съответната област (район от ниво 3), който се разработва в съответствие с регионалния план за развитие на района от ниво 2. С областната стратегия за развитие се определят целите и приоритетите за устойчиво интегрирано регионално развитие, като се отчитат специфичните характеристики и потенциала на област Пазарджик.

3. Период на действие

Областната стратегия за развитие се разработва за 7-годишен период, който съвпада с периода на действие на регионалния план за развитие и на общинските планове за развитие.

4. Резултати от Междинна оценка на ОСР на област Пазарджик:

В общ методически аспект междинната оценка на ОСР включва:

- ❖ анализ и преценка на първоначалните резултати, организацията и качеството на прилагането;
- ❖ оценка на валидността на анализа на силните и слабите страни, възможностите и рисковете;
- ❖ оценка на продължаващата уместност и съгласуваност на стратегията;
- ❖ оценка на ефективността и ефикасността на изпълнението до момента и на очакваните въздействия съгласно определени критерии и показатели.

Специални анализи разглеждат обема и начина на разпределението на финансовите ресурси, мобилизирани в рамките на целите и приоритетите за развитие на съответните области по различни действащи програми и проекти.

Основните изводи и препоръки, съдържащи се в междинните оценки на ОСР, акцентират върху три теми, свързани с оценка на изпълнението, релевантност на съответната стратегия и капацитет за координация. По отношение на изпълнението на областните стратегии за развитие се подчертава необходимостта от ясно формулирани цели и количествено определени индикатори за измерване на постигнатия напредък и степента на реализация на целите.

Оптимизацията на функционалната компетентност на областния управител и териториалните звена на централната изпълнителна власт за координация на секторните политики на регионално равнище ще спомогне за повишаване на капацитета и отговорността на областната администрация за провеждане на ефективна регионална политика и за осигуряване на по-добра координация и съответствие между националните и местните интереси.

По отношение на приоритетните теми, които са обхванати в областните стратегии за развитие, се констатира, че усилията на съответните регионални и местни власти през последните години са концентрирани и се регистрира напредък особено в сферата на социалните и образователните услуги и изграждането на базисна инфраструктура. Заедно с това обаче са необходими и усилия за насърчаване на местното икономическо развитие, което да повиши заетостта на работната сила, нейната квалификация и производителността на труда като предпоставка за повишаване конкурентоспособността на регионалната икономика. Повече внимание следва да се отдели на изграждането на съвременна екологична инфраструктура.

При съпоставянето на постигнатите резултати с реализираните финансови средства за изпълнението областните стратегии за развитие до момента като цяло се очертава умерена степен на ефективност и ефикасност на използваните ресурси с ясно изразен дисбаланс между някои приоритетни оси. Към момента е налице политическа и социална ангажираност за цялостното изпълнение на областните стратегии за развитие, свързана с търсене и мобилизиране на партньорства за развитие на местно, регионално и национално ниво, включително имащи трансграничен и интеррегионален характер особено с партньори от ЕС.

Съществуват обаче все още значителни ограничения пред териториалното сътрудничество. Необходимо е активизиране и разширяване на сътрудничеството между областите, както и с други региони в ЕС, с цел трансфериране на опит, добри практики, познания и умения за реализация на регионални инициативи, включително с трансграничен и транснационален характер, по-ефективно използване на възможностите на европейските фондове за регионално развитие и териториално сътрудничество. Повече внимание и ресурси трябва да бъдат насочени към институционално изграждане и укрепване на капацитета на областно ниво за стратегическо планиране, координация, мониторинг и оценка на стратегии и планове, засягащи устойчивото развитие на областта.

На база извършения анализ на стратегическия документ и въз основа на направените задълбочени проучвания на изпълнението на целите, залегнали в ОСР на област Пазарджик чрез изпълнените проекти и дейности от общинските администрации за изследвания период, могат да се направят следните основни изводи:

- Областната стратегия за развитие на област Пазарджик формално съответства на действащите към момента на създаване на документа Методически указания за разработване на областни стратегии за регионално развитие. Положителен момент в стратегическия документ е иновативният, в сравнение с останалите области, подход за количествена параметризация на SWOT анализа, както и включването на определени компоненти от него към съответните тематични области на анализа. Така се подчертава добрата връзка между анализа на ситуацията в областта с дефинираната обща стратегическа рамка.
- Генералните стратегически цели са добре структурирани, но по отношение количествените характеристики на показателите, са твърде амбициозно дефинирани. Независимо от това, че не покриват първоначално определените нива, може да се направи изводът, че по тях е осъществен значителен напредък. Това показва, че те са жизнеспособни и следва да продължат да бъдат такива и след процеса на актуализация на стратегическия документ, като се внесат корекции единствено по отношение на очакваните количествени резултати

от тяхното постигане. Тази констатация се потвърждава от фокуса на реализираните проекти с европейско финасиране в рамките на областта.

- Дефинираните мерки са с разнообразен характер, като някои са неправилно или тясно формулирани, което силно ограничава възможността за регистриране на изпълнени проекти. В тази връзка е необходимо прецизирането на броя и съдържанието на мерките в документа, включително да се изчистят нереалистичните такива;
- Системата от индикатори за наблюдение на стратегическия документ е сериозен проблем, както по отношение на кореспонденцията с целите, приоритетите и мерките, така и с информационното осигуряване на част от показателите. Така се компрометира цялата система за мониторинг на изпълнението на стратегическия документ и става невъзможно нейното използване за междинни и последващи оценки, както и за корекции в целеполагането.
- Липсата на регулярна отчетност за наблюдение на изпълнението на ОСР на област Пазарджик по отношение на индикаторите, също представлява сериозна пречка при наблюдението и контрола на постигането на набелязаните цели, приоритети и мерки.

КОНСТАТАЦИИ: На база извършената оценка може да се направи изводът, че въпреки липсата на изчерпателна информация за степента на изпълнение на заложените в ОСР на област Пазарджик генерални стратегически цели, и прекалената амбициозност при определяне на очакваните нива на количествените показатели за изпълнение, Областната стратегия за развитие на областта съответства на нуждите на местната общност за оценявания период.

ОБЩИ ПРЕПОРЪКИ :

Акцентът при актуализацията на ситуационния анализ следва да е върху социално-икономическата компонента. Същата би могла да се извърши на база първоначалната логика на стратегическия документ и да следва неговото съдържание в тази му част. Така лесно ще може да се прави задължителният сравнителен прочит между първоначалния вариант на стратегията и актуализирания документ за нейното изпълнение. Не трябва да се забравя, че актуализацията по същество не отменя действащата стратегия, а по-скоро представлява механизъм, чрез който тя бива адаптирана към променящата се среда.

Необходимо е генералните цели да бъдат прецизирани като формулировка, най-вече с оглед определените нива на свързаните с тях очаквани количествени показатели, които следва да бъдат постигнати. Приоритетите следва да се редуцират като брой и да се

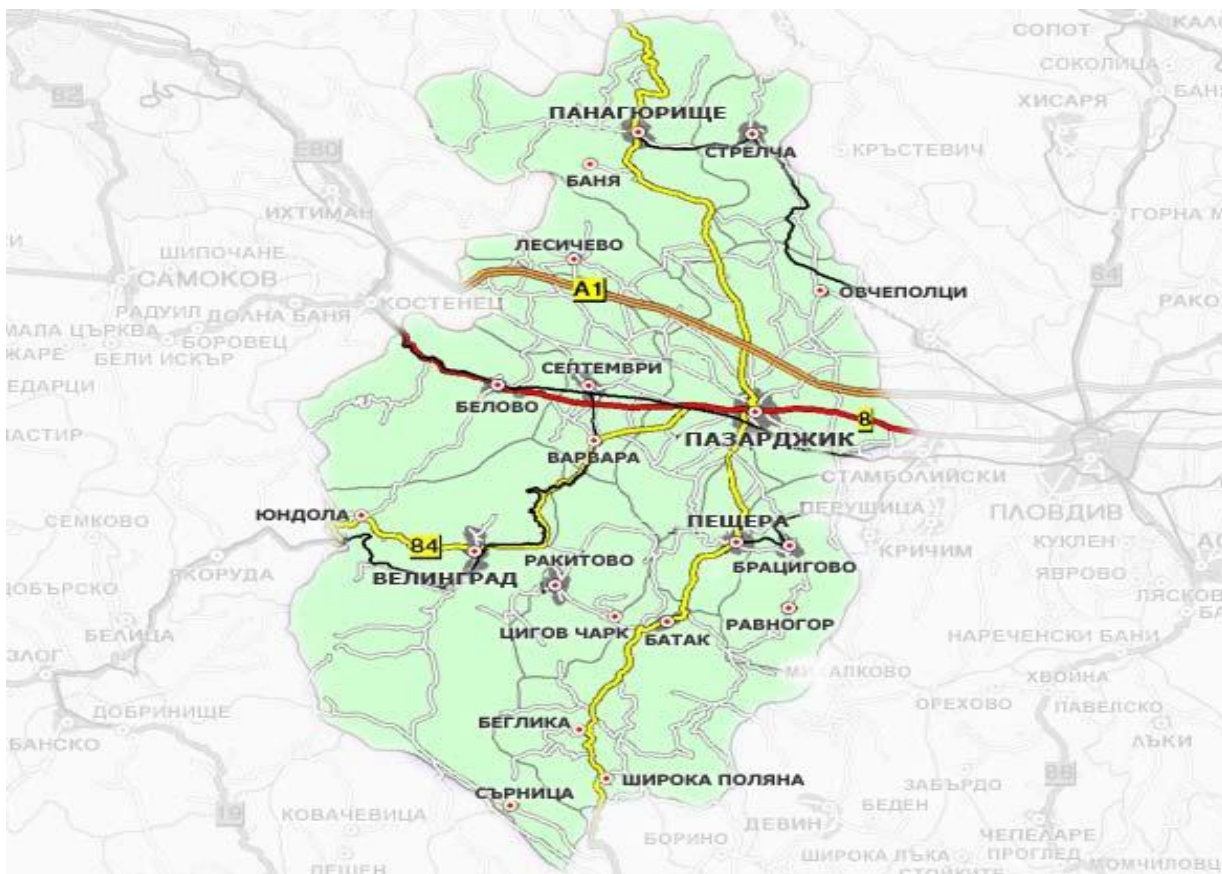
фокусираат върху сравнителните предимства на област Пазарджик.

При дефинирането на стратегическата рамка следва да се спазват принципите за концентрация на усилията, човешките и финансовите ресурси за осъществяване на набелязаните в стратегията цели и тясно обвързване и интегритет на действията, заложен в различните програми за постигане на комплексен социално-икономически ефект.

Разработената система за наблюдение и контрол следва да включва адекватно подбрани индикатори, които следва да измерват както постигането на изпълнението на целите и приоритетите, заложен в Стратегията за развитие, така и организацията и методите на изпълнение, прилагани от съответните административни структури и организациите, участващи в изпълнението им.

Препоръчително е разработването на областна информационна система за планиране и управление на територията. Същата може успешно да се финансира със средства от ЕС (чрез ОП «Административен капацитет») или чрез втори етап на програма „ЕЕА“ grant.

III. АНАЛИЗ НА ИКОНОМИЧЕСКАТА И СОЦИАЛНАТА СРЕДА

Областна стратегия на област Пазарджик за 2014-2020 г. е изработена на база на събрана и анализирана актуална и достоверна информация, статистически данни, обобщения от реализирани вече изследователски проекти и други данни, очертаващи социално-икономическия профил на Област Пазарджик, устройството на нейната територия, както и тенденциите за икономическото и социално ъ развитие. Актуалните данни са представени чрез: информация от НСИ; специализирани схеми, графики и таблици, представящи съществуващото състояние, др.; документи, представени от областната администрация; върху картна основа от цифров вид, от материали, публикувани в интернетпространството. Няма настъпили промени за периода между двете стратегии в административно-териториалното устройство на Пазарджишка област, които да се отразят на начина на провеждане на регионалната политика. Демографските процеси в Пазарджишка област се развиват в общата насока на демографски изменения в страната. Следва да се отбележи новия контекст на

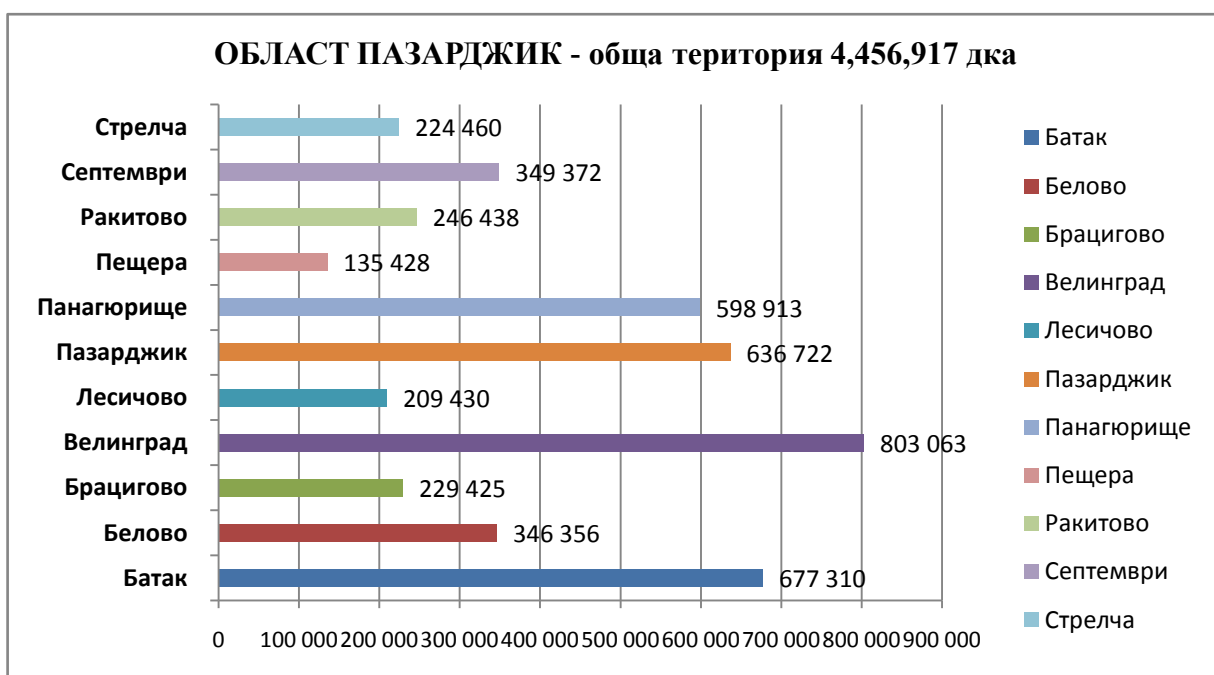
регионално управление, който свързваме с прилагане на базовата система за класификация на териториалните единици NUTS на ЕС, в съответствие с Регламент 1059/2003.

1. Обща характеристика/ профил на областта

Област Пазарджик е създадена с Указ № 1 от 1999 г. на Президента на Република България. Състои се от 11 общини – Батак, Белово, Брацигово, Велинград, Лесичово, Пазарджик, Панагюрище, Пещера, Ракитово, Септември и Стрелча с общо 117 населени места.

Физикогеографски характеристики

Пазарджишка област е *разположена* в централната част на южна България (Южен централен район) върху територия от 4458,0 км², представляваща 4% от общата площ на страната. По – голяма част от нея 56,07% представляват горски площи – 2.432 милиона декара., а 36 % , или 1.159 милиона декара, са земеделски земи.

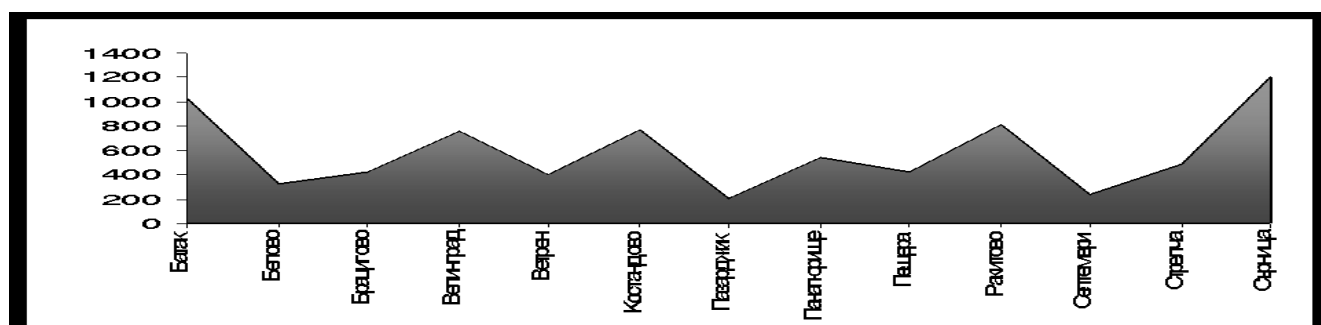
Област Пазарджик се намира на юг от Стара планина и на север от Родопите и обхваща най-западната част на Горнотракийската низина. Това местоположение определя и разнообразния й *релеф* – от равнинен в Горнотракийската низина (Пазарджишко-Пловдивското

поле), до хълмист и планински, включващ части от Ихтиманска и Същинска Средна гора, Западните Родопи и Рила.

Таблица: Надморска височина на градовете в Област Пазарджик

Насел. място	Батак	Белово	Брацигово	Велинград	Ветрен	Костандово	Пазарджик	Панагюрище	Пещера	Ракитово	Септември	Стрелча	Сърница
Метр и НмВ	1036	330	425	755	400	770	205	540	425	811	237	490	1210

НАДМОРСКА ВИСОЧИНА НА ГРАДОВЕТЕ В ОБЛАСТТА (метри)

От *природните ресурси*, полезните изкопаеми, които се добиват на територията на областта са медните руди в района на Панагюрище, където се добиват и малки количества злато, сребро, олово и цинк. Находища на мрамор има в районите на Велинград, Белово и село Огняново, на фелдшпат край Велинград и на доломит край Белово. Област Пазарджик разполага и със значителни водни ресурси – язовирите Батак, Голям Беглик, Белмекен, Доспат и др., както и минералните извори във Велинград, Стрелча, Белово, Брацигово и Баня.

Почвите в Пазарджишко - пловдивското поле са плодородни: чернозем - смолници, канелено – горски и делувиялно - алувиални, върху които се отглеждат овощни култури, житни култури, зеленчуци, хмел, тютюн, маслодайни и етерично – маслени култури. Високопланинската част е заета предимно от кафяви горски почви, които поради планинския климат създават условия за отглеждане на картофи и пасищно животновъдство. В Пазарджишка област се включват части от големите български планини - Родопи, Рила и Средна гора. Горите заемат 243201.6 ха /55%/ от територията на областта и представляват **6.6% от горския фонд** на Република България.

Климатът е преходно-континентален в равнинните части, и планински – в източните склонове на Рила и по високите части на Родопите. В равнинните части настъпва рано пролетта, а в планинските – есента. Зимното полугодие се характеризира с по-мек климат, отколкото в Северна България – ранна пролет и късна топла есен. Средната температура за годината е 11.3оС. Околните планини образуват валежна сянка и общата годишна валежна сума пада под 550 мм/км² при средно за страната 650 мм/км², което е наложило рационалното използване на съществуващите водни запаси.

Водоносният басейн на минералните извори на Велинград обхваща около 800 км². Около 80 извора, формиращи три термални зони: Чепино, Лъжене и Каменица, се използват за лечение на опорно-двигателния апарат, стомашно-чревния тракт, чернодробни, кожни, нервни, бъбречно-урологични и др. заболявания.

Водите в Чепино са радиоактивни, хипертермални, хидрокарбонатни, натриеви, флуорни и силициеви, в Лъжене те са хидрокарбонатни, натриеви, сулфатни, флуорни и силициеви, а в Каменица и Драгиново- сулфатни, хидрокарбонатни, натриеви, силициеви, флуорни със съдържание на сероводород. Това е една от основните предпоставки градът да може да се развива като първостепенен национален и международен балнеологичен курорт.

Неоценимо богатство на областта са термоминералните води в Баня, Стрелча, Брацигово, Белово, Ракитово, Велинград и в долината на Чепинска река. Те дават възможност да се развие балнеолечението и туризмът в областта.

Транспортната инфраструктура на областта е представена от част от евроазиатския транспортен коридор, свързващ Западна Европа с Близкия Изток и Средна Азия по трасето Лондон- Калкута. Международната автомагистрала “Тракия”, като участък от европейския път Е-80, я свързва със Западна Европа и Истанбул, а други удобни пътища – с останалите области в Южна България. През територията на областта по трасето на автомагистрала “Тракия” преминава транспортен коридор № 8, свързващ Черно море с Адриатическо море. Основна ж.п. линия в областта е международната ж.п. линия по направление СЕ-70, свързваща Централна Европа с Азия.

По данни на НСИ по показатели от 2011 за област Пазарджик, няма промяна в дължината на автомагистралите, пътищата от различен клас, както и железопътните линии, както е показано в настоящата таблица.

Техническата инфраструктура – като елемент от анализа на жизнената среда, обхваща следните елементи

Водоснабдителната и канализационната система - в това число: водоизточници, пречиствателни станции, водоснабдителни мрежи, канализация и отпадни води. Представени са количеството и качеството на питейните води, вкл.: количества подавани води, изграден обем резервоари, рационално използване на водата, общо водопотребление, ползвани водни количества от населението и промишлеността, дължина на изградената водопреносна и канализационна мрежа, брой населени места без целогодишно водоснабдяване, брой неводоснабдени населени места, брой пречиствателни станции и тяхното местонахождение, пречистени отпадни води, утайтели за отпадни води, качество на питейната вода и др.

Транспортните мрежи обхващат пътищата, тяхната категория, дължината на пътната мрежа, гъстота и качество, дължина и гъстота на ж.п. мрежата, наличие на воден, въздушен и железопътен транспорт, неговата използваемост и качество.

Енергийни мрежи – данни за годишна консумация на ел.енергия (хил.kW/годишно) използвана от населението и от промишлеността, трафопостове и електрически подстанции.

Съобщителна мрежа – данни за телефонизация на населението, инсталирани телефони, общ брой телефонни постове, брой телефонни постове на 100 жители, цифровизиран

телефонен пренос (брой цифрови централи), оптичен кабел, дължина, покрити територии от мобилни телефонни оператори, покритие с радио и TV сигнал, Интернет оператори, изградени локални мрежи и др.

2. Икономика и конкурентноспособност

От публикувания доклад за състоянието на икономиката на национално ниво, за 2012 г. (публ.Г.Прохарски) става ясно, че българската икономика, макар и с много ниски темпове, продължава да расте. Това забавяне, което се наблюдаваше в началото на 2012 г, постепенно заглъхва, но все още остава с много ниски темпове на растеж. Въз основа на оценката на данните на НСИ растежът на БВП е малко над 1%.. За 2013 г. се запазва по-оптимистичната прогноза в рамките на общо очертаващия се слаб растеж през следващите няколко години, тъй като липсват вътрешни и външни фактори, които да върнат икономическия растеж.

За 2012г. само три сектора на икономиката са със спад, а останалите седем са със слаб растеж. Това дава устойчивост, тъй като растежът нараства, макар и с бавни темпове.

Лошата новина е, че **промишлеността**, която заема 21% от БВП, от ръст с 9% за 2011г., през тази година 2012 г. показва влошаващи данни за годишен растеж от около 1%. Очаква се състоянието си да възстанови и секторът на **търговията**, който миналата година е регистрирал спад от 1.1%, Сектор **строителство**, който заема около 5.5% от икономиката на страната, има доста разнопосочна динамика. Бизнес климатът се подобрява, като е отчетен ръст през септември, което води до извода, че вероятно тази година ще се възстанови растежът му на годишна база". Особено е състоянието на **селското стопанство**, което повиши дела си във БВП до 4.8%. Регистрираха се сериозни растежи в началото на 2012г., но в трето и четвърто тримесечие са регистрирани частично спадове поради по-слабата реколта, което може да неутрализира растежа от началото на годината и селското стопанство да завърши около нулата. По текущи цени има сериозен ръст на продукцията и, като отрасъл не можем да се каже, че е в сериозно затруднение. Обратно - повишаването на цените доведе до повишаването на приходите на фермерите. Това е добра база за развитието на отрасъла в бъдеще. Очаква се повишаване на крайното потребление на годишна база, което се подпомага, макар и минимално, от регистрирания ръст в инвестициите, особено през последното тримесечие на изтеклата година. Външната търговия има отрицателен нетен принос, поради свиването на износа и по-бързия растеж на вноса през последната година. Като цяло, има възстановяване от

забавянето в края на миналата и началото на тази година, което за някои от секторите означава излизане от кризата от 2008 г.

Външните условия не позволяват по-голяма динамика, затова и оценка от 1.5% ръст за следващата година е балансирана и реалистична.

Икономиката на Пазарджишка област се характеризира с радикални трансформации в производството, структурата, собствеността и пазарите. Изключително силно се отрази преходът към пазарна икономика, започнал в края на 80-те години на миналия век. Много от структуроопределящите предприятия бяха закрити или драстично намалиха обема на производството си. Най-яръкият пример за това е консервният комбинат "Марица", създаден и години наред работещ като едно от най-големите предприятия за производство на консерви от плодове и зеленчуци в страната.

Не по-малко беше значението на предприятия като акумулаторния и каучуковия заводи в Пазарджик, машиностроителния завод „Металик“, също в Пазарджик, завода за магнитни носители в Драгор. Тези предприятия през 90-те години на миналия век бяха реструктурирани и значително намалиха обема на промишленото производство.

Най-значимите промишлени предприятия в областта днес, чиято продукция основно е за износ за Русия, Италия, арабските страни са пазарджишките:

- „Каучук“ АД, който е с финландско оборудване, е единственото в България предприятие за производство на транспортни ленти, вело- и мототуми,
- „Металик“ АД, специализиран в производството на стругове, също основно за износ, главно за Япония и
- акумулаторният завод „Елхим-Искра“ АД Пазарджик, който е с огромен капацитет (преработвал е около 40 хил. т олово годишно, сега се преработват под 10 хил. т олово годишно), но не се използва рационално..

Важен структуроопределящ сектор в областната икономика е рудодобивът, като един от най-големите в Европа производители на медни и пиритни концентрати е „Асарел Медет“ АД в Панагюрище.

Област Пазарджик има благоприятно географско разположение. Разстоянието от областния център до София е 100 км, а до Пловдив – 37 км. Добрите транспортни връзки и наличието на международен транспортен коридор създават условия за икономическото развитие на областта. Тя се отличава с разнообразни природни дадености и множество

културни забележителности, които са предпоставка за развитието на зимен, балнеоложки и културен туризъм. Налице са и добри възможности за развитие на модерно селско стопанство и производство на екологично чисти продукти.

Брутен вътрешен продукт (БВП)

- *по данни на НСИ за третото тримесечие на 2012 год. за страната*

Брутният вътрешен продукт нараства с 0,5% на спрямо същото тримесечие на предходната година

Произведеният брутен вътрешен продукт (БВП) през четвъртото тримесечие на 2012 година възлиза на 21 017 млн. лева в текущи цени. Създадената от отраслите на националната икономика добавена стойност възлиза на 18 148 млн.лв. в текущи цени, спрямо същото тримесечие на предходната година нараства с 0,6%

- Индустриалният сектор реализира 26,5% от общия обем на добавената стойност, спрямо същото тримесечие на 2011г нараства със 3,2%
- Относителният дял на добавената стойност, реализирана от дейностите в сферата на услугите е 69,3%, отчита се намаление от 0,3% спрямо четвъртото тримесечие на 2011г.
- Относителният дял на аграрния сектор в добавената стойност е 4,2%, като се увеличава с 3,0% спрямо четвъртото тримесечие на 2011г.

Все още не са предоставени данни за изминалата 2012 г. за БВП на Пазарджишка област и съотношението му към националния.

(Млн. левове)

Икономически сектори и групировки по икономически дейности	2008	2009	2010	2011	2012*
Селско, горско и рибно стопанство	3 739	3 739	2 664	2 943	3 642
Добивна промишленост; преработваща промишленост; производство и разпределение на електрическа и топлинна енергия и на газообразни горива; доставяне на води; канализационни услуги, управление на отпадъци и възстановяване	12 570	11 590	12 792	14 678	15 988
Строителство	4 816	5 368	4 441	4 244	4 070
Търговия, ремонт на автомобили и мотоциклети; транспорт, складиране и пощи; хотелиерство и ресторантьорство	10 518	11 002	13 398	12 942	13 644
Създаване и разпространение на информация и творчески продукти; далекосъобщения	3 384	3 426	3 452	3 535	3 525
Финансови и застрахователни дейности	4 140	4 237	4 197	4 945	5 339
Операции с недвижими имоти	4 627	4 946	5 709	5 906	6 082
Професионални дейности и научни изследвания; административни и спомагателни дейности	2 262	2 862	3 112	3 481	3 290
Държавно управление; образование; хуманно здравеопазване и социална работа	6 331	7 118	7 630	7 808	8 250
Култура, спорт и развлечения; други дейности; дейности на домакинства като работодатели; недиференцирани дейности на домакинства по производство на стоки и услуги за собствено потребление; дейности на екстериториални организации и служби	1 368	1 560	1 612	1 514	1 540
Общо за икономиката	53 754	55 848	59 008	61 997	65 369
Корективи (Данъци минус субсидии върху продуктите)	10 157	9 652	9 582	9 812	10 522
БРУТЕН ВЪТРЕШЕН ПРОДУКТ	63 910,410	65 500	68 590	71 809	75 892

ЗАБЕЛЕЖКА: Данните за БВП включват:

- допълнителни оценки на ненаблюдаваната икономика (скрити обороти, бакшиши и куфарната търговия), които се основават на изследване, проведено в рамките на туининг проект „Устойчивото развитие на Националната статистическа система”;
- разпределение на косвено измерените финансови посреднически услуги (FISIM) по потребители в съответствие с Регламент (ЕО) № 448/98 на Съвета и Регламент (ЕО) № 1889/2002 на Комисията за периода 1995-2001 година;
- въвеждане на метода на модифицирана касова основа при отчитане на данъците и социалните осигуровки в съответствие с Регламент №2516/2000 за данъците и социалните осигуровки.

Икономически показатели

За област Пазарджик, поместените в НСИ официални данни за икономическите показатели за петгодишен период, показват: нарастване на оборота с 13,8% за 2011 г. към 2007г; количествата на произведената продукция се е увеличило с 15,17%, а добавената стойност по факторни разходи - с 14,5%.

Таблица: Основни показатели за икономическото развитие на област Пазарджик за 2007-2011 г.

област: ПАЗАРДЖИК (PAZ)						
Показатели						
		2007	2008	2009	2010	2011
1	Оборот (хил. лв.) *	3 001 475	3 370 366	2 873 677	3 238 922	3 415 371
2	Произведена продукция (хил. лв.) *	2 206 626	2 507 653	2 012 704	2 407 192	2 541 338
3	Добавена стойност по факторни разходи (хил. лв.)	840 282	794 922	767 462	957 686	961 998
4	Разходи за придобиване на ДМА (хил.лв) ¹⁾	321 029	352 712	305 520	263 158	339 604
5	Сгради (брой)	88 111	88 203	88 315	88 393	86 720
6	Жилища (брой)	128 954	129 408	129 979	130 464	126 277
7	Средства за подслон (брой)	58	66	79	87	92

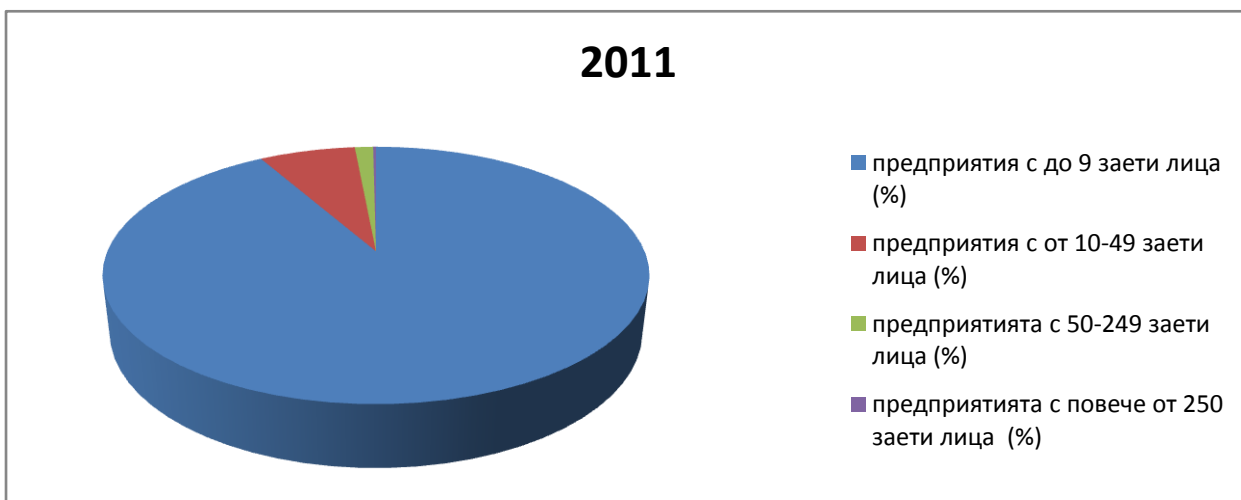
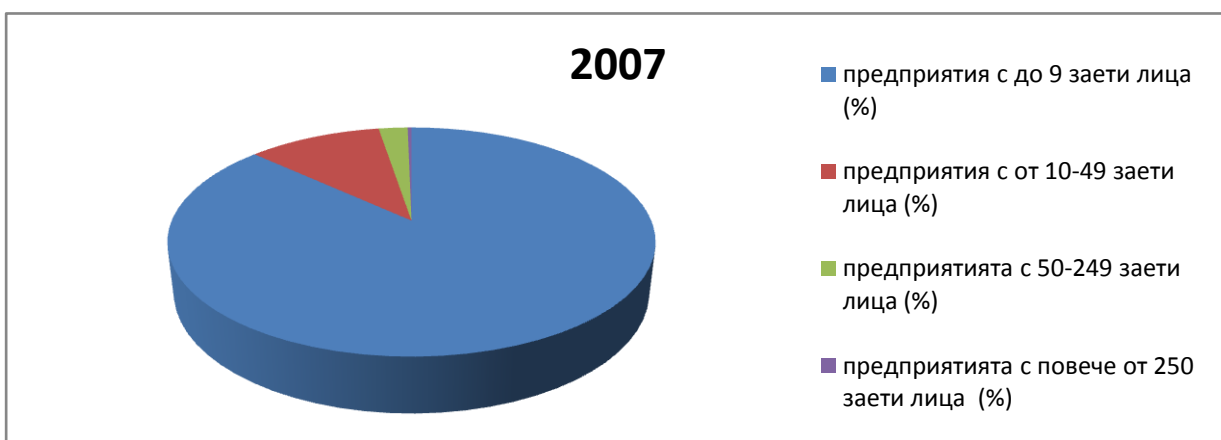
Отраслова структура

Областта е индустриално-аграрна с преобладаващ обем на промишленото производство.

Съгласно отчетените в актуализирания документ за изпълнението на ОСР Пазарджик от 2011 г., за периода до 2008 г. са регистрирани 7353 предприятия, от тях 244 са селскостопански фирми, добивна промишленост - 13; преработваща промишленост - 1141; производство и разпределение на електрическа и топлинна енергия и на газообразни горива - 4; доставяне на води, канализационни услуги, управление на отпадъци и възстановяване -28; строителство 364; търговия; ремонт на автомобили и мотоциклети - 3359; транспорт, складиране и пощи - 308; хотелиерство и ресторантьорство 663; създаване и разпространение на информация и творчески продукти; далекосъобщения - 86; операции с недвижими имоти -155; професионални дейности и научни изследвания-334; административни и спомагателни дейности - 94; образование - 47; хуманно здравеопазване и социална работа - 247; култура, спорт и развлечения - 52; и други дейности - 214. При промишлените фирми през 2008 г. най-голям е относителният дял на фирмите, произвеждащи дървен материал, хартия, картон и изделия от тях (без мебели) - 25.97%, на хранителни продукти, напитки и тютюневи изделия -

16.36%, на текстил, облекло, обувки и други изделия от обработени кожи без косъм; обработка на кожи - 13.41%, на основни метали и метални изделия, без машини и оборудване - 10.46% и на изделия от каучук, пластмаси и други неметални минерали 91 - 7.67 %. Добивната промишленост заема едно от водещите места в областната икономика. Високият процент на приходите от продажба на дървен материал, хартия, картон е обусловен от наличието на много гори. Едни от най-големите заводи в този бранш са „Дуропак Тракия-папир” и заводът за хартия в Белово.

Брой на заетите лица и относителен дял на предприятията в общия брой предприятия за областта (%) –сравнителни графики за измененията 2007-2011год.

Според бизнес анкетите на НСИ през декември 2012 г. 7.8% от промишлените предприятия посочват недостига на работна ръка като фактор, затрудняващ дейността им.

Териториална структура

В териториалната структура на икономиката на областта водещо място заема община Пазарджик. Към 2008 г. в нея функционират 3713 предприятия (50,5% от общия брой в областта). Там са 39,5% от дълготрайните материални активи и се реализират 46,6% от приходите от дейността, формирайки 29% от печалбата за областта. Близко 50% от печалбата за областта се формира от предприятия от община Панагюрище. Най-големият производител в тази община е миннодобивното предприятие „Асарел Медет” АД. То е структуроопределящо за цялата област.

Предприятията от община Велинград съставляват 15,4% от общия брой за областта, реализират 9% от приходите от дейността и формират 5% от печалбата. Фирмите от община Пещера формират 3% от печалбата, 15% от дълготрайните материални активи и 7,5% от общия брой на предприятията на областта.

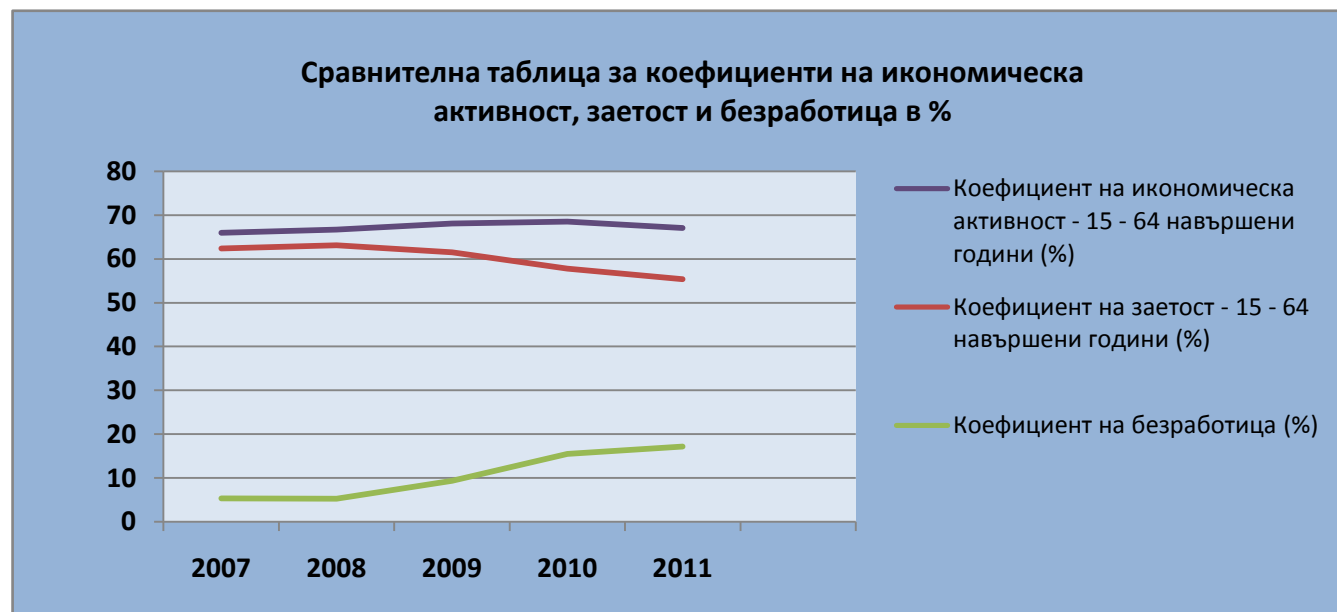
Безработица, заетост

През третото тримесечие на 2012 г. общият брой на зетите лица (на възраст 15 и повече навършени години) е 3,017 млн., а относителният им дял от населението на същата възраст - 47.9%. В сравнение със същото тримесечие на 2011 г. броят на зетите намалява с 19.4 хил., но относителният им дял е с 0.2 процентни пункта по-висок.

Таблица: основни показатели за демографското, социалното и икономическото развитие

Показатели	Години				
	2007	2008	2009	2010	2011
Среден списъчен брой на наети лица по трудово и служебно правоотношение (брой)	67 693	70 517	67 803	61 272	61 993
Коефициент на икономическа активност - 15 - 64 навършени години (%)	66.0	66.7	68.1	68.5	67.1
Коефициент на заетост - 15 - 64 навършени години (%)	62.4	63.1	61.5	57.8	55.4
Коефициент на безработица (%)	5.4	5.3	9.4	15.5	17.2
Регистрирани в бюрата по труда безработни лица към 31.12. (брой)	14 300	13 061	18 375	17 786	17 377

Безработните лица през третото тримесечие на 2012 г. са 393.2 хил., а коефициентът на безработица - 11.5%. В сравнение със същото тримесечие на предходната година броят на безработните се увеличава с 13.5%, а коефициентът на безработица нараства с 1.3%.

Равнището на безработица в област Пазарджик по данни на Агенцията по заетостта е над средното за страната, което е продължителна тенденция. През месец юли 2012 г. е отчетена стойност от 14% при средна за страната 9.47 %. Над средното за страната е и съотношението между броя на безработните и свободните работни места. В област Пазарджик през месец юли 2012 г. за едно работно място са се борили 24 души, при средно за страната 16:1.

Работна заплата

От публикуваните данни в Информационния Бюлетин на Министерството на труда и социалната политика област с най-висока СРЗ е София-град – 1074 лв., спрямо средната заплата за страната е с 36,1% по-висока, ръст за една година от 10,2%. Област с най-ниска СРЗ е Видин – 522 лв., това е 66,2% от средната за страната. За една година е нараснала с 5,9%. Отчетената средна работна заплата е по-вече от два пъти по-малка от тази София-град.

От всички 28 области в четири се отчитат средни заплати по-високи от средната за страната:

Стара Загора 806 лв.

Враца	811 лв.
София-област	816 лв.
София-столица	1074 лв.

Най-голям ръст на средната заплата през второто тримесечие на 2012г. в сравнение със същия период на 2011г., **се отчита в област Пазарджик – 12%**, най-малък в област Русе - 2,1%, докато през четвъртото тримесечие на 2012г. в сравнение със същия период на 2011г., най-виок ръст се отчита в област Шумен – 15,2%, най-малък - отново в област Русе - 2,2%.

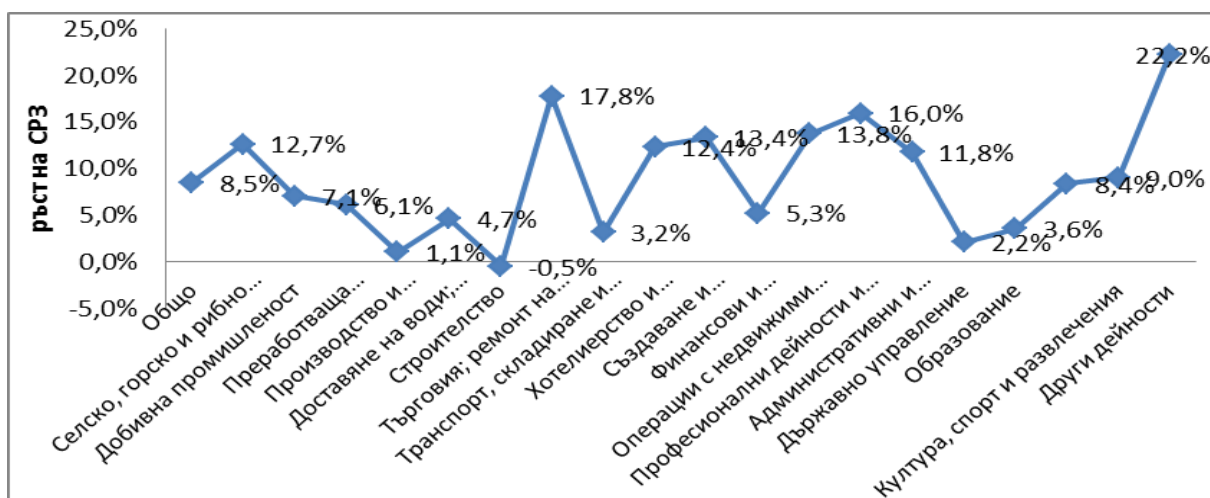
По данни на НСИ

- СРЗ между 500 лв. и 600 лв.
- СРЗ между 600 лв. и 700 лв.
- СРЗ между 700 лв. и 800 лв.
- СРЗ между 800 лв. и 900 лв.
- СРЗ над 1000 лв.

Източник: Информационен бюлетин '22, август 2012г. на МТСП

През последното тримесечие на 2012г., средната работна заплата /СРЗ/ общо за страната достига 789 лв., отбелязва 8,5 на сто номинален ръст, в сравнение със същия период на 2011 г., когато е отчетена СРЗ от 727 лв., реалният ръст на СРЗ е 4,2%.

*Графика: Ръст на СРЗ през по икономически дейности четвърто тримесечие на 2012г.
на годишна база*

Източник – Информационен бюлетин на Министерството на труда и социалната политика-януари 2013 г.

Разглеждайки СРЗ по основни икономически дейности в десет икономически дейности се отчитат СРЗ над средните за страната, наетите в тях са около 37,3% от всички наети. Нараства делът на наетите в отрасли, които отчитат заплати по-високи от средната за страната.

Средната работната заплата на наетите лица по трудово и служебно правоотношение в област Пазарджик, за отчетния период възлиза на 630 лв

За сравнение областта е на второ място по размер на средната работна заплата в Южен централен район след област Пловдив с 674 лв.

Таблица за средносписъчен състав и СРЗ на наетите по трудово правоотношение в Пазарджишка област

Показатели	Години				
	2007	2008	2009	2010	2011

Показатели	Години				
	2007	2008	2009	2010	2011
Среден списъчен брой на наети лица по трудово и служебно правоотношение (брой)	67 693	70 517	67 803	61 272	61 993
Средна годишна работна заплата на наетите лица по трудово и служебно правоотношение (лв.)	4 352	5 324	5 620	6 087	6 358

По данни на НСИ

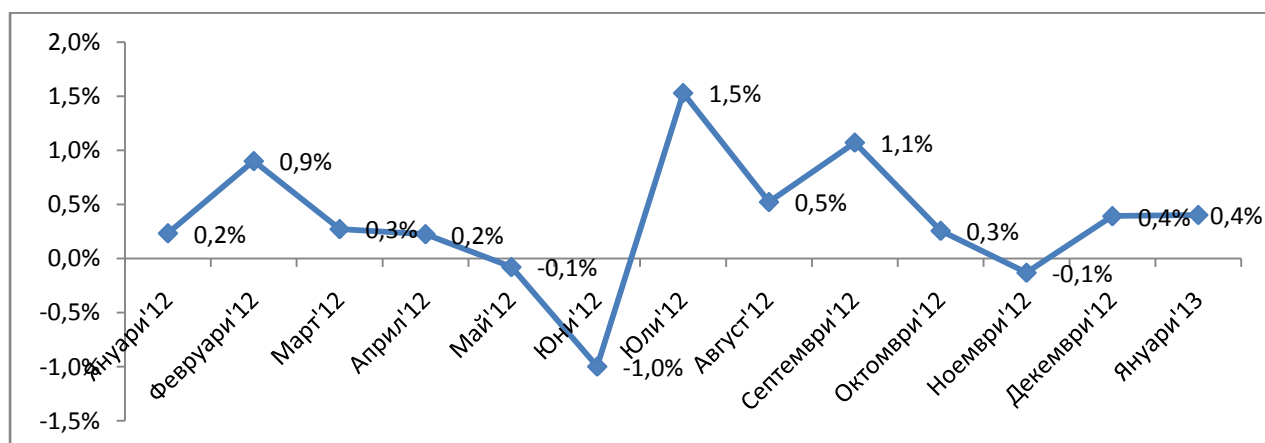
Доходът на лице от домакинството в Пазарджишка област бележи ръст с около 31,6% за 2011 г. спрямо 2007 г. По показателя средна годишна работна заплата на наетите лица по трудово и служебно правоотношение в областта има ръст от 46% за 2011 г. спрямо 2007 г.

Инфлация

По предварителни данни на НСИ индексът на потребителските цени за януари 2013 г. спрямо декември 2012 г. е 100,4%, т.е. месечната инфлация е 0,4%. Годишната инфлация за януари 2013 г. спрямо януари 2012 г. е 4,4%. Средногодишната инфлация за периода февруари 2012 - януари 2013 г. спрямо периода февруари 2011 - януари 2012 г. е 3,1%.

Инфлацията за месец януари 2012г. е 0,4%, хармонизираната инфлация е 0,2%

Графика: Месечна инфлация за периода януари 2012г.- януари 2013г.по данни на НСИ

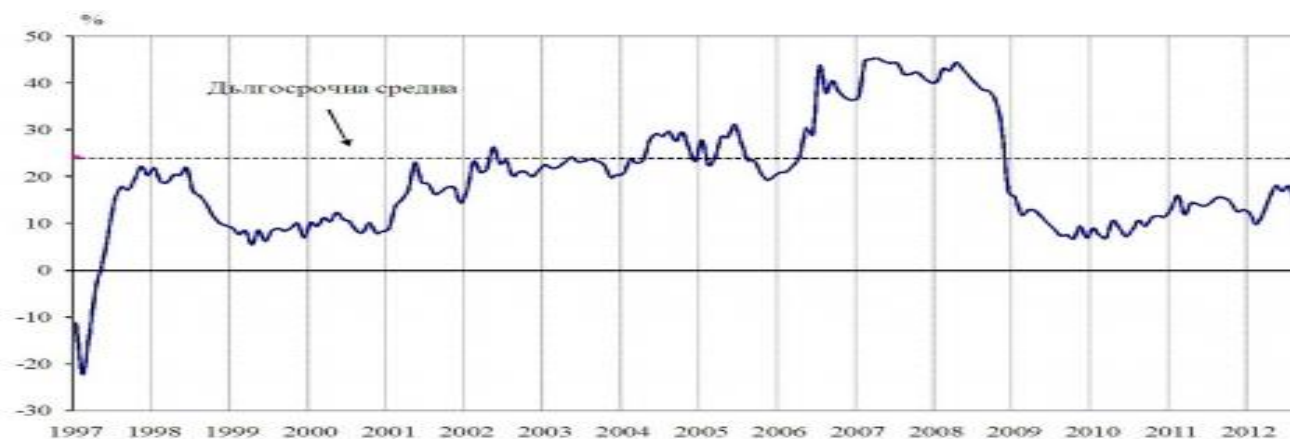
Източник – Информационен бюлетин на Министерството на труда и социалната политика -януари 2013 г.

Средногодишната инфлация за област Пазарджик за периода ноември 2011 - октомври 2012 г. спрямо периода ноември 2010 - октомври 2011 г. е 2.3%.

Бизнес климат

Поради по-неблагоприятния бизнесклимат във всички наблюдавани отрасли - промишленост, строителство, търговия на дребно и услуги, общият показател на бизнесклимата през октомври се понижава с 2,7 пункта спрямо септември, сочат данни на Националния статистически институт. Съставният показател "бизнесклимат в промишлеността" пада с 3,6 пункта, което се дължи на по-резервираните оценки и очаквания на мениджърите за бизнес-състоянието на предприятията. В строителството понижението е с 2,9 пункта, а в сектора на услугите с 1,3 пункта отново поради изместване на очакванията на мениджърите за състоянието на предприятията през следващите шест месеца от "по-добро" към запазване на "същото". Показателят "бизнесклимат в търговията на дребно" намалява с 1,8 пункта, което се дължи на по-умерените очаквания на търговците на дребно за състоянието на предприятията през следващите шест месеца.

Графика на бизнес климата в България за периода 1997 -2012 г.

Източник: Българска асоциация на агенциите за регионално развитие и бизнес центрове (БАРДА)

Най-силно застъпени икономически сектори в областта

Най-значимите промишлени предприятия в областта днес са пазарджишките „Каучук” АД, „Метали” АД и „Елхим-Искра” АД. „Каучук” АД, който е с финландско оборудване, е

единственото в България предприятие за производство на транспортни ленти, вело- и мотогуми. Продукцията основно е за износ за Русия, Италия, арабските страни.

„Металик” АД е специализиран в производството на стругове, също основно за износ, главно за Япония. Акумулаторният завод „Елхим-Искра” АД Пазарджик е с огромен капацитет - преработвал е около 40 хил. т олово годишно, сега се преработват под 10 хил. т олово годишно.

Важен структуроопределящ сектор в областната икономика е рудодобивът, като един от най-големите в Европа производители на медни и пиритни концентрати е „Асарел Медет” АД в Панагюрище. Добре развити или с потенциал за развитие в област Пазарджик са: цветна металургия; винопроизводство; селско стопанство – екологично и традиционно; туризъм; търговия и услуги; дърводобив и дървообработване; производство на хартия и картон.

Растениевъдството в област Пазарджик е представено главно от зърнено-хлебните и зърнено-фуражните култури. Есенниците (пшеница и ечемик) и царевичата са традиционни култури за региона.

Силно развити са още лозарството и зеленчукопроизводството.

Маслодайни култури (лавандула и маслодайна роза) се отглеждат в северната част на областта, а ориенталски тютюн – в Родопите. Областта е един от основните производители на ориз в България.

Животновъдството играе второстепенна роля в селскостопанската структура на областта.

Големи чуждестранни инвестиции (по данни от БАИ)

По данни на НСИ преките чуждестранни инвестиции в област Пазарджик към края на 2009г. възлизат на 263. 2 млн евро, което е 1.3% от общите инвестиции в страната.

Съгласно публикуваните официални данни от НСИ за периода 2007-2011 г., чуждестранните преки инвестиции в нефинансовите предприятия бележат ръст.

Представяме актуална информация в следната таблица, поместена по-долу:

Информацията е от официалните данни на НСИ

Показатели	Години				
	2007	2008	2009	2010	2011

Показатели	Години				
	2007	2008	2009	2010	2011
Чуждестранни преки инвестиции в нефинансовите предприятия с натрупване към 31.12. (хил.щатски долари - до 2006 г. - вкл./ хил.евро - след 2007 г.)	118 275.4	110 124.0	263 202.9	335 732.5	397 258.9

По-големи инфраструктурни обекти

Пътната мрежа на територията на област Пазарджик е с обща дължина 1 193 км. Най - натоварената пътна артерия в областта е автомагистрала Тракия, част от международен транспортен коридор VIII. Други пътища с национално значение са Пловдив-Пазарджик-Разлог-Гоце Делчев, Панагюрище-Пазарджик-Пещера-Доспат и Пловдив-Пазарджик-Ихтиман-Самоков. Железопътната инфраструктура на територията на областта е с обща дължина 213 км., в т.ч. 80 км. теснолинеен железен път в участъка Септември - Добринище. През областта преминава международната ж.п. линия Белград-София-Пловдив-Иstanbul, както и регионалните линии Пловдив-Панагюрище и Пловдив-Пещера.

Инвестиции, финанси и банки

Секторът на финансово-кредитните услуги е добре представен. Голяма част от лицензираните от БНБ търговски банки имат клонове и офиси в големите населени места в областта. Банките с най-висок дял в банковото обслужване - ДСК, ОББ, Райфансен, Общинска - имат клонове не само в Пазарджик, но и редица от общинските центрове.

В областния град клонове и офиси имат Алианц банк България, Стопанска и инвестиционна банка, Централна кооперативна банка, Интернешънъл Асет банк, МКБ Юнионбанк, Прокредит банк България, Банка Пиреос България и др.

Европейски средства

По предоставени данни от Структурни фондове на ЕС (Единен информационен портал), най-големи са усвоените средства от Оперативна програма „Развитие на конкурентоспособността на българската икономика” – 2,88%, следвана от Оперативна програма

„Регионално развитие” – 2,44 %, а по останалите Оперативни програми относителният дял на усвоените средства към общия дял за страната е под 1 %.

Оперативна програма	Общо договори	Обща стойност (лева)	Общ бр бенефициенти	Обща стойност за страната (лева)	% на областта от общото за страната
Транспорт	0	0	0	3,984,943,487	0.00%
Околна среда	12	7,924,374	5	1,785,858,777	0.44%
Регионално развитие	26	49,134,652	10	2,016,038,458	2.44%
Развитие на конкурентоспособността на българската икономика	31	33,130,118	27	1,151,694,373	2.88%
Техническа помощ	1	390,858	1	62,109,80	0.63%
Развитие на чов. ресурси	53	5,387,855	45	1,328,724,995	0.41%
Административен капацитет	2	783,063	2	182,022,903	0.43%
Общо	125	96,750,920	71	10,511,392,799	0.92%

Данни по оперативни програми за област Пазарджик
Източник: Структурни фондове на ЕС - Единен информационен портал

Туризм

Туризмът като отрасъл от икономиката трябва да се разглежда като комплексна дейност, която включва допълнителни производства, услуги, транспорт и специализирано образование. В този смисъл развитието на туризма като приоритетен за областта трябва да се разглежда в цялата му комплексност и възможности, които той дава за разрешаване на проблеми като безработица, ниско ниво на доходи, тясна специализация на икономиката в планинските райони и обща изостаналост в сравнение с по-големите градски центрове.

Западните Родопи заедно със Средногорието заемат по голяма част от територията на Пазарджишка област. Ненарушената природна среда, разнообразният релеф, наличието на много минерални и гео-термални находища, не лошата инфраструктура води до извода, че в планинската част от областта съществуват несъмнено условия за развитие на модерен туризъм. Състоянието в момента се характеризира с развитие главно на вътрешния планински и балнео-туризъм, за който областта има огромен потенциал.

През последните десет години се наблюдава тенденция към повишаване на категорията на съществуващите обекти, както и към изграждане на нови. Особено бурно беше

и развитието на туристическата инфраструктура в гр.Велинград. Добрите резултати във Велинград са причина и в други общини в Област Пазарджик да започне промяна в отношението към туризма. В гр.Стрелча в последните години бяха изградени множество малки хотели. В гр.Пазарджик освен подновяване на базата на съществуващата леглова база бяха изградени нови хотелски бази. През 2009 г. Велинград беше обявен за Спа Столица на Балканите от IH&RA (Международна асоциация на хотелиерите и ресторантьорите). Това е още едно доказателство за повишеното качество и покриването на международните стандарти в сферата на туризма.

Съществуват все още някои проблеми в туризма в Област Пазарджик. До момента не е създаден областен орган по туризма. Съществуват Съвети по туризъм във Велинград, Ракитово, Батак и Панагюрище. Също така изградена система за диверсификация на туристическите дейности и предлагането на комплексни услуги в туризма. Все още са малко опитите за разработването на интегрирани туристически пакети обединяващи различните видове туризъм, за които има ресурс в областта. Не са картотекирани всички субекти на туризма, но се работи в тази насока. Въпреки, че повечето оператори в сектора имат разработени собствени резервационни системи не е създадена единна информационна система за резервации.

Възможностите, които дава областта като природни дадености, не са използвани в необходимата степен. Анализът на туристическия продукт показва, че съществуват реални условия за ски туризъм в Родопите, под връх Голяма Сютка, където снеготадържането е над 6 месеца в годината, а местността отстои на около 25 километра от Велинград – център с доказани възможности в областта на туризма.

Друг елемент от туристическия продукт е балнеолечебният туризъм. В Пазарджишка област се намират най- популярните извори на лечебна минерална вода, което е давало възможност за развитие на този вид туризъм предимно в района на Велинград, Брацигово, Белово, Панагюрище и Стрелча.

Културният туризъм до сега се е развивал на базата на богатото културно и етнографско наследство, както и исторически и архитектурни забележителности. Този вид туризъм има важна роля за удължаване на туристическия сезон. Той се явява в основата на развитието на професии като консервационно – реставрационни, занаятчийство, сценично изкуство, както и разнообразни методи на реклама. Като продукт, конгресният туризъм е познат в страната, но региона на Пазарджик няма традиции за предоставяне на този продукт

с малки изключения, като Велинград. Същевременно Пазарджишка област предлага отлични условия за развитие на екологичен, спортен, приключенчески и ловен туризъм, със своите планински забележителности и пресечен релеф. Регионът на Родопите предоставя отлична възможност за развитие на природо-научен туризъм, фотосафари, наблюдения на птици и растения, скални изкачвания, спелеоложки туризъм. В Пазарджишка област има реални условия за развитие на т.н. селски туризъм. Привлекателни села в екологично чисти райони, подходящ жилищен фонд, богата и оригинална кухня, винопроизводство и традиционни занаяти са основните предпоставки за това.

Изследванията показват, че над 36 % от гражданите на страните-членки на ЕС отдават своите предпочитания за прекарване на част от отпуска в селски райони. Развитието на този вид туризъм ще има икономически, социален и екологичен ефект за развитието на селата в Пазарджишка област. Чрез него ще може да се гарантират допълнителни доходи, както и възраждане на традиционни български занаяти, ще се преустанови тенденцията за депопулация на селските, полупланински и планински райони.

Таблица: Реализирани нощувки за периода 2007 -2011 г. на територията на област Пазарджик

Показатели		Години				
		2007	2008	2009	2010	2011
1	Реализирани нощувки - общо (брой)	307 627	348 099	344 087	311 123	363 470
2	Реализирани нощувки от чужденци (брой)	24 130	28 131	24 270	24 741	35 198

Информацията е от официалните данни на НСИ

Основните проблеми за развитието на туризма в Пазарджишка област са слабите чуждестранни инвестиции, ниската конкурентноспособност, липсата на подходяща рекламна дейност, слаб маркетинг.

Селско стопанство, горско стопанство и рибовъдство

Селско стопанство

Селското стопанство има много важно място в икономиката на областта, макар да формира относително малък дял от приходите от оперативна дейност (3,8% за 2008 г.).

Релефът и климатът на областта предопределят преди всичко развитие на земеделието и високопланинското животновъдство.

Растениевъдство

Общата площ на земеделските земи в Пазарджишка област възлиза на 1 474 431 дка , от които обработваемите земи са с площ от 1 175 435 дка.

В Пазарджишка област се отглеждат различни видове култури от следните групи: зърнено–житни (пшеница, ечемик, ръж, царевица, ориз, овес), маслодайни (слънчоглед, рапица), технически (тютюн), зеленчуци и плодове, вкл. оранжерийни (чушки, домати, краставици, дини, пъпеши и други), клубенови (картофи), лозя (десертни и винени), овощни, вкл. семкови, костилкови, ягодоплодни, черупкови (ябълки, круши, дюли, череши, вишни, сливи, праскови, кайсии, малини, ягоди, орехи), етерично–маслени (маслодайна роза, лавандула), фуражни (царевица, грах), медицински и ароматни (хмел и други).

С чланството на стната в ЕС започна да се изпълнява общата селскостопанска политика на Съза. Земеделските производители имат възможност за развиват дейността си, чрез реализацията на проекти по Програмата за развитие на селските райони и също така подпоматане чрез националните доплащания на декар обработваема площ.

Основните насоки за развитие на земеделието в региона на областта са свързани със запазване на постигнатото при производството на зеленчуци, картофи, лозаро-производство, маслодайни култури, овощни насаждения, като в същото време се преценяват възможностите за преминаването към други позабравени, но полезни от икономическа и екологична гледна точка култури на растениевъдството, като например ориза.

Хидромелиорации

Благодарение и на значителните водни ресурси в областта има развито поливно земеделие. Изградените поливни площи на държавни водоизточници са 502 698 декара, от тях напълно годни за напояване са 215 256 декара. Останалите могат да се използват след възстановяване на вътрешно каналната мрежа. Използваните държавни съоръжения осигуряват през последните години напояване на около 50 000 декара. Изградени са оризови полета на площ от 52 000 декара, от тях около 40 000 декара продължават да са годни за оризопроизводство.

На територията на Пазарджишка област има учредени и работещи две сдружения за напояване – „Стара река” (с. Бяга, община Брацигово) и „Успех 2004” (с. Цар Асен, община Пазарджик). Двете сдружения напояват общо 850 дка, от които 600 дка – „Стара река”, а

останалите 250 дка – „Успех 2004”.

Селското стопанство е основен отрасъл в равнинната част на областта и там доминират предимствата и възможностите за развитие, поради което следва да се прилага агресивна стратегия. Областното и общинските ръководства следва внимателно да подготвят своите планове за действие с оглед преодоляване на основите проблеми, свързани с осигуряването на ресурс за земеделието. В тези общини, може да се очаква и благоприятно въздействие върху общата безработица. Изключително благоприятните природо-климатични и почвени условия, както и стратегическото местоположение спрямо най-големите консумативни центрове в страната, създават условия за силно развитие на градинарството в областта и дават възможност за производство на почти всички растителни култури отглеждани в страната. Наличието на естествени природни и подпочвени води, както и изкуствени водоеми с общ завирен обем над 650 млн. куб. м, и значителната хидромелиоративна система, даваща възможност за напояване на около 500 хил.дка, определят увеличаването на площите заети от трайни насаждения, зеленчукови и оризови култури, на база традициите и разнообразяване на видовия и сортов състав.

В общините с преобладаващ планински характер би следвало да се възприеме защитна стратегия, която да позволи да се запази поне това, което съществува от отрасъла, като се постави ударението на екологично чистите продукти, служещи преди всичко за задоволяване на очакваното нарастване на нуждите на районите с развит туризъм. Акцент следва да се постави на култивирането на диворастящи билки и гъби, както и увеличаване на традиционно отглежданите в тези райони маслодайни култури, за които в определени части на областта съществуват изключително благоприятни почвено-климатични условия.

И в двата случая следва да се работи активно за развитие на пазара, както и за създаването на нови възможности за излизане на международните пазари. Съществен елемент представлява рекламната дейност и привличането на инвестиции в сектора.

Животновъдство

Влияние върху развитието на животновъдството оказват природните дадености на Пазарджишка област, нейния релеф, резултатите от растениевъдството, от което зависи фуражната база, климатът, традициите сред населението и екологичната обстановка.

Отново както и при растениевъдството могат да се разделят двата региона – планински и равнинен с техните особености и различие на видовете. Нерешени са въпросите за подобряването на материално – техническите условия на занимаващите се с животновъдство.

Този отрасъл е важен за областта фактор, не само от гледна точка на възможностите за ускорен икономически растеж, но също така и за решаването на много от остриите социални проблеми, като например безработицата на населението, обитаващо високопланинските райони на областта.

Анализът показва добри възможности за развитие на животновъдството в Пазарджишка област, поради което следва да се прилага агресивна стратегия на областната администрация и на общините. Като приоритетни области могат да бъдат посочени развитието на екологично животновъдство, усъвършенстване на пазара и осигуряване на експортна ориентация на производителите. От ключово значение ще бъде подобряването на ветеринарните условия за отглеждане на животните. Друга насока на развитие следва да бъде създаването на организации на производителите, които да осигуряват информация за пазара и да защитават интересите им.

Горско стопанство, дърводобив и дървопреработване

В Пазарджишка област се включват части от големите български планини - Родопи, Рила и Средна гора. Горите на територията на Област Пазарджик заемат обща площ от близо 258 хил.ха, което е 55% от територията на Областта. Запасът на горите е близо 58 млн.м³, от който 75% е в иглолистни гори, 16% в широколистни високоствълбени и 9% в нискоствълбени и издънкови гори. Общият прираст на горите е 788 хил.куб.м. годишно, при повишаваща се средна възраст на горите (от 58 г. през 2000 г. до 61 г. през 2005 г.) и запазване на тяхната производителност. Динамиката на изменението на основните показатели на горите е доказателство за устойчивото им стопанисване в последните 15 г.

Анализът на ползването по сортименти за изминалите 15 г. показва, че добивите по категории дървесина са сравнително устойчиви и не би следвало да се очакват никакви промени в това направление. Данните за ползване от отгледни и възобновителни сечи сочат, че дървесината е един основен стратегически ресурс за развитие на промишлеността на Областта и потребностите от нея ще растат. Има резерви за технологично усвояване и оползотворяването на дървесината и горската биомаса от дърводобивния процес и дървообработващите предприятия.

Делът на приноса на горското стопанство заедно със земеделието и рибното стопанство в брутната добавена стойност бележи тенденция на намаление, но е един от най-високите в Страната.

Управлението на горско-стопанската дейност се осъществява от Регионална дирекция

по горите /РДГ/ в гр. Пазарджик. То представлява регионален орган за организация, координация и контрол на дейностите по възпроизводство, ползване и опазване на горите и земите от горския фонд. РДГ изпълнява държавната политика по стопанисване на горите, дивеча и не промишленото рибно стопанство. РДГ ръководи цялостната дейност на 7 Държавни горски стопанства (ДГС) Батак, Белово, Пазарджик, Панагюрище, Пещера, Селище и Чехлюво; 7 Държавни ловни стопанства (ДЛС) Алабак, Беглика, Борово, Ракитово, Родопи, Чепино, Широка поляна; 1 Учебно-опистно горско стопанство (УОГС) Юндола, съобразно предвижданията на лесоустройствените проекти и осигурява изпълнение на разчета за приходите от горите. ДГС и ДЛС в област Пазарджик обхващат голяма част от Западни родопи, североизточните склонове на Рила, западна Средна гора и Горно-тракийската низина. Изградените язовири: „Батак“, „Голям Беглик“, „Широка поляна“ в Родопите; яз. „Белмекен“ в Рила и яз. „Тополница“ в Средна гора, както и протичащите предтериторията реки Марица, Тополница, Луда Яна, Чепинска река, Стара река, река Доспатска и множество малки рекички разнообразяват ландшафта.

Природните дадености и разнообразният релеф са предпоставка за разпространението на елитни популации от мечка, благороден елен, елен лопатар, муфлон, сърна, дива коза, дива свиня, вълк, глухар и др. Всички те са с промишлени запаси и ежегодно се отстрелват екземпляри с високи трофейни качества.

Международният ловен туризъм е осигурен и с отлична леглова база в ловните домове.

Добив на руди и суровини

Делът на добивната промишленост в икономиката на областта е 29,6%. Тя може да бъде разделена по следния начин:

- Добиване от открити рудници на меднопиритни руди и тяхното обогатяване.
- Добиване в района на Панагюрище от две находища „Медет“ и „Асарел“.

До 1980 г. МОК „Медет“ осигурява 82% от добиваните медни руди и 68% от медта. От 1984 г. започва намаляване на рудодобива и производството на медно-пиритен и молибденов концентрат поради изчерпване на находището и остаряване на технологиите. Към момента то е изоставено и се осъществява проект за рекултивация на терените, поради екологичните проблеми, които оставя открития рудодобив и флотация. Технологичният опит и част от съоръженията се прехвърлят на новата площадка „Асарел“, настъпват и промени в собствеността на предприятието. Понастоящем то е приватизирано.

Дружество „Асарел“ – „Медет“ е структуроопределящо за района на Панагюрище. Въпреки падането на цените на медта на световния пазар и конкуренцията от други страни

производители, които преработват руди с по-високо съдържание на мед, то си остава основният доставчик на суровина за медопереработвателните предприятия в региона.

Добив на суровини за строителството:

- **Кариери за скално-облицовъчни материали** - На територията на Пазарджишка област съществуват няколко кариери за добив на **мрамори** – „Св.Петър“ над с.Црънча; **риолити** – кариера „Брацигово“, кариера „Свети Константин“-Пещера; **сиенит** – Бошуля; **габро** – Виноградец, Ветрен. От всички изброени, активно работи само кариера „Лепеница“- Велинград. Другите, макар и с качества, ценни като декоративен ефект, не работят активно поради нисък рандеман, малки добиви, липса на пазари и външна конкуренция.
- **Добив на материали от скален произход - мраморизиран варовик, мозайка, филц, чакъл** - Основен доставчик за строителството в района са е „Огняново – К“, край село Огняново и двете кариери в с. Капитан Димитриево, от които към настоящия момент работи само едната кариера.
- **Пясък и баластра** - Добиват се в ТМСИ (Трошачно-мийна сортировъчна инсталация) „Динката“, собственост на „Напоителни системи“ - Пазарджик. Другите кариери в с. Бошуля и в с. Лозен в момента не действат. Неразработени находища за инертни материали съществуват в района обхващащ територията от землището на с.Црънча до землището на с.Симеоновец.
- **Глина** - В настоящия момент глина за керамичните предприятия на Областта се добива в района на гр.Белово, в с.Мененково, в гр.Панагюрище и др. За евентуалното развитие на керамичното производство може да се ползва районът от с.Гелеменово до с.Черногорово, където глината е с проучени качества.
- **Негасена вар** - Съществуват кариери за варовик и предприятие за добиване на негасена вар в с.Огняново.
- **Минерални суровини за промишлеността** - В района на гр.Белово се добива доломит, предназначен да задоволява нуждите на стъкларската промишленост – в градовете Пловдив, Разград и Бургас. В МОК „Ватия“ - Панагюрище се добива мусковит - суровина за порцеланово-стъкларската промишленост.

Въпреки редицата силни страни на сектора значителни са и заплахите пред него.

Това преопределя необходимост от предприемане на оздравителна стратегия.

В бъдещото развитие на добивната промишленост в Пазарджишка област е най-

подходящо да се използват природните ресурси.

Екологичният фактор в тази промишленост е от особено значение

Инфраструктурно развитие

Пазарджишката област се намира на трасето на Трансевропейски коридори № 8, № 9 и № 10. През територията на областта преминават важни транспортни коридори в посоките изток и запад, както и връзки към северната и южната част на България. Второкласна, третокласна и четвъртокласна пътна мрежа свързва общинските центрове с населените места в общините. Това местоположение дава възможност за бързо и ефективно транспортиране на произведените в общините и областта стоки, предвидени за износ по направление на ЕС или Централна Азия.

Още през 1485 година, Пазарджик е важна станция на главния път през Балканския полуостров — от Белград през Траянови врата за Цариград. Тази станция в турско време се свързва с Босненския или Адриатическия път, който идва откъм запад, през Северна Македония - Кюстендил - Самоков - Момино-кисурския проход. От Пазарджик започва и водният път по Марица. Така градът се оформя като важен кръстопът на пътищата в най-западната част на Горнотракийската низина.

Транспортна инфраструктура

Транспортната инфраструктура е част от транспортната инфраструктурна схема на страната и Югоизточна Европа. През територията на областта минава евроазиатския транспортен коридор, свързващ Западна Европа с Близкия Изток и Средна Азия, международната автомагистрала „Тракия“, която свързва Западна Европа и Истанбул, международната ЖП линия, свързваща Централна Европа с Азия. От гара Септември започва дековилната железница, свързваща Тракия с Родопите, Пирин и Рила. Известният ни железопътен път от гара Белово за Пазарджик – Пловдив – Свиленград минава край Септември от 1873 год., а през 1888 год. е продължен за София.

Важно място в транспортното обслужване на населението в областния град заема и тролейбусният транспорт. Той се осъществява само в гр. Пазарджик от общинска фирма "Тролейбусен транспорт", създадена през 1992 г. Изградената тролейбусна мрежа свързва западната част на града - централната част – промишлена зона и жп гара.

Общата дължина на пътищата от републиканската пътна мрежа в област Пазарджик е 739 км., като 714 км. са с асфалтова настилка, от тях 51 км. е автомагистрала, 59 км. са пътища I клас, 202 км. пътища II клас и 427 км. са пътища III клас и пътни връзки при кръстовища и възли.

Общата достъпност на планинските райони в Пазарджишка област е сериозен проблем за цялостното им социално-икономическо развитие. Пътната мрежа е изцяло покрита с трайна асфалтова настилка.

Главната южна железопътна линия свързваща Централна Европа и Азия, която минава през Пазарджик осигурява и достъп до пристанищата на Черно море- Бургас и Варна., до пристанищата на р. Дунав и летищата на София и Пловдив.

Проблеми през зимния период са транспортните връзки на община Велинград в планинските райони, поради големите разстояния между селищата и лоши експлоатационни параметри на пътищата. При разработване на система за организирано сметосъбиране трябва да се предвидят резервни варианти при работа в особено тежки метеорологични условия.

Силно развити са автобусните и жп връзките на областният център с останалата част на страната. Разположен е на най-натовареното шосе, автомагистрала и жп линия в България – София-Пловдив, което предопределя развитието му като голям транспортен център.

Чрез националната жп мрежа градът е свързан с всяка гара на страната.

Пазарджик има редовни автобусни линии със София, Пловдив, Велинград, Панагюрище, Благоевград и т.н.

През територията на областта преминават множество артерии на Републиканската пътна мрежа. Общинската пътна мрежа включва пътища с обща дължина 400,8 км. като 70 % от пътищата са в добро състояние.

Главните пътни коридори от Републиканската пътна мрежа са:

- Част от евроазиатския транспортен коридор, свързващ Западна Европа с Близкия Изток и средна Азия по трасето Лондон-Калкута.
- Международната автомагистрала „Тракия“, като участък от европейският път Е-80, свързва общината със Западна Европа и Истанбул.
- Транспортен коридор № 8, свързващ Черно море с Адриатическо море. /на територията на Пазарджишка област коридорът съвпада с трасето на автомагистрала „Тракия“/
- Главната южна международна Ж.П линия СЕ 70 свързваща Централна Европа и Азия, която осигурява достъп до пристанищните комплекси на Черно море -Бургас и Варна ; София-Пловдив по автомагистрала „Тракия“ и по I-во класен път Е-80;
- Пловдив-Пазарджик-Велинград-Разлог-Гоце Делчев по път II-84;
- Враца-Етрополе-Панагюрище-Пазарджик-Пещера-Доспат-Сатовча по път II-37;

- Пловдив-Пазарджик-Костенец-Ихтиман-Самоков-Кюстендил по I-во класен път Е-80 и по път II-62.

Пътят II-37 (Ябланица – Ботевград) Джурово- Етрополе – Пирдоп –Панагюрище – Пазарджик – Пещера – Батак – Доспат – Барутин е основната пътна артерия в посока север-юг на Област Пазарджик.

Друг път от висок клас на територията на област Пазарджик е II-84 (Белово – Пазарджик) Звъничево – Ветрен дол – Велинград – Юндола – Якоруда – Разлог.

От изключително значение за привличане на туристически поток в региона е и второкласният път II - 37 от областния център до Пещера, Батак и Доспат, който постепенно преминава в III – ти и IV - ти клас.

Пътната мрежа в Пазарджишка Област е сравнително добре изградена. Средната гъстота е **3,934 км/кв.км.**, което е над средната гъстота за страната. Разпределението ѝ на територията на областта е неравномерно. Недовършени са, или липсват, част от пътните връзки за селищата в Община Велинград. Пътната мрежа 2-ри, 3-ти и 4-ти клас на територията на областта се нуждае от значителни средства за реконструкция, основен ремонт и поддържане, тъй като голяма част от нея е разположена в планински район.

Карта: Пътна мрежа и транспортни коридори

От предоставената карта на пътната мрежа и транспортни коридори, публикувана в НСРР 2014 -2020 за Република България, ясно се вижда значимото, стратегическо положение на Област Пазарджик в национален мащаб.

Железопътна мрежа

През Пазарджишка област преминава железопътната линия по направление СЕ-70, свързваща Европа с Азия, с дължина 60км, осигуряваща железопътна връзка на селищата в областта с населени места от други области в региона, страната и света. Общата дължина на жп. линиите в област пазарджик е 186 км., 57 км. са двойните и електрифицирани жп. Линии.

Регионални железопътни връзки:

- Пловдив-Стрелча-Панагюрище 45км; - линията е закрыта през 2004г. и отново пусната през 2006г. по настояване на местната общност.

- Пловдив-Пещера (Пловдив-Стамболийски – 20км; Стамболийски-Пещера – 28км.);
- Пазарджик(Септември) за Добринище през Варвара, Велинград, Якоруда и Разлог - 80км (теснолинеен железен път).

Уличната мрежа в градовете на областта в по-голямата си част е с трайна настилка, но поради лошото поддържане в последните години състоянието ѝ е влошено. Съществуват не обезопасени кръстовища в някои населени места. Създават се условия за пътно-транспортни произшествия, бърза амортизация на транспортните средства и проблеми за пешеходното движение и влошаване на екологията.

Енергийна инфраструктура

На територията на областта електроенергийната система е на добро равнище. Основните мощности са ВЕЦ, поради наличието на планински реки и язовири: „Батак“, „Беглика“, „Широка поляна“, „Доспат“, „Белмекен“, „Чаира“ и др. По-малките ВЕЦ нямат определяща роля в поддържането, баланса на електроенергийната система. Големите ВЕЦ и ПАВЕЦ се пускат в часовете на върхова консумация на електроенергия, когато се достига предела на мощностите на ТЕЦ и АЕЦ. ВЕЦ се характеризират с голяма маневреност и оперативност, бързина. Включването им в енергосистемата на страната става за около пет минути и без загуби /ТЕЦ се включва за 8-12 часа при големи загуби за пускане и спиране/. Мощността на големите ВЕЦ е съизмерима с тази на блоковете в ТЕЦ и АЕЦ. Големото предимство на ПАВЕЦ е, че оползотворява излишната енергия на ТЕЦ и АЕЦ, като изпомпва води за съхранение в повисоките язовири. В област Пазарджик са разположени два от най-мощните и големи хидроенергийни комплекса в страната. Това са каскада Белмекен-Сестримо-Чаира и каскада Батак.

Хидроенергийната каскада Белмекен-Сестримо-Чаира е част от Националната електрическа компания. Централите се използват за покриване на върховете на товарвания, регулиране на параметрите и режимите на работа на електроенергийната система. Всички те са рехабилитирани, с модерно оборудване, с висока разполагаемост и със съвременни системи за управление. Заедно с ПАВЕЦ Чаира е оформен най-големият хидроенергиен комплекс в България с обща мощност 1600MW в генераторен режим и 892MW в помпен режим. Със своите крупни мощности комплексът гарантира висока сигурност, маневреност и икономичност на управлението на българската хидроенергийна система, които я правят надежден и предпочитан партньор за съвместна работа с електроенергийните системи на съседните балкански страни.

Хидроенергийна каскада Батак е водноенергийна каскада в Родопите, край гр. Батак. Състои се от три електроцентрали „Батак“, „Пещера“ и „Алеко“ /двете от тях са изградени под земята/ и два язовира „Голям Беглик“ и „Батак“. Водите на Баташкия водносилов път се използват и за напояване на 450 000 дка земя в Пазарджишко и Пловдивско поле.

Изградеността на електропроводната мрежа се характеризира с показателите гъстота на мрежата и плътност на инсталираните мощности, които са под средните за страната. Потреблението на електроенергия в областта е 3535 MVh/ 1000 жители, което е по-високо от средното за страната – 3190 MVh/ 1000 жители.

Консумацията на електроенергия за промишлени нужди е намалена, поради газифицирането на част от промишлените предприятия в областта и намаляването на производствения капацитет на други. Делът на електрифицираните населени места в Пазарджишка област е 100%. Въпреки това, мощността в мрежата от трансформаторни постове е недостатъчна и неравномерно разпределена спрямо нуждите на селищната територия, което създава затруднения, най-вече при електрифицирането за битови нужди на населението. Голяма част от уличната ел. мрежа е остаряла, морално и физически износена и се нуждае от обновяване. Интерес представляват множеството проекти на общините за „Ефективно улично осветление“. В областта съществуват изключително благоприятни условия за развитие и използване на алтернативни източници на енергия – геотермална, вятърна, слънчева и др.

Телекомуникационна инфраструктура

В гр.Пазарджик е разположена комбинирана цифрова телефонна централа, реализираща връзките на селищата от Областта с населени места в страната и света. Централата е свързана с оптичен кабел от националния пръстен и се намира на международния път, свързващ Европа с Азия. Централите в гр.Септември и гр.Белово също са на оптичния пръстен и предстои да бъдат включени към него. В Областта работят 106 пощенски, телеграфни и телефонни станции, включително АТЦ с монтиран капацитет над 100 000 номера.

Предвижда се реструктуриране на териториалните мрежи и главно внедряване на цифрова техника. В големите населени места от областта АТЦ са подменени с цифрови централи. Проблем в момента е осигуряването на връзка с отдалечени високопланински селища, а съществуващите такива са с ниско качество, поради остарялата техника.

Както в цялата страна, на територията на Област Пазарджик действат три мобилни оператори предлагащи широка гама от телекомуникационни мобилни и интернет услуги за населението.

ВиК инфраструктура

Водоснабдителната мрежа в Област Пазарджик възлиза на 1329 км., от тях в градовете 475км. и в селата 854 км. Водоснабдени са 94% от населените места , което е повече от делът на водоснабдяване в региона - 86,6%.

Въпреки това в редица селища с изградена водопреносна система се налага въвеждането на режим на водата. В градовете водопроводната мрежа е остаряла и се нуждае от подмяна и реконструкция. Значителни, поради тази причина, са и загубите при аварии.

Високото ниво на подпочвените води в равнината и изградените в много кметства поливни язовири позволяват избягването на ползване на питейна вода за напояване.

Качеството на питейната вода в равнинните райони на Областта е незадоволително.

Липсата на пречиствателни станции за отпадни води, е предпоставка за силното замърсяване на околната среда в Област Пазарджик.

В областният център гр. Пазарджик по програма ИСПА, като част от проекта за интегрирано управление на водите на р.Марица се изгради и функционира, от септември 2008г., Градска пречиствателна станция за отпадни води, което е крачка напред в развитието екологичната инфраструктура в областта. Станцията обслужва над 120 000 души и е една от най-големите в страната, а в изграждането ѝ са използвани най-съвременни технологии. В строителството на пречиствателната станция са инвестирани над 10.7 млн. евро по проект по програма ИСПА, управляван от МОСВ. С изграждането на пречиствателната станция се постигат част от заложените цели за събиране и третиране на градските отпадъчни води в съответствие с националните и европейските изисквания по опазване на околната среда.

В рамките на извършените строителни работи е изпълнено техническо подобрене на етапа на предварителното третиране на отпадъчните води, което осигурява механично отстраняване на едрите отпадъци, съдържащи се в тях. Повишен е капацитетът на помпената система, осигуряваща транспортирането на допълнителни товари и отпадни води. Извършени са възстановителни строително-монтажни работи по канализацията в старата индустриална зона на гр. Пазарджик. Рехабилитиран е и старият колектор към пречиствателната станция.

- Съществуват проучвания и проекти за изграждане на допълнителни водоизточници за община Ракитово – необходими са средства за допълнително водохващане 50 л/сек от водопровод „Тупаров чарк“.
- Предстои да бъде въведена в експлоатация връзка за осигуряване на 20л/сек в курорта

Цигов чарк за покриване нуждите от вода на с.Костандово и с.Дорково,Белово – водоснабдителна мрежа на с.Момина Клисурса, с.Аканджиево Проект за реализиране на язовир „Яденица“.

- Стрелча – алтернативен вариант за водоснабдяване на града от язовир „Черняшка река“.
- Панагюрище – изпълнение на Интегриран воден проект ПАНАГЮРИЩЕ, който включва и язовир “Луда Яна“.

Съществуващата канализационна мрежа в областта е 286 км. Градовете са с не изцяло изградена канализация, докато в редица села има изградена само частична канализационна мрежа, без изградени колектори, гарантиращи отвеждането на отпадните води в пречиствателни съоръжения. Данните сочат, че в по-голямата част от общините от област Пазарджик ползваната питейна вода не е с отклонение в качеството или с режим във водоснабдяването. В общините Пазарджик, Панагюрище и Пещера процентът приближава средния за страната. Над половината от населените места в община Стрелча са с водоснабдяване не отговарящо на стандартите или с режим.

В област с административен център гр. Пазарджик има 11 общини с 9 В и К дружества, като 8 от тях са 100% общинска собственост. Най- голямото дружество - „В и К ЕООД - Пазарджик в ликвидаци“ , обслужващо община Пазарджик, Септември, Лесичово и с. Аканджиево от община Белово, притежава в активите си земи, водоснабдителни системи, съоръжения и други дълготрайни материални активи публична държавна собственост по смисъла на чл. 13, ал. 1, т. 5 от Закона за водите.

В момента на територията на областта има обособени 9 територии за действие на В и К операторите:

1. Обособена територия на „В и К – Батак” ЕООД, гр. Батак,
2. Обособена територия на „В и К – Белово” ЕООД, Белово,
3. Обособена територия на „Инфрастрой” ЕООД, Брацигово
4. Обособена територия на „ВКТВ” ЕООД, Велинград,
5. Обособена територия на „В и К – П” ЕООД, Панагюрище ,
6. Обособена територия на „ВКС” ЕООД, гр. Пещера
7. Обособена територия на „ВКТВ” ЕООД, гр. Ракитово,
8. Обособена територия на „В и К” ЕООД, Стрелча,
9. Обособена територия на „Водоснабдяване и канализация” ЕООД, Пазарджик (в ликв).

На 27 април 2010г. в Пазарджик е учредена ВиК асоциация.

Управлението на ВиК съоръженията се поемат от новосъздадената ВиК асоциация, на която председател е областният управител, а членове кметовете на общини.

Газификация

През областта преминава Републиканският магистрален газопровод с отклонение, чрез което се захранват градовете Пазарджик и Пещера и околните села. Построена е и окончателно изпитана газопроводна мрежа с дължина 69100м От газоразпределителна станция АГРС "Пазарджик" е изграден газопровод до "Биовет" АД - Пещера с обща дължина 20.20 км., от който с диаметри: d-325мм - 17.5 км. и d-219мм - 2.7 км.

Необходимо е да се разшири обхвата на газопреносната мрежа, чрез включване на останалите общини от областта, поради което, през 2007 г. започва газификацията и на община Септември, а през м. юни 2010г. е направена първа копка на газифицирането на община Белово.

От м. февруари 2009г. приемник на „Хебросгаз“ АД гр. Пазарджик е „Овъргаз юг“ АД, което дружество доставя и разпределя природен газ на територията на общините Пазарджик, Пещера, Асеновград и Първомай. Към началото на м. май 2009г. „Овъргаз юг“ АД, обслужва общо 3274 броя потребители на природен газ разпределени според отрасловата си принадлежност по следния начин: промишлени потребители – 68 броя, обществено-административен сектор – 307 бр., битов сектор – 2 966 бр. потребители

Напоителни системи

Напоителни системи ЕАД клон Пазарджик стопанисва, експлоатира и поддържа държавния хидромелиоративен фонд на територията на областта. Доставка на вода за напояване, риборазвъждане и стопански нужди. Транспортира вода за две малки ВЕЦ по главни напоителни канали.

Таблица: Изградени напоителни системи, стопанисвани от клон Пазарджик:

НС /напоителна система/ —Тополница	126 552 дка, в т.ч. оризища	27 047 дка;
НС —Алеко – Пазарджик	200 558 дка, в.т.ч.оризища	46 719 дка;
НС —Карабунар	120 549 дка;	

НС — Варвара	45 348 дка;	
НС — Пещера	36 301 дка;	
НС — Велинград	17 582 дка;	
ОБЩО:	546 890 дка, в.т.ч. оризища	73 766 дка

Таблица: Изградена площ по поливна техника .

1. Гравитачно напояване	425 756 дка;
2. Дъждуване	109 573 дка;
3. Капково напояване	11 561 дка;
ОБЩО:	546 890 дка

По данни на Напоителни системи ЕАД – клон Пазарджик, през 2010г. е осигурено напояване за отглеждането на следните култури в област Пазарджик: царевица, тютюн, зеленчуци, трайни насаждения, други култури и ориз. Чрез гравитачно напояване, дъждуване и капково напояване са полети общо 107 792 дка, за които са изразходени 79 млн. куб.м. вода. Предприятието е собственик и експлоатира следните хидромелиоративни съоръжения:

- Главни и разпределителни напоителни канали - 592 км;
- Главни подземни водопроводи - 43 км;
- Язовир „Малка Мътница" - гр. Велинград ;
- Язовир „Виноградец" - с. Виноградец, общ. Септември

Стопанисва обекти публична държавна собственост:

- Корекции на реки и дерета - 169 км;
- Отводнителни канали - 167 км;
- Язовир Тополница" с обем 137 млн. м³ .

Основен водоползвател на „Напоителни системи” ЕАД са оризопроизводителите. Те са разпределени в три от клоновете на „Напоителни системи” ЕАД – Стара Загора, Пловдив и **Пазарджик**. Общото количество напоявани площи с ориз е близо 110 000 декара в страната. Най-голямо е количеството ориз в Пловдив – 59 542 дка, Пазарджик – **32 276** дка и Стара Загора – 16 542 дка.

Строителство, транспорт, съобщения

Важно място в обема на произведената брутна продукция в областта с относителен дял за 2008 г. 8,4% заема строителството. За сравнение през 2004 г. делът на сектора е бил 4,3%. Броят на фирмите от сектора е нараснал от 223 за 2004 г. до 364 през 2008 г. Средносписъчният

брой на заетия персонал в отрасъла „Строителство“ през 2008 г. е 3945 души, докато през 2004 г. заетите са били двойно по-малко – 1853 души.

За пет години приходите от цялостната дейност на строителните фирми са нараснали почти четири пъти - от 55 млн. лв през 2004 г. на 223 млн. лв. през 2009 г.

Делът на отрасловия сектор **„Транспорт, складиране и пощи“** в обема на произведената брутна продукция в областта за 2009 г. е 5,3% или 132 млн. лева. По отношение на показателя превозени пътници през периода 2004-2008 г. има значително намаление с повече от 4 млн. пътници общо годишно.

За същия период автобусният парк е намалял от 164 на 140 автобуса. Обемът на превозените товари намалява от 3501 хил.тона на 3192 хил. тона за същия петгодишен период.

3. Социален капитал, социална интеграция и включване

Население

От 1 до 28 февруари 2011 г. в България се проведе 17 –тото преброяване на населението и жилищния фонди, с което се събира информация веднъж на 10 години. Преброяването на населението е единственият източник на точни данни за броя на хората в страната и в отделните населени места по пол, възраст, образование, грамотност, занятие, вероизповедание, етническа принадлежност и др.

По данни на НСИ от преброяването през 2011, в област Пазарджик живеят 275 548 души, което е 3.74% от населението на България, като се отчита намаление на броя на жителите с 5% в сравнение с 2009 г. със 7 % спрямо данните от 2006 г. Пазарджик е седмата област по брой население. Областният център се нарежда на 14- то място в класацията на големите градове на страната - със 71 979 жители. Най-малките населени места в региона са селата Сребрино, община Панагюрище и Долно Вършило, община Септември - с по пет души население. Около 62 % от жителите на областта живеят в градовете, а 38 % - в селата. Гъстота на населението е 65.4 души на квадратен километър, което е по-малко в сравнение с отчетената гъстота на населението в областта през 2005 г. – 66.8.

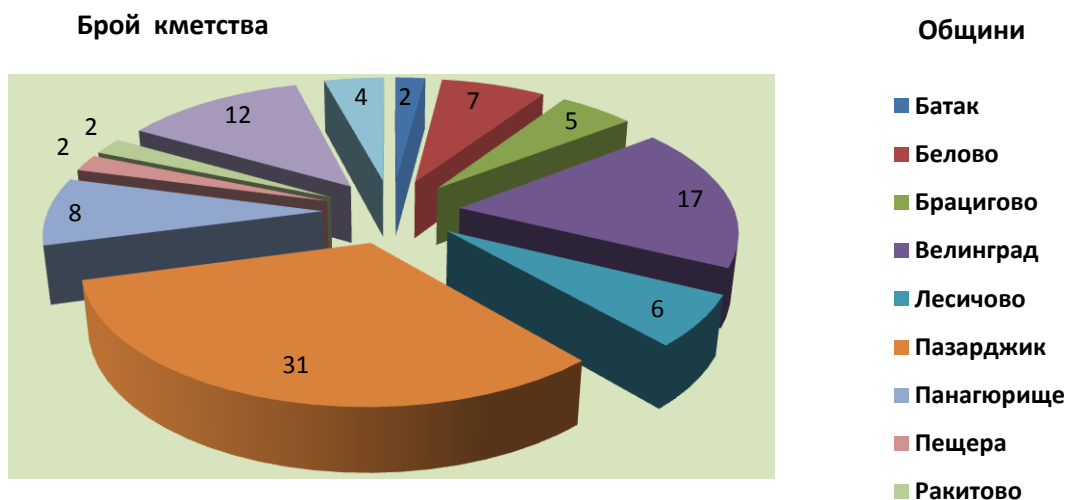
На фона на общата демографска картина в страната Пазарджишка област и общините в нея не правят изключение: потвърждават се данните за намаляване общата численост на населението дължащо се на намалената раждаемост и устойчивото нарастване на смъртността.

Запазва се от години съществуващата трайна тенденция за намаляване на броя на населението в областта, което се дължи основно на отрицателен естествен прираст и засилени миграционни процеси.

Населението е неравномерно разпределено, като най-голяма част е съсредоточена в по-големите общински центрове – 75,7. Въпреки демографската криза в България през последните 5 години, намалението на населението в областта е 1,66 %, при средно за страната 6%, което говори за относителна устойчивост и необходимост от развитие на социалната инфраструктура и особено на здравеопазването.

В административно – териториално отношение Пазарджишка област се състои от 11 самоуправляващи се общини, които включват 117 населени места, като от тях 96 са кметства.

Графики: Административно деление (брой)

От графиката е видно, че в община Пазарджик броят на кметствата е най-голям – 31, последвана от общините Велинград /17/ и Септември /12/.

Таблица: Население по общини в Област Пазарджик към 31.12.2011 г.

ОБЩИНА	НАСЕЛЕНИЕ НА ОБЩИНАТА	ПЛОЩ КМ2	ГЪСТОТА НА НАСЕЛЕНИЕТО Д/КМ2	НАСЕЛЕНИЕ НА ОБЩ. ЦЕНТЪР
ПАЗАРДЖИК	120894	636.8	189.9	74850
ВЕЛИНГРАД	41489	803.2	51.7	23479
СЕПТЕМВРИ	27183	361.3	77.8	8320
ПАНАГЮРИЩЕ	25905	598.5	43.3	17675
ПЕЩЕРА	21633	135.4	159.7	19288
РАКИТОВО	15450	246.6	62.7	8277
БРАЦИГОВО	10184	229.4	44.4	4386
БЕЛОВО	9176	336.2	26.5	3794
БАТАК	6276	677.2	9.4	3422
ЛЕСИЧОВО	5749	208.9	27.5	943
СТРЕЛЧА	5323	224.5	23.7	4240
ОБЩО ЗА ОБЛАСТТА	289262	4458.0	64.9	168674

Етноси в област Пазарджик

В етническо отношение населението на областта е сравнително еднородно, с преобладаващо българско население - 83.8%; турци –5,7 % роми - 8.3% и други в т.ч. – евреи, арменци и др.неопределени – 2,2 %. В района няма етнически конфликти.

Етническа група	(%)	брой
българи	83.8%	206 110
цигани	8.3%	20 350
турци	5.7%	14 062
други и неопределени	2.2%	5 480

Вероизповедание

В религиозната структура на населението различията са по-големи. Преобладава населението с източно-православно вероизповедание /82%/. Мюсюлманите са 14,9%, останалите вероизповедания: католици, протестанти, армено - грегориани и др. са 3.1%.

По данни от последното преброяване на населението от 2011 г., в област Пазарджик е отчетен отрицателен естествен прираст. Съпоставка на цифрите показва намаляване на раждаемостта за петгодишен период от 2007 г до края на 2011 г. с 0,8 пъти.

Таблица: Демографски данни на Пазарджишката област

Демография на населението на областта			
Година	Раждаемост	Смъртност	Естествен прираст
2011	10‰	14,6‰	-4,6 ‰
2010	10,1‰	13,5‰	-3,4‰
2009	10,7‰	13,2‰	-2,5‰
2008	10,2‰	13,6‰	-3,4‰
2007	9,9‰	13,8‰	-3,9‰

Данните са изчислени по методологията на Структурна бизнес статистика от НСИ.

По данни от НСИ, делът на новородените деца в област Пазарджик, за 2011 г., за Южен централен район е 27,55 %.

Естественият прираст на областта през 2011 год. е отрицателен : / - 1168 души / или / - 4,6 ‰ / , като през 2010 год. е бил / -911 души / или / -3, 4 ‰ /.

Възрастовата структура на населението в областта е от стационарен тип: до 18 години – 18.92%; от 18 до 65 години – 59.02%; и над 65 години – 22.06%. Тези показатели са близки до отчетената за страната, но е необходимо да се отбележи по-високия процент на населението в нетрудоспособна възраст и респективно, неговото прогресивно застаряване.

Раждаемостта в областта е с тенденция към намаляване в сравнение с 2009 год. : 2426 или 8,34‰ са родените деца през 2010 год. спрямо 2644 или 9,03‰ през 2009 год.

Трудоспособност

Делът на населението в трудоспособна възраст в област Пазарджик към 1.2.2011 г. е 62%, а на населението над трудоспособна възраст – 22.6%. Като цяло, в повечето общини на областта се отчита над 60% население в трудоспособна възраст. В дисонанс с общата картина е община Белово, в която едва 11% от населението е в трудоспособна възраст.

Населението в трудоспособна възраст в област Пазарджик е 3.73% от общото трудоспособно население на страната.

Таблица: Икономически показатели

Показатели		Години				
		2007	2008	2009	2010	2011
1	Коефициент на естествен прираст (на 1000 души от населението) - ‰	-3.9	-3.4	-2.5	-3.4	-4.6
2	Коефициент на детска смъртност (на 1000 живородени деца) - ‰	12,7	9	7,7	9,3	14,6
3	Коефициент на смъртност - общо (на 1000 души от населението) - ‰	13,8	13,7	13,2	13,5	14,6
4	Коефициент на смъртност - мъже (на 1000 души от населението) - ‰	15	15,5	14,4	14,6	16
5	Коефициент на смъртност - жени (на 1000 души от населението) - ‰	12,7	12,3	12	12,3	13,3

Данните са изчислени по методологията на Структурна бизнес статистика от НСИ.

Заетост

Трудовата заетост в Област Пазарджик е резултат от общата икономическа ситуация страната, но в определена степен се предопределя и от демографските фактори. Според данни на НСИ и на Агенцията по заетостта за областта се наблюдава сравнително по-нисък от средния за страната коефициент за заетост. За една година заетите в Област Пазарджик над 15-годишна възраст са намалели с 1,4 хил. души. Това показва сравнението на данните на Националния статистически институт за 2009 г. спрямо същия период на 2008 г. Статистиката показва, че през 2009 г. коефициентът на заетост е 36,4%, което е с 0,9% по-ниско спрямо края на 2008 г. За същия период броят на хората, които са без работа повече от 12 месеца, е нараснал. Увеличили са се и т.нар. обезкуражени, които са заявили, че искат да работят, но не вярват, че могат да си намерят работа. Намалението на заетостта при мъжете и при жените е различна, като коефициентите на заетост през 2009 г. са съответно 48,7% за мъжете и 31,2% за жените.

Безработица

Равнището на безработица, определено от съотношението между икономически активното население и общия брой безработни лица към 31.05.1999 год. е 19.8%. Пазарджишка област се нарежда на второ място в страната по абсолютен брой регистрирани безработни лица и на седмо място по ниво на безработица, с 6.8 пункта по-високо от средното за страната (13%). В областта през първите пет месеца на тази година най-високо ниво на безработица е регистрирано в общините Лесичово и Ракитово, съответно 34.8% и 34.7%, а най-ниско в общините Белово - 11.1% и Брацигово - 15.3%.

Най-засегнати от безработицата са така наречените “проблемни” групи, в които се включват жените, младежите до 29 годишна възраст и инвалидите. Към 31.05.2011 год. броят на регистрираните жени в бюрата по труда на територията на областта е 14898 души (51.23%) и се очертава трайна тенденция на женска безработица. Техният дял представлява 5.52% от всички регистрирани жени в страната. Относителният дял на жените е доминиращ в общините: Белово (55.4 %), Велинград (53.44 %), Пазарджик (51.46%), Септември (51.35%), Батак (51.29%) и Пещера (51.13%).

Младежите до 29 г. включително към същия период са 9331 души (32.08%). Най-голям е дялът им в община Пещера - 38.07% (753 души), а най-малък в община Велинград - 28.37% (1576 души). Регистрираните младежи в областта представляват 6 04% от общорегистрираните

в страната. По показател “Брой регистрирани младежи” област Пазарджик се нарежда на второ място в страната след област Пловдив. Голям е делът на младежите без стаж. Някои от факторите, задържащи реализацията на младите хора в областта са ограничителните условия за стаж, възраст, разряд и степен на владение на професия, които работодателите поставят при заявяване на свободните работни места.

Регистрираните към 31.05.2011 год. лица с намалена трудоспособност в област Пазарджик са 256. Пазарът на труда в региона спрямо всички инвалиди е изключително неблагоприятен. Нищожният шанс за тяхната трудова реализация се определя от голямото несъответствие между предлагане и търсене на работна сила.

4. Екологично състояние и рискове

Представена е актуална картина към момента на анализа, очертани са:

- състоянието на отделните компоненти (въздух, вода, почви, флора, фауна и др.),
- проблемите и тенденциите,
- източниците на замърсяване, местоположението им, териториалния обхват на нарушените територии, тяхната площ и обхват,
- степента на замърсяване от гледна точка на пределно допустимата стойност,
- определени са териториите със забрана за строителство, силно замърсените територии, натрупването на твърди отпадъци (битови и промишлени), шумово натоварване, запрашеност и др.

Екологично състояние

Институционално състоянието и контрола на околната среда се осъществява от Регионална Инспекция по Околната Среда и Водите, гр. Пазарджик. По данни на същата състоянието на околната среда по видове замърсяване е следната:

Емисия на вредни вещества във въздуха

При контролни измервания от РИОВС-Пазарджик е установено, че емисиите на вредни вещества във въздуха са неравномерно разпределени по общини. Наличието на серни окиси, азотни окиси, въглероден двуокис показват най-високи стойности в общините Пазарджик, Панагюрище и Пещера /производството на завод „Биовет”АД/, докато в общини Ракитово, Лесичово, Белово стойностите с изключение на тези на въглеродния двуокис са минимални. По статистически данни по години се отчита намаление на вредните емисии във въздуха. В

планинските райони на областта поради липсата на големи промишлени предприятия измерванията показват данни под допустимите норми.

Емисии на вредни вещества в атмосферата от производствени процеси

Замърсители	2006	2007	2008	2009	2010
Серни окиси	34214	26704	29526	29701	33331
Азотни окиси	45938	32711	32152	22780	26128
Неметанови летливи органични съединения	37098	15762	16177	17052	18106
Метан	452931	468306	458173	371467	394331
Въглероден окис	100770	69925	46495	21166	32330
Въглероден двуокис	6912388	7266065	6531342	4377500	4997973
Двуазотен окис	194	109	121	94	81
Амоняк	2696	2831	2680	1822	3293

Данните са изчислени по методологията на Структурна бизнес статистика от НСИ.

Емисии на вредни вещества в атмосферата при производство на електро- и топлоенергия

Замърсители	2007	2008	2009	2010
Серни окиси	795071	536888	403548	345307
Азотни окиси	63339	62279	51783	50437
Неметанови летливи органични съединения	229	143	67	67
Метан	417	409	337	308
Въглероден окис	2015	1586	1096	1081
Въглероден двуокис	35320759	34811269	30652535	30988166
Двуазотен окис	6524	6461	5900	6284
Амоняк	4	2	-	-

Замърсяване от промишлени и битови отпадни води

Промишлените битови отпадни води за предприятия ползващи над 36 000 м³ вода се характеризират с непречистеност между 10% и 50% за различните общини. Това се дължи на факта че, нито едно предприятие няма капацитет за пречистване на 100% на отпадните си води. По години се отчита намаляване обема на отпадните води което вероятно също се дължи главно на намаляване обема на промишленото производство.

За битовите отпадни води оценката е: в почти всички общини това е един от основните замърсители и приоритет в общинските планове е изграждане на пречиствателни съоръжения за битови отпадни води. В повечето села няма изградена канализация и

съоръжения за пречистването им и битовите отпадни води се заустват в локални септични ями.

Замърсяване от добивната промишленост е главно от преработката на медна руда в концентрат в района на Панагюрище. След изчерпване на находищата – “Медет”, “Елшица”, “Цар Асен” по постановление на МС е осигурено финансиране и дружества с цел ликвидиране на последствията от рудодобива. Извършват се мероприятия по рекултивация на хвостохранилищата. Данните сочат, че в по-голямата част от общините от област Пазарджик ползваната питейна вода не е с отклонение в качеството или с режим във водоснабдяването.

За Община Ракитово процентът е 100 и въпреки благоприятното географско положение на населените места от общината там е най-големият проблем в Областта. В общините Пазарджик, Панагюрище и Пещера процентът приближава средния за страната, но остава над стойностите средни за България. Над половината от населените места в община Стрелча са с водоснабдяване на отговарящо на стандартите или с режим.

Емисии на вредни вещества в атмосферата от природни източници

Замърсители(Тонове)	2007	2008	2009	2010
Серни окиси	-	-	-	-
Азотни окиси	5932	789	357	1022
Неметанови летливи органични съединения	202316	186042	185807	188345
Метан	24046	6930	5474	7895
Въглероден окис	268909	35788	16191	46315
Въглероден двуокис	4745460	631548	285720	817320
Двуазотен окис	14633	14689	14709	14722
Амоняк	-	-	-	-

Данните са изчислени по методологията на Структурна бизнес статистика от НСИ.

Емисии на вредни вещества в атмосферата от селско стопанство

Замърсители	2007	2008	2009	2010
Серни окиси	-	-	-	-
Азотни окиси	3621	3416	3840	3840
Неметанови летливи органични съединения	28117	26683	35374	32558
Метан	128969	127546	94210	93383
Въглероден окис	1883	1776	1997	1997
Въглероден двуокис	4344879	4099398	4608497	4608497
Двуазотен окис	15723	18277	27696	24607
Амоняк	47967	48904	38282	36371

Данните са изчислени по методологията на Структурна бизнес статистика от НСИ.

Замърсяване от промишлени и битови твърди отпадъци.

Количествата твърди битови отпадъци по статистически данни бележат спад, но пред всички общини в областта стои проблема за изграждане на депо за твърди битови /определяне на места и терени/ отпадъци и евентуално на технологични линии за преработката им. По отношение на показателят битови отпадъци на общински депа с организирано сметоизвозване анализираните данни показват нарастване почти с два пъти в периода 2004 – 2008 г., като и окончателно депонираните. Нараства заетата площ, както и остатъчния капацитет на местата за депониране. През 2008 г. 100% от населението са обслужва от системи за организирано сметосъбиране.

Емисии на вредни вещества в атмосферата от производствени процеси

Замърсители	2006	2007	2008	2009	2010
Серни окиси	34214	26704	29526	29701	33331
Азотни окиси	45938	32711	32152	22780	26128
Неметанови летливи органични съединения	37098	15762	16177	17052	18106
Метан	452931	468306	458173	371467	394331
Въглероден окис	100770	69925	46495	21166	32330
Въглероден двуокис	6912388	7266065	6531342	4377500	4997973
Двуазотен окис	194	109	121	94	81
Амоняк	2696	2831	2680	1822	3293

Данните са изчислени по методологията на Структурна бизнес статистика от НСИ.

Емисии на вредни вещества в атмосферата от обработка и складиране на твърди отпадъци

(Тонове)

Замърсители	2006	2007	2008	2009	2010
Серни окиси	11	7	7	6	9
Азотни окиси	183	121	135	99	134
Неметанови летливи органични съединения	1666	1151	1290	982	1254
Метан	237977	233424	225741	219454	213659
Въглероден окис	16	10	11	9	14
Въглероден двуокис	52766	35438	43191	33894	14171
Двуазотен окис	610	586	594	578	547
Амоняк	9046	9769	11000	11204	10023

Данните са изчислени по методологията на Структурна бизнес статистика от НСИ.

В мерките за управление на отпадъците, определени в Националната програма за управление на дейностите по отпадъците, за регион Пазарджик е предвидено създаване на Регионална система за управление на отпадъците(Чл. 19а, ал. 1 от ЗУО) -, състояща се от регионално депо и претоварна станция. Общините, които ще ползват общо регионално депо за регион Пазарджик са: Батак, Белово, Брацигово, Велинград, Лесичово, Пазарджик, Пещера, Ракитово и Септември.

Учредено е „Регионално сдружение на общините за управление на отпадъците – Пазарджик „2010 г.“ и се очаква да бъдат усвоени 12 млн. евро по Оперативна програма „Околна среда“ за изграждането на регионалното депо в регион Пазарджик.

Защитени територии

На територията на РДГ-Пазарджик се намират **172 бр.** защитени територии с обща площ **14 800 ха**. Обособени са 4 резервата—Мантарица, –Дупката, –Купена и –Беглика с обща площ **5500 ха**, като първите три са под егидата на ЮНЕСКО. В западния дял на региона, на територията на ДГС-Белово се намира част от Националния парк –Рила с площ от **4888 ха**.

Природните забележителности са **14** с обща площ **6 226 дка**. По забележителни са: пещера – Снежанка, –Фотински водопад, пещера – Лепеница и др. Лесопатологичните обследвания и експертизите, показват тревожни незатихващи процеси на съхнене в иглолистни култури от бял бор, черен бор и дугласка ела, създадени в долния планински пояс; съхнения в дъбовите гори – предимно зимен дъб, цер и благун, и твърде силно отслабване на някои дървостои и развитие на заболявания и повреди от стъблени насекомни вредители. Поддържането на горите в добро състояние се осъществява, чрез прилагане на безвредни биологични лесозащитни мероприятия и средства. Все по-широко се застъпва екологичният подход в лесозащитата. От особена важност на национално ниво е да се регламентират добре правата и задълженията на новите собственици. При активната стратегия на развитие би следвало да се отдели внимание на внимателен анализ на възможните ресурси за финансиране, като се мобилизира и частен капитал. Привличането на чуждестранни инвеститори в сектора ще бъде полезно най- вече в областта на прилагането на нови без отпадни технологии и за осигуряване излизането на международните пазари.

Мрежа “НАТУРА 2000”

През 2007 г. започна процесът на обявяване на предложените за защитени места по Директивата за защита на дивите птици. Това става със заповед на министъра на околната

среда и водите. За местата по Директивата за запазване на природните местообитания предстои преглед за степента на участие на всеки хабитат и всеки вид в предложената от страната мрежа. Този процес продължава до 3 години и едва след окончателното одобрение на списъка от ЕК може да се пристъпи към обявяване на окончателния списък със защитените зони.

Територията на Област Пазарджик е 445 691 ха. В обхвата на Екологичната Мрежа “НАТУРА 2000” попада 269 790,79 ха, което представлява 60,5 % от територията на областта.

Въпреки, че опазването на околната среда е един от големите приоритети в ЕС, резултатът от анализа показва, че на първоначалния етап поне политиката на областта би следвало да бъде по-скоро защитна стратегия, свързана с идентифицирането на основните битови и промишлени замърсители, създаването на система за първоначален контрол и наблюдение, подготовка на подходящи специалисти, които да бъдат в състояние да подготвят и представят проекти за финансиране.

Разработването на проекти за възстановяването на замърсените терени и хвостохранилища, както и пакет от мерки за производство на екологично чисти селскостопански продукти следва да става поетапно във времето.

Списък на защитените зони за опазване на дивите птици и природните местообитанията

По данни от РИОСВ Пазарджик

№	КОД	ИМЕ	ОБЛАСТ	ОБЩИНА	ОБЩА ПЛОЩ [ха]	ДВ, бр.	В съответствие с Директива на ЕС
1	BG0000495	Рила	БЛАГОЕВГРАД КЮСТЕНДИЛ ПАЗАРДЖИК СОФИЯ	БЕЛИЦА ЯКОРУДА БЛАГОЕВГРАД РАЗЛОГ	81 046,00	100/21.11.2008	Директива 92/43/ЕЕС за Местообитанията и Директива
				СИМИТЛИ САПАРЕВА БАНЯ ДУПНИЦА БЕЛОВО ДОЛНА БАНЯ САМОКОВ КОСТЕНЕЦ			79/409/ЕЕС за Птиците
2	BG0002057	Бесепарски ридове	ПАЗАРДЖИК ПЛОВДИВ	ПАЗАРДЖИК ПЕЩЕРА БРАЦИГОВО КРИЧИМ СТАМБОЛИЙСКИ	14 765,05	106/12.12.2008	Директива 79/409/ЕЕС за Птиците
3	BG0002063	Западни Родопи	ПАЗАРДЖИК	БАТАК РАКИТОВО БРАЦИГОВО	72 229,11	108/19.12.2008	Директива 79/409/ЕЕС за Птиците
4	BG0002069	Рибарници Звъничево	ПАЗАРДЖИК	ПАЗАРДЖИК СЕПТЕМВРИ	1 570,68	106/12.12.2008	Директива 79/409/ЕЕС за

5	BG0002087	Марица-Пловдив	ПАЗАРДЖИК ПЛОВДИВ	ПАЗАРДЖИК ПЛОВДИВ МАРИЦА СТАМБОЛИЙСКИ РОДОПИ	1 117,55	108/19.12.2008	Директива 79/409/ЕЕС за Птиците
6	BG0002054	Средна гора	СОФИЯ ПЛОВДИВ ПАЗАРДЖИК	АНТОН КОПРИВЩИЦА ЧЕЛОПЕЧ ЗЛАТИЦА ПИРДОП ЧАВДАР МИРКОВО ХИСАРЯ КАРЛОВО ПАНАГЮРИЩЕ СТРЕЛЧА	99 062,4	107/18.12.2007	Директива92/43/ЕЕС за Местообитанията
Общо:					269 790,79		

5. Административен капацитет, м/уинституционална координация и съгласуваност на политиките

Основният извод, който се налага при анализа на силните и слабите страни в областта на човешките ресурси на Пазарджишка област е, че в областта следва да се прилага сравнително ефективно защитна стратегия по отношение на заетостта на населението от ромски произход и активна до агресивна стратегия по отношение на младото население и кадрите с висока специализация, за които развитието на частния сектор и по-точно малките фамилни предприятия за производство могат да се окажат най-подходящия избор.

За слабите социални групи следва да се направят защитни програми, свързани със социалните помощи, създаване на заетост чрез програми свързани с чистотата на населените места, чрез динамизиране на частния сектор в селското стопанство, където изискванията за специално образование са адресирани само към определен кръг от хора, а общите дейности могат да бъдат извършвани и от хора с ниска квалификация и образование.

При развитието на туризма и горското стопанство могат да се откриват нови работни места и за по-слабо квалифицирани работници, свързани с вторичните дейности и не пряко контактуващи с клиентите.

Не така стоят нещата по отношение на удовлетвореността от условията по местоживееене за връзка с пътната мрежа. Най-много сред анкетираните са тези, които ги определят като лоши (36%), последвани от тези, които ги оценят като добри (32,2%) и задоволителни (30,8%). За повечето от българомохамеданите (65,2%) и ромите (63,1%) сред анкетираните лица условията

са определено лоши. Общественият транспорт е предпочетен от една пета от пътуващите (19,9%). Заедно с това, 42,3% от живеещите на село, както 79% от турците и 54,6% от ромите определят условията, при които живеят домакинствата им, по отношение на обществения транспорт като лоши. Най-често личен транспорт използват два пъти повече от анкетираните (41,2%). Най-предпочитан способ за предвижване е личният транспорт за анкетираните на възраст 30-39 години (63%). Сред тях е най-висок и процентът на тези, които пътуват ежедневно до местоработата си в друго населено място (31,9%). От работещите социални групи най-мобилни са служителите – всеки трети от тях пътува ежедневно до работата си (35,7%). Две трети от учащите се (67,4%) ежедневно пътуват до учебните си заведения, като за три четвърти от пътуващите пътуването продължава над 45 минути общо в двете посоки.

Достъпност на административното обслужване в Пазарджишка област в различните обществени сектори, според анкетни данни:

Съдилища, прокуратура, адвокатура

Най-сериозен е проблемът с достъпа до съдебната власт на живеещите на село. Повече от половината от тях посочват, че публичните услуги на съда, прокуратурата и адвокатурата са или трудно достъпни (33,5%) или направо недостъпни (24,5%).

Особено висок е делът на неудовлетворените от достъпността на правните услуги сред ромите – 46,2% от тях са със затруднен достъп, а за 34,8% те са недостъпни. Едва ли икономическите възможности и неравностойното социално положение са единствена причина за това. Прави впечатление и че близо половината от анкетираните предприемачи (46%) също считат, че тези услуги са трудно достъпни.

Данъчни служби

По отношение на оценката на достъпността на публичните и административните услуги на данъчните служби налице е интересен феномен. В еднаква степен определят като труднодостъпни или недостъпни услугите анкетираните от селата (19,9% или 11,5%) и от областния център (23,6% или 6,3%) на Пазарджишка област. Така или иначе, всеки трети от анкетираните в Пазарджик и в селата има проблем с достъпа до данъчните служби, докато в малките градове това е едва всеки десети (10,2%). Както може да се очаква, сред най-недоволните са предприемачите – 47,4% от тях считат, че достъпът е труден.

Библиотеки, читалища, кина, театри, интернет

Културните потребности на населението в Пазарджишка област са относително добре задоволени, с изключение на живеещите в селата. Една пета от живеещите на село

имат труден достъп (17,4%) или въобще нямат достъп (5,1%) до библиотеки и читалища. Проблемът е най-силен при ромското население – с труден достъп (47,8%) или без достъп (11,5%) са близо 60% от ромите. Висок е и процентът на анкетираните турци, които посочват, че са затруднени в достъпа си (11,7%) или нямат достъп (14,6%) до читалища и библиотеки. Нямат достъп (30,3%) или трудно достигат (30%) до кино и театър над 60% от живеещите на село, както и 57% от ромите и 47% от турците сред анкетираните лица. Интернет е недостъпен (46,5%) или трудно достъпен (6,1%) за повечето от анкетираните турци и ром и (45,2% затруднени, 10,9% без достъп). За една трета от анкетираните от селата интернет е трудно достъпен (16,1%) или недостъпен (17,7%).

област: ПАЗАРДЖИК (PAZ)						
Показатели						
		2007	2008	2009	2010	2011
1	Относителен дял на домакинствата с достъп до интернет (%)	11,5	23	23,8	25,9	38,7
2	Относителен дял на лицата на възраст между 16 и 74 години, използващи регулярно интернет (%)	26,5	39,8	35,9	34,8	43,6

Данните са изчислени по методологията на Структурна бизнес статистика от НСИ.

Администрация и местни власти

Сред анкетираните лица от Пазарджишка област преобладава мнението, че качеството на административното обслужване не се променя (49,4%). Само 15% е делът на тези, които считат, че обслужването от страна на администрациите влошава качеството си. Най-критични към административното обслужване са предприемачите (29,3% посочват влошаване на качеството), както и ромите (30,1%). В селата (18,2%) и в областния център (17,4%) делът на тези, които считат, че качеството на административно обслужване се влошава, е два пъти по-голям от този в малките градове (9,1%). Мудността и некомпетентността на администрацията се посочва като основна причина за ниското качество главно според анкетираните предприемачи (70,2%) и сред жителите в областния център (43,5%), както и според анкетираните на възраст 30-39 години. Най-висок е делът на тези, които твърдят, че административните служители са корумпирани и злонамерени, сред анкетираните от областния център (12,8%) и сред ромите (13,4%), а най-нисък – сред анкетираните в малките градове (4,2%), сред служителите (3,5%) и сред турците (1,4%).

Образование

Оценките за качеството на образованието в учебните заведения на Пазарджишка област са повлияни най-вече от това към коя социална група принадлежат анкетираните. Най-

критични към качеството на образованието са предприемачите. В мнозинството си анкетираните предприемачи считат, че качеството на образование в основните училища е незадоволително (62,7%), а така е и в средните училища (48,7%). Най-критични към основното и средното образование са анкетираните на възраст 40-49 години – при тях, сравнено с останалите възрастови групи, два пъти по-често се твърди че основното (29,9%) или средното (23,1%) образование са с незадоволително качество.

Учебни заведения

В област Пазарджик има 220 училища, сред които езикова и математическа гимназии в Пазарджик. Целодневните детски градини в областта са 87. В града функционира Учебно - научен център към Висше училище по агробизнес и развитие на регионите – Пловдив.

Училища, детски градини и обслужващи звена в област Пазарджик за учебната 2010/2011 г.

Целодневни детски градини	87
Начални училища (I - IV клас)	12
Основни училища (I - VIII клас)	57
СОУ (I - XII клас)	14
Професионални гимназии	17
Профилирани гимназии	2
Помощни училища (за деца с умствена изостаналост)	3
Ресурсен център	1
Самостоятелно общежитие/ интернат	1
Извънучилищни педагогически учреждения	6
Общо:	220

Културно-исторически дадености

Историческите паметници в Област Пазарджик са много и значими. Сред тях са:

Историческата църква “Св. Неделя”, намираща се в гр. Батак е изградена през 1813 г. за 75 денонощия, с труда на цялото население тя била оградена и издигната с каменни стени, като крепост. Притежава прекрасен иконостас и много икони от най-висока византийска изработка, писани от светогорски монах, много кандила и пет кристални полилеи. Черквата “Св. Неделя” била стара направа, метър и половина вкопана в земята. В черковния двор стояло околоръст гробище с ширина от десет до двадесет разкрача заградено от всяка страна с дувар

от два метра височина, наричан “калето на черквата”. Тя се свързва с историческото баташкото клане по време на Априлското въстание и за героизма и патриотизма на загиналите мъченици. И днес може да се види църквата-музей, където се пазят костите на загиналите българи.

Катедралната църква “Св.Богородица” в гр. Пазарджик е най-голямата възрожденска църква в България. Построена е през 1836-1837г. и представлява просторна трикорабна псевдобазилика с две външни галерии, построени върху красиви аркади. Църквата представлява изключителна културно-историческа ценност със своята архитектура и великолепен дърворезбован иконостас – дело на майстори-резбари от Дебърско. Многопластовата ажурна дърворезба е уникално съчетание на геометрични, растителни и животински орнаменти, в които са вплетени фигурални композиции, изобразяващи библейски сцени. Иконостасът впечатлява със своето стилно съвършенство, изящество и сложност на композицията, богатство от светлосенки, чистота на формата и сигурност на изпълнението.

Панагюрище е град в Централна България. Той се намира в Пазарджишка област и е в близост до град **Стрелча**. Това е един от градовете превърнали се в символ на борбата за освобождение от османския подтисник. Има **градски исторически музей** в една от малкото запазени възрожденски къщи. В него се съхранява и един от преписите на Кървавото писмо, дало началото на Априлското въстание. Това е и родния град на Райна Княгиня, кедето тя собственоръчно е ушила въстаническото знаме за Априлското въстание. Градът още е известен с **панагюрското златно съкровище**, което е рядък археологически паметник от времето на елинистичната епоха и един от символите на Панагюрския край. Открито е недалече от могилата Мрамор през 1949 г. при поземлени работи. Състои се от девет съда с богата украса, изработени от чисто злато - една амфора, седем ритона и една фиала. Тежи 6 кг и 164 г. Най-вероятно комплектът е служел за пиене на вино в религиозна, тържествена или битова обстановка. Най-интересният съд е амфората. Сцената на дъното ѝ показва малкия Херакъл, който удушва две змии, един видимо пиян полегнал сатир и две негърски глави с пробити усти, през които се излива течността, Фиалата от Панагюрското съкровище тежи 846 г и има диаметър 25 см - най-голямата и най-тежка фиала от античния свят.

Велинград е най-големият и най-известният балнеоложки курорт в България. Планинското селище отстои на 130 км. югоизточно от **София** и на 49 км. от **Пазарджик**. Извисява се на 745 м. надморска височина и се характеризира с благоприятен климат и разкошна природа. Тези дадености са причината тук да идват над 200 хил. души всяка година. Благодарение на изобилието си на термални извори, Велинград има статут на елитен и

престижен балнеоложки курорт. Термалните води на градчето са кристално чисти, без вкус и мирис и с дълбок произход. Те се намират в кварталите на курорта Чепино, Лъжене, Каменица и Драгиново и са добре проучени и изследвани. Температурата им варира между 26 и 80 градуса, с ниска минерализация и са подходящи за лечение и профилактика на различни видове заболявания. Балнеолечението в планинското селище се извършва чрез пиене на минерална вода, инхалации и бани. Правят се и най-разнообразни по вид Спа процедури в специализираните Спа центрове в града. В околността има 80 минерални извора, откъдето блика вода с чудати свойства. Общият дебит на изворите е 170 л. в секунда. Водата дарява със здраве, красота и удоволствие човек, а уникалните процедури и терапии, които се извършват в специализираните центрове във Велинград имат релаксиращ, успокояващ и подмладяващ ефект. В градчето има всички необходими предпоставки за прекарването на пълноценна почивка – над 43 почивни станции и санаториуми, реномирани Спа хотели и множество къщи за гости.

Топлите минерални извори (около 14) в кв. **Чепино** формират най-южната хидротермална зона на Велинград. Водата е слабоминерализирана, подходяща за вътрешно и външно приложение. **При пиене** оказва благоприятно въздействие при **остеопороза от различен произход и при бавно зарастване на костни фрактури**. Профилактично влияе срещу кариеси. При използване за външно балнеолечение оказва благоприятно въздействие при множество видове заболявания. В кв. Чепино се намира **най-големият карстов извор в България, наречен Клептуза**. Той е емблематичен за града и е една от най-известните му забележителности. На секунда на повърхността блика по 570 л. ледено студена вода, която дава началото на две живописни езерца.

Пещера Снежанка се намира в западни Родопи, на 5 км. от гр. Пещера. Пещерата е сравнително малка, дължината ѝ е само 145 м, но в нея могат да се видят много красиви ледникови форми. Образувана е преди 3,5 млн. г. от Новомахленската река. Името произхожда от сталагмит, намиращ се във “Вълшебната зала”, които наподобява бяло женско тяло – „Снежанка”. В последната зала, има някой 10-20 см „завеси” които звучат при лек удар. Все пак е желателно това да се прави от водача, за да се избегне счупване. Освен това, той най-добре знае кои звучат най-хубаво. Пещерата е открита през 1961, като при последващите проучвания в “Голямата зала” и в залата, наречена “Жилището” са намерени кости и глинести съдове, изработени от човешка ръка, без да се ползва гърнчарско колело. Те са останали запазени от времето на древните траки

Цигов чарк е курортно градче, разположено в западния дял на Родопите и наобиколено от великолепната красота на планината. Намира се на 8 км. от град Батак и на 24 км. източно от **Велинград**. Цигов чарк е един от най-добрите ски курорти у нас, който предлага спокойна и уютна обстановка и чудесни условия за ски. Курортът е изграден на 900 – 1100 м. надморска височина и се характеризира с благоприятен климат целогодишно. Има добри условия за каране на ски и сноуборд. Ски пистата Цигов чарк е с дължина от 1500 метра, а денивелацията е около 100 м. Пригодена е за начинаещи и средно напреднали скиори. Пистата е разделена на две части – горната е с по-високо ниво на трудност и по-стръмна и е подходяща за професионалисти. Долната част е с по-малък наклон и по-широка и там могат да карат начинаещите скиори. Горната част на пистата има два въжени vleka с ръкохватки, а долната е с паничков ски влек. Съвсем близо до тази писта има трасе с дължина от 20 000 метра, което се използва за ски бягане. Около курорта има множество интересни исторически забележителности, датиращи от древни времена.

Археологически находки свидетелстват, че тези земи са били обитавани от траки, римляни, византийци, славяни и прабългари, което е свидетелство за богатата история на областта. Природни феномени и чудати скални образувания също не липсват. В близост се намира **язовир Батак**, който е чудесно място за риболов, пикник или разходка. С това изобилие на исторически и природни забележителности, вашата зимна ваканция в Цигов чарк винаги можете да я съчетаете с нещо различно и интригуващо.

Медицинско обслужване

Анализът на търсенето и предлагането всферата на здравеопазване е по същество оценка на потребностите в сектора, като фокусът е върху неудовлетворените потребности, които предстои да се посрещнат в следващия програмен период, с цел удовлетворяване на потребностите на населението от област Пазарджик за по-пълноценно и съвременно здравеопазване, както и открояването на спецификите на региона.

- Обща характеристика на област Пазарджик и ролята на здравната инфраструктура за удовлетворяване на здравните потребности на населението;
- Демографско развитие на населението в областта: структура на населението по местоживеене, пол, възраст и образователен статус; раждаемост, смъртност, заболяемост;

- Социално-икономически характеристики на областта с акцент върху процесите, влияещи пряко върху възможностите за удовлетворяване на здравните потребности на населението: трудова заетост и безработица, които са в пряка корелация със здравната осигуреност на населението от областта;
- Материална база, структура и човешки ресурси на здравната мрежа и възможностите ѝ да удовлетворява потребностите на пациентите;
- Очертаване на кръга от неудовлетворени потребности от здравни услуги както на населението, така и на самите здравни институции, предоставящи услугите.

Според Андрю Стивънс и Стефен Джлианс резултатите от анализа на потребностите в здравеопазването могат да бъдат използвани за насочване на ресурси за удовлетворяване на идентифицирани потребности както на населението, така и на здравната мрежа, която е обект на оценка.

Оценка на потребностите в здравеопазването е системен подход, който цели да даде препоръки на институциите, предоставящи здравни услуги за използване на ресурсите си за подобряване на здравния статус на населението по възможно най-ефикасния начин и в този смисъл е един доказано обективен подход за планиране на развитието на здравните институции от гледна точка на капиталови разходи и развитие на човешките ресурси.

В последните 30 години разходите за здравеопазване и лечение в световен мащаб нараснаха значително повече от разходите в другите сектори на икономиката и здравеопазването към днешна както в развитите страни, така и в развиващите се, е един от най-развитите сектори. С напредване на изследванията и откритията в медицината, съпътствани от демографските промени се очаква както поскъпване, така и увеличаване на разходите за медицински услуги, което от своя страна прави въпроса за ефективното използване на ресурсите в здравния сектор особено актуален.

Обща характеристика на област Пазарджик и ролята на МБАЛ Пазарджик АД за удовлетворяване на здравните потребности на населението;

Проучването на ситуацията в Област Пазарджик е фокусирано върху нуждите от социални и здравни услуги, разглеждани в общия контекст на социо-икономическите проблеми, съществуващите политики и мерки за социално включване на уязвимите общности и групи от населението в Областта. Оценката на потребностите е необходима, за да може

планирането да отговори на реалните нужди от социални услуги за рисковите групи, да съответства на реалните възможности и капацитет на институциите и мрежата институции, предоставящи здравни услуги, както и да съответства на дългосрочните тенденции в развитието на Област Пазарджик. Акцентът в анализа е сложен върху онези параметри в развитието на областта, които в своята взаимна обвързаност обуславят онези измерения на социалния живот, които са свързани със здравния статус на населението и потребностите му от подобряване на здравните услуги. Това са преди всичко социално-демографските фактори; наличните социални инфраструктури, свързани със здравеопазването и възможности за получаване на здравни услуги и здравна осигуреност; социално-икономическите фактори като заетост, безработица и стандарт на живот.

В административно – териториално отношение Пазарджишка област се състои от 11 самоуправляващи се общини, които включват 117 населени места, като от тях 99 са кметства.

Центърът на Областта - град Пазарджик, където са съсредоточени обекти на обслужване от по-висока степен е в сравнително удобно разположение спрямо останалите населени места и центровете на общини, но е важно да се отбележи **разпокъсаната планинска инфраструктура на областта и потребността от наситена здравна инфраструктура, която да обслужва здравните потребности на населението, особено в планинските части.**

Здравна мрежа в област Пазарджик

Географски граници на здравните райони

Област Пазарджик включва следните здравни райони: Батак, Белово, Брацигово, Велинград, Лесичево, Пазарджик, Панагюрище, Пещера, Ракитово, Септември и Стрелча.

- Здравен район Батак – географските граници на здравния район съвпадат с границите на община Батак с административен център гр. Батак.
- Здравен район Белово – географските граници на здравния район съвпадат с границите на община Белово с административен център гр. Белово.
- Здравен район Брацигово – географските граници на здравния район съвпадат с границите на община Брацигово с административен център гр. Брацигово.
- Здравен район Велинград – географските граници на здравния район съвпадат с границите на община Велинград с административен център гр. Велинград.

- Здравен район Лесичово – географските граници на здравния район съвпадат с границите на община Лесичово с административен център гр. Лесичово.
- Здравен район Пазарджик – географските граници на здравния район съвпадат с границите на община Пазарджик с административен център гр. Пазарджик.
- Здравен район Панагюрище – географските граници на здравния район съвпадат с границите на община Панагюрище с административен център гр. Панагюрище;
- Здравен район Пещера – географските граници на здравния район съвпадат с границите на община Пещера с административен център гр. Пещера.
- Здравен район Ракитово – географските граници на здравния район съвпадат с границите на община Ракитово с административен център гр. Ракитово.
- Здравен район Септември – географските граници на здравния район съвпадат с границите на община Септември с административен център гр. Септември.
- Здравен район Стрелча – географските граници на здравния район съвпадат с границите на община Стрелча с административен център гр. Стрелча.

Лечебните заведения в областта се групират в лечебни заведения за извън-болнична помощ и лечебни заведения за болнична помощ, съгласно утвърдената Национална здравна карта. От своя страна лечебните заведения за извън-болнична помощ се подразделят на лечебни заведения за първична медицинска помощ и лечебни заведения за специализирана медицинска помощ.

Първична извън-болнична медицинска помощ на територията на областта се осъществява от 620 лечебни заведения: и 47 за специализирана извън-болнична медицинска помощ. Лечебните заведения за болнична помощ в област Пазарджик са един СБАЛ и 9 МБАЛа, като водеща роля има МБАЛ Пазарджик АД, макар и в условията на сериозна конкуренция. Болницата пряко обслужва населението на общините – Септември, Белово, Лесичево – общо 44 947 души. Оказва и консултативна и методична помощ на съществуващите Общински болници в Панагюрище, Пещера и Велинград.

При определяне на здравната стратегия на област Пазарджик и дефиниране на здравната инфраструктура се налага извода за наличие на относително висок дал от общия брой на населението в област Пазарджик, който има прекратени здравни осигуровки или няма такива (поради високия брой безработни), което прави ролята на **Спешната помощ** особено значима.

Съгласно **Националната здравна карта за област Пазарджик** са индикирани следните минимален и максимален брой легла за активно лечение (терапевтични, хирургични, педиатрични, акушеро-гинекологични и легла за интензивно лечение) и за долекуване и продължително лечение :

Минимален и максимален брой легла за активно лечение (терапевтични, хирургични, педиатрични, акушеро-гинекологични и легла за интензивно лечение) и за долекуване и продължително лечение		
Вид болнични легла	Минимален брой	Максимален брой
За активно лечение	930	1190
В т.ч. за реанимация и интензивно лечение	58	83
Терапевтични	480	609
Педиатрични	174	221
Хирургични	131	166
Акушеро-гинекологични	87	111
За рехабилитация, долекуване и продължително лечение	232	443
Общо:	1162	1633

Достъпът до висококачествени здравни услуги е основно право на всеки гражданин на Европейския съюз и една от най-важните цели на реформата в сектора „Здравеопазване“ е да се предоставят на населението достатъчни медицински услуги с възможности за по-голям избор и с по-добро качество.

Подобряването на качеството в здравната ни система означава преди всичко предоставяне на подходящите здравни услуги на всеки пациент по всяко време и представлява компромис между изискванията на пациента ,тези на специалистите , на обкръжението т.е. в по-широк аспект на различните действащи лица в системата на здравеопазването.

Таблица: Общи данни за петгодишен период за брой болнични заведения, брой легла и лекари в тях

област: ПАЗАРДЖИК (PAZ)						
	Показатели	2007	2008	2009	2010	2011
1	Болнични заведения към 31.12. (брой)	12	13	13	13	13
2	Легла в болничните заведения към 31.12. (брой)	1 643	1 815	1 862	1 927	1 896
3	Лекари в лечебните и здравните заведения на 10 000 души от населението (брой)	26,3	26,5	28	28,7	31,1

Данните са публикувани в официалния сайт на НСИ

6. Обща характеристика и идентифицирани проблеми

ОСНОВНИ ИЗВОДИ ОТ СОЦИАЛНО-ИКОНОМИЧЕСКИЯ АНАЛИЗ ЗА СЪСТОЯНИЕТО И ТЕНДЕНЦИИТЕ В РАЗВИТИЕТО НА ОБЛАСТ ПАЗАРДЖИК

Демографска и социална сфери

Извършеният анализ показва, че демографската ситуация в Област Пазарджик е неблагоприятна. В областта намалява броя на населението, увеличава се населението в пенсионна възраст, раждаемостта е ниска, миграцията е висока и селата се обезлюдяват.

През периода 2014-2020 г. се очаква неблагоприятните демографски тенденции в областта да се запазят. Населението на областта ще продължи на намалява. Очакваното годишно намаление е от около 4 хиляди годишно. Не са вероятни съществени промени в раждаемостта., както и в миграционните процеси, поради по-ниското заплащане в областта и по-високата безработица в сравнение със средната за страната. Намалението на населението ще се отрази неблагоприятно върху потребителското търсене в областта, и, съответно, върху сферата на услугите. По-бързото обезлюдяване на селата в сравнение с градовете ще продължи.

На фона на общата демографска картина в страната Пазарджишка област и общините в нея не правят изключение: потвърждават се данните за намаляване общата численост на населението дължащо се на намалената раждаемост и устойчивото нарастване на смъртността. Запазва се от години съществуващата трайна тенденция за намаляване на броя на населението в областта, което се дължи основно на отрицателен естествен прираст и засилени миграционни процеси.

Смъртността, раждаемостта и естествения прираст са статистически показатели тясно свързани със социалната, образователната и здравната картина на региона и познаването им води до по-доброто планиране и управление на социалното обслужване и здравеопазването .

Естествения прираст на областта през 2010 год. е отрицателен :/ - 1168 души / или / - 4,02 ‰ / , като през 2009 год. е бил / -911 души / или / -3,12 ‰ /.

Възрастовата структура на населението в областта е от стационарен тип: до 18 години – 18.92%; от 18 до 65 години – 59.02%; и над 65 години – 22.06%. Тези показатели са близки до отчетената за страната, но е необходимо да се отбележи по-високия процент на населението в нетрудоспособна възраст и респективно, неговото прогресивно застаряване.

Раждаемостта в областта е с тенденция към намаляване в сравнение с 2009 год. : 2426 или 8,34‰ са родените деца през 2010 год. спрямо 2644 или 9,03‰ през 2009 год.

Във всички общини е регистриран отрицателен прираст, формиран от миграцията на населението и отрицателното възпроизводство. Община Пазарджик е най-голямата по население, в която е съсредоточено 41.397% от населението на областта, следвана от общините Септември, Панагюрище и Пещера с население повече от 20 000 души. Изменението за периода 2005 – 2008 г. е следното: намаление на населението от възрастова група от 0 до 14 г. и от 15 до 64 г., а нарастване на следващата възрастова група над 65 години. Характерно е, че броят и делът на младите генерации е по нисък от този на възрастното население, каквато е тенденцията за страната. Наблюдават се различия по общини. В община Пазарджик е висок делът на населението от 15 до 64 г., който е основен източник на работна сила. За последните години тенденциите са към намаление дела на младите генерации и увеличение на населението от другите две възрастови групи, подобно на процесите в цялата страна.

Коефициентът на раждаемост (9,8‰) е малко под средния за страната (10,2‰). По-висока раждаемост, в сравнение със средната за областта и страната, има в общините Пещера (12.7) и Ракитово (12.6),, което се дължи на запазените патриархални семейни структури, които се характеризират с по-висока раждаемост. Смъртността на населението на Област Пазарджик (12,1‰) е със стойности близки, но под средните за страната (14,5‰) и е по-висока от раждаемостта.

При отчитането на **смъртността** се взимат в предвид влиянието на утежнената икономическа ситуация в област Пазарджик, задълбочаващото се остаряване на населението, качеството на здравеопазването, усилената емиграция на хората в трудоспособна възраст, както и трайната безработица и ниските доходи в региона. Водещи причини за смъртността в последните двадесет години са следните: болести на органите на кръвообращението, в т.ч. остър инфаркт на миокарда и мозъчен кръвоизлив; злокачествени новообразувания, в т.ч. злокачествени новообразувания на трахея, бронхи и бял дроб; диабет.

В рамките на Европейския съюз единствено Италия е пред България по показателя “застаряване на населението”, а то все по-силно ще определя характера на здравната ни система - ще скачат разходите за хронични заболявания, характерни за по-възрастните, ще се увеличава и потребността от специални медицински грижи за долекуване и продължително лечение. Сърдечно-съдовите заболявания са причина за 66% от общата смъртност у нас. През 2009 г. тези болести са убили 71 306 българи. Следват ги раковите заболявания, на които се дължи 15,9 на сто от смъртността, или 17 157 души през м.г. Заболяванията на дихателната система пък са отнели живота на 4154 души, а на храносмилателната - 3268.

Общата смъртност в Пазарджик през 2010 год. е 3594 души или 12,15‰ , като през 2009 год. е била 3555 души или 12,15‰ , което показва , че през 2010 год. броя на умрелите е с 39 повече от предходната година .

Причините за смъртността в област Пазарджик и през 2010 год. остават болестите на органите на кръвообращението. Те съставляват голям процент от всички смъртни случаи . В по-голямата си част този процент се формира от смърт в следствие на мозъчно-съдови болести и инфаркт на миокарда. Втората по относителен дял причина за смърт са злокачествените новообразувания.

Детска смъртност: през 2010 год. в областта са починали 14 деца до една годишна възраст , което е 5,77 % , като през предходната 2009 година те са били 17 или 6,42 ‰ деца. Намалелият процент на детската смъртност се дължи до голяма степен на решението на проблема с подобряването на профилактиката и здравната помощ оказвана на бременните , майките и новородените деца .

Тенденцията в развитието на населението на Областта показва намаление от средата на XX-ти век, което продължава и до сега. Населението на градовете от областта е с по-висок жизнен и трудов потенциал, с по-високо образователно равнище.

Възрастовата структура на населението на областта е по-неблагоприятна от средната за страната и делът на младите генерации е по- нисък от този на възрастното население, каквато е тенденцията за страната.

На фона на общото демографско развитие на областта, градското население е с по-висок възпроизводствен потенциал, докато селското население е застаряло.

Проведеното преброяване на населението през 2011 г. показва, че населението в областта е по-образовано в сравнение с това в страната. През следващия период ще продължи да се повишава делът на населението в областта с висше образование.

Технологии

Технологичното ниво на производството в Област Пазарджик не е високо. Инвестициите в дълготрайни материални активи през последните години намаляват. През следващия програмен период научно-техническите новости ще отправят нови предизвикателства към икономиката на Област Пазарджик.

В началото на периода, областната икономика ще бъде поставена в неблагоприятни позиции, поради намалените през последните години инвестиции в дълготрайни материални активи. Последното говори за бъдещи проблеми в областта на технологиите. С очакваното бавно нарастване на brutния вътрешен продукт постепенно ще нарастват и инвестициите в технологично обновление. През последните години за това са създадени предпоставки, изразяващи се в повишена рентабилност на производството. Извършеният анализ показва, че в Област Пазарджик компаниите разчитат на финансиране по европейски програми за технологично обновление. През следващия период се очаква и повишена активност за кандидатстване с проекти към оперативните програми на ЕС и Програмата за развитие на селските райони. Развитието на технологиите в световен мащаб от една страна ще доведе до създаването на нови продукти, а от друга - до поевтиняване на редица продукти с инвестиционно предназначение. Това ще създаде условия за технологично обновление на областната икономика.

Тракторният парк в областта се обновява интензивно. Във сферата на транспорта се очаква да се запазят съотношенията между отделните видове транспорт в бъдеще. Поради нарастването на цените на горивата вероятно в автомобилния транспорт все повече ще навлизат електрически и хибридни двигатели. Повишените цени на горивата ще доведат и до бързо обновление на автомобилния и тракторния парк, като ще навлязат автомобили и трактори с по-нисък разход на гориво.

В Област Пазарджик информационните технологии се развиват бързо, което ще продължи и през следващия програмен период. Ще бъдат създадени нови, по-бързи компютри. Развитието на технологиите ще направи достъпни много високо скоростните компютри. Ще продължи и бързото развитие на информационните системи. В областта на комуникациите ще

се засили конкуренцията на българския пазар, като се очаква поевтиняване на комуникационните услуги. Интернет ще навлезе много по-масово в бизнеса и домакинствата.

област: ПАЗАРДЖИК (PAZ)

Показатели						
		2007	2008	2009	2010	2011
1	Персонал, зает с научноизследователска и развойна дейност (НИРД) (брой)	144	..	133	127	119
2	Относителен дял на домакинствата с достъп до интернет (%)	11,5	23	23,8	25,9	38,7
3	Относителен дял на лицата на възраст между 16 и 74 години, използващи регулярно интернет (%)	26,5	39,8	35,9	34,8	43,6

Професионалното образование в Област Пазарджик все още не е добре синхронизирано с потребностите на бизнеса. Бързите промени в технологиите ще доведат и потребности от нови знания и умения. Професионалното образование все повече ще трябва да се съобразява с нужда от постоянно повишаване на квалификационното ниво и практическа реализация на принципа учене през целия живот.

Икономически тенденции

Областната икономика се стабилизира след кризисната 2009 г. През първите години на програмния период 2014-2020 г. се очаква стагнацията в икономиките на ЕС да продължи, а започване на растеж се предвижда през втората половина на периода. През следващия период се очаква растеж на българската икономика, който през първите години на периода ще бъде в рамките от 1.5 % до 3.0 % годишно. През втората половина на периода икономическият растеж може да се бъде и по-висок. Икономиката на Област Пазарджик ще следва общите тенденции на развитието на българската икономика, но и с някои възможности за по-бързо развитие, основани на все по-нарастващото търсене на храни и възможното на тази основа увеличаване на произвежданата земеделска продукция, и в производството на храни.

През последните години инвестициите в дълготрайни материални активи в областта драстично намаляват. През следващия период се очаква увеличаване на инвестициите в дълготрайни материални активи и технологично обновление в икономиката.

След кризисната 2009 г. индустрията в областта се стабилизира. През следващите години тя ще продължи да увеличава своето производство. Очаква се и увеличение на производството в земеделието. В областта ще се разшири използването на биологично земеделие. Интересът на младите хора към земеделието ще се повиши.

Туризмът в областта е средно развит. През следващите години приходите от туризъм в областта е възможно да се увеличат, но това няма да доведе до съществени структурни промени в областната икономика.

Като цяло, покупателната способност на населението в областта ще се увеличава бавно. Бавното увеличение се обуславя от увеличението на дела на пенсионерите, чиито пенсии ще растат по-бавно отколкото работните заплати на работещите.

По-бавното нарастване на покупателната способност на населението ще доведе до по-бавно нарастване на сектора на услугите в областта. В последния ще се наложат и структурни промени поради възрастовите промени на населението.

SWOT АНАЛИЗ НА ПАЗАРДЖИШКА ОБЛАСТ

1. СИЛНИ СТРАНИ

Геостратегическо положение и природни ресурси

- областта се намира на трасето на транс-европейските коридори 4, 8 и 10, чрез които се разчита на европейско ниво да се постигне икономическа връзка между ЕС, Централна Азия и далечния Изток. Горното определя и наличието на директна национална политика за развитието на тези коридори, на която е бенефициент и областта.

Развит туризъм на базата на:

- природни дадености, гори, планини, минерални извори;
- човешки ресурс и опит натрупан през годините;
- развита хотелска база;
- исторически и културни ценности;
- богати ловни полета.

Инфраструктура:

- през областта преминава автомагистрала “Тракия”;
- наличие на добра пътна и ж.п. мрежа в равнинната част на областта;
- развита енергийна мрежа на базата на екологично чистите ВЕЦ.

Добивна промишленост:

- наличие на развити предприятия - областта дава голяма част от общия обем на добивната промишленост в страната;
- наличие на традиция, подготвени кадри.

Селско стопанство:

- благоприятни природни дадености;
- наличие на развита напоителна система.

Човешки ресурси

- наличие на солидна образователна база на средни и средно-технически кадри;
- открит през 2004г. Висше училище “Земеделски колеж”.

Политическа и етническа стабилност в областта.

Развито горско стопанство, производство на дървен материал, целулоза и хартия. /Над 11 % от общото производство в страната/

Нарастваща активност на банковия сектор.

Разработена Иновационна стратегия за ЮЦР.

2. СЛАБИ СТРАНИ

Няма пряк излаз на граница на България.

Пазарджишка област се намира в групата на регионите със средно високите степени на безработица:

- преобладаващо трайна безработица;
- безработица сред младежите;
- висока безработица сред най-слабите социални слоеве и ромското население.

Слабо развита пътна и комуникационна инфраструктура в планинските части на областта.

Спад в индустриалното производство.

Нарушена екологична обстановка най-вече в районите на добивната промишленост.

Малка част от залегналите мерки в разработената Иновационна стратегия за ЮЦР се изпълняват

На територията на областта няма Висше учебно заведение и развити научно-изследователски институти. През 2004г. в гр.Пазарджик беше открит филиал на Висше училище “Земеделски колеж” Пловдив.

Не добра подготвеност на ръководителите и собствениците на МСП в т. ч. познания за разработване и изпълнение на проекти, финансирани от различни източници.

3. ВЪЗМОЖНОСТИ:

Благоприятната политическа и етническа обстановка в страната влияе положително на областта.

Геостратегическо положение:

- държавната политика за развитие на инфраструктурата и големите инфраструктурни проекти;
- възможности за привличане на големи инвестиции по развитие на инфраструктурата.

Развитие на туризма:

- възможност за реализиране на голям инвестиционен проект с помощта на МФИ и частен капитал;
- възможност за държавно съдействие;
- възможност за превръщане на сектора в мотриси на повечето от останалите сектори в областта
- развитие на алтернативни видове туризъм.

Съществуването на програми от ЕС за развитие на инфраструктурата, екологията, селското стопанство и за изграждане на администрацията и институциите.

Възможност за излизане на външна граница чрез ГКПП – Гоце Делчев.

Възможност за участие в програми за подобряване на положението на малцинствата.

Възможност за привличане на ноу-хау чрез различни програми.

4. ЗАПЛАХИ :

Заплаха от деградиране на обстановката свързана със заетостта на хората и тяхното ниво на жизнен стандарт;

Заплаха от възникване на социално и етническо напрежение

Възможност от транс – регионално замърсяване;

Развитие на криминогенната обстановка;

Забавяне на инвестиционните проекти;

Изтичане на квалифицирана работна ръка в други области на страната или в чужбина.

Отрицателно влияние на общата икономическа обстановка в страната;

Влияние на фискалната политика на Правителството;

Нарушаване на финансовата дисциплина на национално ниво.

IV. Цели и приоритети за устойчиво интегрирано развитие

Националната стратегия за регионално развитие поставя целевата „триада“ – икономическо, социално и териториално сближаване на европейско, национално и регионално ниво във фокуса на политиката за регионално развитие за периода 2014-2020.

Главната стратегическа цел на НСРР е: „Постигане на устойчиво интегрирано регионално развитие, базирано на използване на местния потенциал и сближаване на районите в икономически, социален и териториален аспект.“

Предвид огромните дефицити в национален, европейски и световен контекст, постигането на тази главна стратегическа цел изисква ефективно използване на специфичните регионални и местни потенциали, засилване на конкурентните им предимства и премахване на бариерите за тяхното развитие.

Същевременно икономическото развитие е съчетано с опазване и подобряване на околната среда, опазване на природното и културно наследство и включването му в регионални туристически продукти, които да популяризират специфичната културна идентичност на българските райони.

Главната стратегическа цел е дезагрегирана на няколко йерархични нива: стратегически цели, приоритети и специфични цели, които са взаимосвързани и допълващи се.

Стратегическите цели обхващат основните аспекти на сближаване – икономическо, социално и териториално. Всяка от тези цели визира и трите нива на сближаване: България - ЕС, междурегионално и вътрешнорегионално.

Стратегическа цел 1: *Икономическо сближаване в европейски, национален и вътрешнорегионален план чрез развитие на собствения потенциал на районите и опазване на околната среда.*

Икономическото сближаване, означава намаляване на разликите в основните показатели за икономическо развитие на трите нива – европейското – разликите в нивото на българските региони спрямо средното за ЕС, националното – разликите в нивото на отделните български райони спрямо средното за България, (междурегионалните разлики) и вътрешно регионалното – разликите в нивото на отделните общини спрямо средното за района (вътрешнорегионалните разлики). Основните двигатели на икономическо развитие са – конкурентоспособност, икономика на знанието и иновации в сектора на МСП, които имат изключителен принос за развитието на регионалната икономика и осигуряването на работни места.

Стратегическа цел 2: *Социално сближаване и намаляване на регионалните диспропорции в социалната сфера чрез създаване на условия за развитие и реализация на човешкия капитал.*

Социалното сближаване е пряк резултат от икономическото и се изразява в общо повишаване на стандарта на живот (заетост, доходи, потребление) и качеството на човешкия ресурс (образование, здравеопазване, социални услуги, култура). И при него стремежът е към намаляване на разликите в социалната сфера и качеството на живот в трите нива на сближаване – европейското, националното и регионалното.

Стратегическа цел 3: *Териториално сближаване и развитие на трансграничното, междурегионалното и транснационалното сътрудничество*

Териториалното сближаване визира възможните форми и мащаби на сътрудничество (междурегионално и транснационално), водещи до взаимна изгода за области, райони и страната като цяло. То включва и интегрирано развитие на градовете и свързването им в мрежи на сътрудничество, както и съхраняване на природното и културното богатство и идентичността. Териториалното сближаване включва и реализиране на физически елементи за по-голяма пространствена свързаност – линейни инфраструктури от всички видове.

Стратегическа цел 4: *Балансирано териториално развитие чрез укрепване на мрежата от градове-центрове, подобряване свързаността в районите и качеството на средата в населените места.*

При проведения мониторинг и резултатите от него, поместени в Актуализирания документ за изпълнение на Областната стратегия за развитие на област Пазарджик (АДИ 2011-2013) бяха актуализирани и стратегическите цели, поставени и частично изпълнени в ОСР – Пазарджик 2005 -2010 г. генералните стратегически цели за развитието на Област Пазарджик за прогнозния период не се променят значително в сравнение с основния стратегически документ ОСР 2005 – 2015. В по-конкретен тематичен план целите и приоритетите на политиката за регионално развитие на областно ниво (NUTS 3) са фокусирани и отразяват по специфичен начин приоритетите, залегнали в Стратегията „Европа 2020” и националните цели в това направление за постигане на интелигентен, устойчив и приобщаващ растеж, като същевременно се търси и изпълнение на насоките дадени в доклада за Междинна оценка на ОСР. Програмата за развитие на Организацията на обединените нации - ПРООН (UNDP) разглежда човешкото развитие като процес на увеличаване на възможностите за избор на всички хора в обществото. Устойчивото човешко развитие отрежда на хората централно място

в процеса на развитието, чиято основна цел е създаването на среда, която позволява на всички хора да водят дълъг, здравословен и изпълнен с творчество живот.

1. Стратегическа визия на ОСР – Пазарджик 2014 -2020 г.

През 2008 г. глобалната икономическа криза прекъсва положителните тенденции в почти всички сфери на човешка дейност и поражда необходимост от преоценка и осмисляне на големите и съвсем реални предизвикателства, които за икономически изостаналите и периферни в ЕС държави като България, са и заплахи – от глобализацията, от демографския упадък, от климатичните промени, от енергийната зависимост, от възможната загуба на биоразнообразие и природно и културно наследство. Независимо от новите реалности, предизвикателства и заплахи през последните години на криза в национален, европейски и световен мащаб, общата представа за желаното бъдещо развитие и състояние на българските региони продължава да носи основните черти на позитивни представи и очаквания за: „динамично развитие”, „устойчиво развитие”, „висок икономически растеж и заетост”, „подобро качество на живот”, „съхранено природно и културно наследство”.

В такава насока е формулирана **ВИЗИЯТА ЗА РАЗВИТИЕ НА ОБЛАСТ ПАЗАРДЖИК** за периода 2012–2020 г.

ПАЗАРДЖИШКА ОБЛАСТ – ПРИВЛЕКАТЕЛЕН ЗА ЖИВЕЕНЕ, ЕКОЛОГИЧНО ЧИСТ РЕГИОН, ЕФЕКТИВНО ИЗПОЛЗАЩ СВОЯ ПОТЕНЦИАЛ ОТ СЪХРАНЕНО УНИКАЛНО ПРИРОДНО БОГАТСТВО, КЛИМАТ И КУЛТУРНО НАСЛЕДСТВО, ПРИВЛИЧАЙКИ ИНВЕСТИЦИИ В ТУРИЗМА, ЗЕМЕДЕЛИЕТО, ИНДУСТРИЯТА И ВИСОКИТЕ ТЕХНОЛОГИИ, ПОСТИГАЩ ВИСОК ЖИЗНЕН СТАНДАРТ И НИСКА БЕЗРАБОТИЦА.

Във визията е заложена прогнозата, че в резултат от прилагането на ОСР – Пазарджик, ще се повиши значително темпът и степента на икономическо развитие, ще се подобрят условия за живот, ще се намалят неравенствата между общините в регионален мащаб.

Счита се, че очакваното въздействие върху социалните и икономическите процеси на развитие на областта е реалистично, тъй като се залага на използването на местните потенциали за решаване на актуалните проблеми на развитието, свързани със залегал стремеж за достигане на средното ниво на социално-икономическо развитие в Европейския съюз.

2. Стратегически цели и приоритети и мерки за постигането им

Визията и целите в ОСР – Пазарджик за периода 2014 – 2020 г. са формулирани в контекста на следните основополагащи и целеполагащи постановки на цитираните по-горе разработки и документи:

- превръщане на региона в по-атрактивно място за живеене и работа чрез подобряване на транспортната инфраструктура, повишаване на трудовата заетост, нивото и качеството на образованието, на услугите и съхраняване на природното му равновесие и културната му идентичност;
- съчетаване на икономическите цели в развитието с опазването на качествата на околната среда;
- свързването на екологичните, ландшафтните и културните ценности на общините в областта и разглеждането им като добавена стойност на развитието;
- изясняване на степента на уязвимост на общините в областта пред предизвикателствата на глобализацията, демографските промени, климатичните промени, енергийната независимост;
- насърчаване и подкрепа за развитие на икономика на знанието и иновациите;

За по-голяма яснота, доказвайки последователността в действията на областната администрация в съответствие с изискванията на националните и европейски нормативни документи и отчитайки специфичните характеристики и потенциал на областта, описани по-назад в документа, в настоящата ОСР - Пазарджик 2014-2020г. са посочени следните **ГЕНЕРАЛНИ СТРАТЕГИЧЕСКИ ЦЕЛИ И ПРИОРИТЕТИ ЗА УСТОЙЧИВО ИНТЕГРИРАНО РАЗВИТИЕ**:

За изпълнението на **ПЪРВАТА СТРАТЕГИЧЕСКА ЦЕЛ – превръщане на региона в по-атрактивно място за живеене и работа**, определят следните приоритети и мерки:

ПРИОРИТЕТ 1: *Укрепване на социалната интеграция, чрез създаване на по-благоприятна среда за развитие на индустрията, високотехнологичното производство и биотехнологиите, както и повишаване на тяхната конкурентоспособност.*

Мерки:

- 1.1. Създаване на регионални обединения на индустриалците по браншове и гилдии.
- 1.2. Създаване на условия за привличане на чужди инвеститори. Ориентация към експортна продукция чрез създаване на смесени предприятия.
- 1.3. Създаване на условия за развитие на иновациите и новите технологии и тяхното прилагане в индустрията.
- 1.4. Овластяване на инструментите и механизмите на пазара, на базата на европейските норми за качество на продукцията.

1.5. Стимулиране прилагането на иновации и клъстерен подход

1.6. Развитие на биотехнологични производства на базата на съществуващия потенциал в Област Пазарджик

ПРИОРИТЕТ 2:

Превръщане на туризма в един от водещите отрасли на областната икономика.

Мерки:

2.1. Институционално и информационно осигуряване на туризма.

2.2. Насърчаване на частното-семеино хотелиерство.

2.3. Развитие на транспортната и техническа инфраструктура, обслужваща туризма.

2.4. Осигуряване на обучение и квалификация на кадри за туризма съобразно международните стандарти.

2.5. Изграждане на нов международен туристически център в Западните Родопи

2.6. Създаване на нови туристически продукти.

2.7. Възстановяване на стари бази на туристически обекти с потенциал за развитие

2.8. Повишаване на атрактивността на историческите и културни паметници, с цел развитие на туризма

2.9. Развитие на алтернативни видове туризъм в Област Пазарджик.

ПРИОРИТЕТ 3: ***Повишаване конкурентноспособността на селскостопанското производство, балансирано и многофункционално използване на ресурсите от горите и горския фонд, въвеждане на икономически ефективни и екологосъобразни модели на производство на сладководна риба и водни животни***

Мерки:

3.1. Подпомагане и стимулиране създаването на сдружения на производители.

3.2. Развитие на пазара и експортно ориентиране на фирмите производители

3.3. Създаване на нови насаждения.

3.4. Възстановяване напоителните съоръжения и изграждане на нови, съобразени с

възстановената собственост върху земеделските земи.

3.5. Превръщане на селското стопанство в солидна база за производство на екологични продукти с оглед използването им за експорт и задоволяване на нарастващите нужди на туризма в региона. Развитие на екологично животновъдство;

3.6. Подобряване на ветеринарно-санитарните условия;

3.7. Приключване с процеса на възстановяване на собствеността върху горите и земите от горския фонд.

3.8. Създаване на работещ модел за стопанисване и планирана и разумна експлоатация на горите в условията на различна собственост.

3.9. Увеличаване на площите с горски насаждения.

3.10. Осъществяване на програми за развитие на лова и риболова /свързано с развитие на туризма/.

3.11. Привличане на чужди инвеститори, чрез които да се внедрят нови безотпадни технологии в дърводобива и дървопреработването.

3.12. Създаване на браншови съюз на рибопроизводители и обединения за стимулиране на износа.

3.13. Създаване на единна информационна система;

3.14. Усъвършенстване на пазара, включително и експортно ориентиране на база на новото споразумение между България и ЕС за либерализация на търговията с риба и рибни продукти;

3.15. Стимулиране създаването на МСП за преработка на риба.

ПРИОРИТЕТ 4: *Разумно използване на руди, скали, минерали, глина и инертни материали.*

Мерки

4.1. Съхранение на природата и развитие на екологично чиста добивна промишленост.

4.2. Задоволяване на нуждите от работни места, здравословни условия на живот, труд и лична реализация на кадрите, заети в този отрасъл.

4.3.модернизация, опазване на околната среда и рекултивация на увредените почви в районите на минната промишленост;

ПРИОРИТЕТ 5:

Подкрепа на дейността на малките и средни предприятия(МСП) чрез използване на местните ресурси и външно съдействие.

Мерки

5.1. Създаване на информационна база данни за МСП и регионален инфоцентър за нуждите на МСП.

5.2. Създаване на постоянно продуктово изложение на МСП от региона.

5.3.Създаване на бизнес-инкубатор на МСП

5.3.Подпомагане участието на МСП в панаири в България и чужбина.

За изпълнението на **ВТОРАТА СТРАТЕГИЧЕСКА ЦЕЛ – намаляване на безработицата под нивото на средната за страната и повишаването на жизнения стандарт на населението на Пазарджишка област** се определят следните приоритети и мерки, както и съответните примерни дейности:

ПРИОРИТЕТ 1: *Намаляване на бедността и насърчаване на социалното включване на непривилегированите групи от населението.*

МЕРКИ:

1.1. Развитие на индустриалната политика на областта и подобряване на бизнес средата за привличане на конкурентоспособни инвестиции в производствения сектор;

Адаптиране към промените и модернизиране на трудовия пазар на територията на областта, като се развива трудовата мобилност, младежката заетост, професионално-образователните системи, формите за квалификация и преквалификация и учене през целия живот.

ПРИОРИТЕТ 2: *Развитие на човешките ресурси и създаване на нови работни места, снижаване равнището на безработицата и повишаване жизнения стандарт на*

населението.

МЕРКИ:

2.1. Подобряване нивото на начално и средно образование в Област Пазарджик и проучване на възможностите за създаване на филиали на висши учебни заведения на територията на област Пазарджик

2.2 Развитие на системата за социална защита

2.3. Развитие на образователната система и системата за подготовка и преквалификация на кадри

2.4. Разработване на специална програма за заетостта на най-чувствителните слоеве от населението – млади хора, хора с увреждания и малцинствени групи.

2.5. Развитие на предприемачески дух, чрез развитие на капацитета за професионална реализация

2.6. Развиване на капацитета за адаптиране на работната сила към нуждите на пазара на труда.

За изпълнението на **ТРЕТА СТРАТЕГИЧЕСКА ЦЕЛ:** *Териториално сближаване - Развитие на териториалното сближаване и сътрудничеството между регионалните власти за реализиране на трансгранични и междурегионални инициативи, включително чрез публично-частно партньорство и разширяване на достъпа до източници на финансиране*

Приоритет 1: *Развитие на пътната, ВиК, енергийната, комуникационната и екологичната инфраструктура.*

Мерки:

- .1. Доизграждане на инфраструктурата и реконструкция на съществуващата.
- .2. Осигуряване на възможност за достъп до зоните за отдых в планините.
- .3. Подпомагане на трансграничното сътрудничество чрез комуникации.
- .4. Осигуряване на модерно телекомуникационно обслужване.
- .5. Постигане на подобрена енергийна ефективност и използване на възстановяеми енергийни източници.
- .6. Развитие и подобряване на водопроводната и канализационната система за постигане на траен екологичен ефект.

Приоритет 2: *Постигане на по-добра свързаност на населените места чрез подобряване на транспортната и другите инфраструктури, които гарантират достъп до здравеопазване, образование, високоскоростен Интернет и енергийни мрежи, в т. ч.*

Ускорено внедряване и развитие на мрежата на информационните и комуникационни интернет базирани системи и технологии за доставка на електронни услуги (електронно правителство, електронен здравен портал, достъп до цифрови умения и знания, информационна сигурност и защита на личните данни)

Приоритет 3: *Използване на транснационалното и междурегионалното сътрудничество като влиятелен инструмент за решаване на проблеми на регионално и местно ниво от широк спектър, като се прилагат следните мерки:*

- 3.1. осигуряване на комфортно и своевременно ежедневно пътуване, чрез добре изградена пътна инфраструктура от различен клас, между населените места;
- 3.2. газификация на възможно по-голям брой населени места в областта до околната среда;
- 3.3. разработване, осигуряване на финансиране и изпълнение на проекти, свързани с изграждане на общински канализационни и пречиствателни системи, чрез прилагане принципите и възможностите на ПЧП.

Приоритет 4: *Провеждане на политики за интегрирано развитие на общините в областта, чрез:*

- 4.1. Развитие на градската среда
- 4.2. Развитие на планинските райони чрез регионални пактове за развитие
- 4.3. Регионално и транснационално сътрудничество.

Приоритет 5: *Поддържане на балансирана полицентрична мрежа от градове-центрове и подобряване на взаимодействието им със заобикалящите ги селски територии както и с периферните територии.*

За изпълнението на **ЧЕТВЪРТАТА СТРАТЕГИЧЕСКА ЦЕЛ**, свързана с екологията – **Опазване на природните дадености на Пазарджишка област чрез опазването на околната среда и нейното възстановяване** се определят следните приоритети и мерки, както и съответните примерни дейности:

ПРИОРИТЕТ 1 : Опазване на околната среда, оползотворяване на природните отпадъци, развитие на екологични производства.

Мерки:

- 1.1. Създаване на единна областна структура за оценка на ситуацията, подготовка и реализация на проекти свързани с опазване на околната среда и проекти свързани с развитие на екопроизводства .
- 1.2. Идентифициране на големите битови и промишлени замърсители;
- 1.3. Провеждане на система от мерки за ограничаване на замърсяването и намаляване на ефекта върху вече замърсените територии;
- 1.4. Насърчаване на екологични производство;
- 1.5. Развитие на екологичната инфраструктура.

ПРИОРИТЕТ 2 : Привеждане на технологиите и системите за третиране на твърди битови отпадъци към съответствие с европейските изисквания и най-добрите европейски и световни практики

ПРИОРИТЕТ 3: Повишаване на ефективността и ефикасността на прилаганите системи и технологии за управление на водите в областта

ПРИОРИТЕТ 4 : Развитие на защитените територии и екологичен туризъм.

ПЕТА СТРАТЕГИЧЕСКА ЦЕЛ: Енергийна ефективност –Създаване на предпоставки за преминаване към нисковъглеродна икономика, намаляване на енергийната зависимост от традиционни източници чрез по-широко въвеждане на възобновяеми енергии, постигане на енергийна ефективност и модернизиране на транспортния сектор.

ПРИОРИТЕТ 1: Насочено към повишаване на енергийната ефективност планиране и управление на транспортната и енергийната инфраструктура с прилагане на информационни и комуникационни системи и технологии.

ПРИОРИТЕТ 2: Прилагане на мерки за енергийната ефективност в публичната сфера – държавни и общински сгради и строителни съоръжения и инфраструктура, чрез:

- Подготовка и участие в проекти, финансирани със средства на Европейския съюз;
- Участие в инициативи и проекти, предмет на публично-частно партньорство.

ПРИОРИТЕТ 3: Повишаване на конкурентоспособността чрез енергийна ефективност на индустриалните системи и технологии.

V. ОБЩА ОЦЕНКА НА НЕОБХОДИМИТЕ РЕСУРСИ ЗА ПОСТИГАНЕ ЦЕЛИТЕ НА СТРАТЕГИЯТА

Оценката на необходимите ресурси за реализация на стратегията за развитие на областта се извършва на основата на идентифицираните икономически и финансови механизми и инструменти за мобилизиране на средства в подкрепа и за постигане на целите и приоритетите на развитието. Основните механизми и източници на финансиране на регионалното развитие включват:

- Национално финансиране от публични източници, в т.ч. републиканския бюджет и общинските бюджети;
- ЕФРР и други фондове на ЕС;
- Частни финансови ресурси (местни физически и юридически лица, граждански организации, включително с международно участие, и др.);
- Международни финансови институции.

Необходимо е, за извършване на експертната оценка на ресурсите, наличната информация по източници на финансиране да бъде систематизирана по начин, който дава възможност за обвързване с целите и приоритетите на областната стратегия за развитие за целия период на нейното изпълнение, както и по години.

Бъдещите оценки на постигнатия напредък по финансовите индикатори за изпълнението на ОСРП ще се базират на тази информация, както и на обобщените резултати и аналитичния преглед на финансовото изпълнение на проектите по оперативните програми, имащи териториални измерения и допринасящи за реализиране на съответните стратегически цели и приоритетни направления, залегнали в стратегията.

При извършване на оценката трябва да се отчитат видовете, условията и ограниченията, определени за допустимите разходи по операциите и проектите, съфинансирани със средства от фондовете на ЕС, както и изискванията на законодателството за държавните помощи и защита на конкуренцията.

За изпълнението на стратегическите цели на Областната стратегия за развитие на Област Пазарджик за периода 2014 -2020 г. е необходимо мобилизирането на значителен финансов ресурс, като освен бюдженти (държавни или общински) средства е необходимо да бъде привлечен допълнителен ресурс.

Най- голяма възможност това да стане дават програмите финасирани от Структурните и Кохезионния фонд на ЕС, Програмата за развитие на селските райони, Оперативна програма за развитие на сектор „Рибарство“, както и други международни донори.

В настоящия програмен период в България действат седем оперативни програми:

- Оперативна програма —Регионално развитие
- Оперативна програма —Административен капацитет
- Оперативна програма —Развитие на човешките ресурси
- Оперативна програма —Околна среда
- Оперативна програма —Конкурентоспособност
- Оперативна програма —Транспорт
- Оперативна програма —Техническа помощ

По оста за Европейското териториално сътрудничество функционират следните програми финансиране от Европейския фонд за регионално развитие:

- Оперативна програма за транснационално сътрудничество — Югоизточна Европа - 2007 -2013
- Оперативна програма за междурегионално сътрудничество INTERREG IVC

Съществуват и множество програми финансирани от фондовете на ЕС и други международни донори, по които биха могли да финансират проекти по проритетите на стратегията, като:

- ✓ Седма рамкова програма,
- ✓ Програма „Ителигентна енергия“,
- ✓ Европейския Финансов механизъм,
- ✓ Програма „Учене през целия живот“,
- ✓ Норвежка програма за сътрудничество, Швейцарската програма, Фламандската програма за сътрудничество
- ✓ BBMRI - пан-европейски научен инфраструктурен проект в областта на биобанкирането и биомолекулярните ресурси
- ✓ CLARIN - пан-европейски научен инфраструктурен проект в областта на езиковите ресурси
- ✓ EURO-ARGO - пан-европейски научен инфраструктурен проект в областта на морските науки и мониторинга на моретата и океаните

- ✓ JEREMIE - (Joint European Resources for Micro to Medium Enterprises) – Обединени европейски ресурси за подкрепа на малки и средни предприятия.

VI. ТЕРИТОРИАЛЕН ОБХВАТ НА РАЙОНИТЕ ЗА ЦЕЛЕНАСОЧЕНА ПОДКРЕПА

Дефинирането на райони за целенасочена подкрепа (РЦП) създава условия за ефективна териториална концентрация на ресурсите за редуциране на вътрешнорегионалните различия в степента на развитие на отделните общини и за постигане на целите на държавната политика за регионално и местно развитие, като се отчитат специфичните особености и нужди на територията.

Определянето на териториалния обхват на районите за целенасочена подкрепа се базира на икономически, социални и инфраструктурни *критерии*, отчитащи:

- равнището и динамиката на икономическо развитие, структурата на икономиката; заетостта и безработицата;
- степента на изграденост на техническата инфраструктура;
- демографската, социалната и селищната структура,
- географското положение и наличния потенциал за постигане на целите за развитие на съответната община.

Статистическа информация за показателите, по които се определя териториалния обхват, се осигурява от Националния статистически институт и административната статистика на Агенцията по заетостта.

В териториалния обхват на РЦП се включват общини (по ясно и точно определени показатели), които се характеризират с по-слабо развита икономика, по-ниска работна заплата от средната за страната, по-висока безработица от средната, застаряващо население, по-ниска гъстота на населението, недостатъчно развита пътна инфраструктура, възпрепятстваща връзките на населените места с общинския център и помежду им, дефицити в канализационната инфраструктура и проблемно водоснабдяване.

Конкретният териториален обхват на районите за целенасочена подкрепа се определя в областната стратегия за развитие и може да включва една или група общини в административно-териториалните граници на областта (район от ниво 3), които отговарят на определените социално-икономически критерии и конкретни показатели. Включването на една или група общини в район за целенасочена подкрепа следва да се базира на анализ на актуалните статистически данни и информацията за всяка община по дефинираните показатели, както следва:

Показател 1: Общини с нетни приходи от продажби на един жител под 70 на сто от средната стойност за страната за последните три години

➤ отразява състоянието и потенциала на местната икономика да генерира приходи на базата на платежоспособното търсене на пазара на стоки и услуги. В генерирането на приходи от продажби съществено участие има секторът на МСП.

Показател 2: Общини с равнище на средната работна заплата, по-ниско от средната стойност за страната за последните три години

➤ отразява състоянието на доходите от труд (работна заплата на заетите лица по трудови и служебни правоотношения) и като цяло благосъстоянието на дадена община и възможностите за вътрешни спестявания, получаване на повече и по-качествени стоки и услуги от населението.

Показател 3: Общини със средно равнище на безработица над 105 на сто от средната стойност за страната за последните три години

➤ отразява състоянието на пазара на труда и безработицата сред трудоспособното население на дадена община и като цяло - състоянието и възможностите на местната икономика да генерира работни места.

Показател 4: Общини с коефициент на възрастова зависимост над 120 на сто от средната стойност за страната за последните три години

➤ отразява състоянието на структурата на населението и степента на зависимост на населението извън трудоспособна възраст, както и потенциала за развитие на човешкия капитал на дадена община.

Показател 5: Общини с гъстота на населението под 70 души на един квадратен километър

➤ отразява степента на заселване и количествените характеристики на населението на територията на дадена община, състоянието на урбанизационните процеси, миграцията на населението и възможностите за благоустрояване на населените места.

Показател 6: Общини, в които над 30 на сто от населените места нямат изградена пътна връзка с асфалтово покритие помежду си или с общинския център (базови данни за 2010 - 11 г.)

➤ отразява състоянието на пътната мрежа и възможностите за транспортен достъп до публични услуги, като и потенциала за икономическо развитие на дадена община.

Показател 7: Общини, в които над 30 на сто от населените места са без изградена канализационна мрежа

➤ отразява степента на изграденост на канализационните системи и като цяло благоустрояването в населените места на дадена община, която степен оказва влияние върху условията на живот и труд на населението, възможностите за опазване на околната среда и предпазването от рисковете, свързани с здравето на хората, както и последиците от природни и технологични рискове.

Показател 8: Общини, в които над 30 на сто от населените места ползват питейна вода с отклонение от качеството, прието като стандарт за страната, или имат режим във водоснабдяването за последните три години

➤ отразява степента на изграденост на водоснабдителните системи и качеството на ползваните услугите в населените места на дадена община. Този показател има важно значение за установяване благосъстоянието на общините като цяло и влияе върху общия потенциал за тяхното развитие.

В допълнение, при използването на тези показатели общините на територията на областта могат да бъдат категоризирани по степен на „уязвимост“ в зависимост от общото влияние на показателите върху конкурентоспособността, устойчивото развитие и просперитета на съответните общини.

Категории общини (I категория - висока степен на уязвимост; VIII категория - ниска степен на уязвимост)

- ✓ I категория – общини, попадащи в териториален обхват на РЦП по 8 показателя;
- ✓ II категория – общини, попадащи в териториален обхват на РЦП по 7 показателя;
- ✓ III категория – общини, попадащи в териториален обхват на РЦП по 6 показателя;
- ✓ IV категория – общини, попадащи в териториален обхват на РЦП по 5 показателя;
- ✓ V категория – общини, попадащи в териториален обхват на РЦП по 4 показателя;
- ✓ VI категория – общини, попадащи в териториален обхват на РЦП по 3 показателя;
- ✓ VII категория – общини, попадащи в териториален обхват на РЦП по 2 показателя;
- ✓ VIII категория – общини, попадащи в териториален обхват на РЦП по 1 показател.

Разработването на ефективна и ефикасна програма за реализация на дейности в районите за целенасочена подкрепа¹ ще осигури необходимия организационен и финансов инструмент на държавата и ще представлява основа за ежегодното планиране на мерките и средства за реализация на дейности в районите за целенасочена подкрепа.

Програмата следва да даде ясна стратегическа рамка и практически приложим механизъм за разработване, финансиране и изпълнение на конкретни проекти за устойчиво интегрирано местно развитие на общините, попадащи в тези райони за периода до 2020 г. По този начин ще бъдат създадени и предпоставки за намаляване на вътрешно-регионалните различия, диспропорциите и структурните дефицити в районите от нива 2 и 3.

Като инструмент за финансово подпомагане програмата може да осигури допълнителни възможности на уязвимите общини да посрещат и да се адаптират към глобални и регионални предизвикателства и да прилагат актуалните европейски политики в областта на околната среда, пазара на труда, информационното общество, икономиката на знанието и иновациите.

Определянето на териториалния обхват на районите за целенасочена подкрепа се прави на основание чл.6 от Закона за регионалното развитие (ЗРР, Обн., ДВ, бр. 50 от 30.05.2008 г., в сила от 31.08.2008 г., доп., бр. 47 от 23.06.2009 г., в сила от 23.06.2009 г., изм., бр. 82 от 16.10.2009 г., в сила от 16.10.2009 г., бр. 93 от 24.11.2009 г., в сила от 25.12.2009 г.), след отчитане на наличието на някой от следните показатели:

- Нетни приходи от продажби на един жител под 70 на сто от средната стойност за страната за последните три години;
- Равнище на средната работна заплата, по-ниско от средната стойност за страната за последните три години;
- Средно равнище на безработица над 105 на сто от средната стойност за страната за последните три години;
- Коефициент на възрастова зависимост над 120 на сто от средната стойност за страната за последните три години;
- Гъстота на населението под 70 души на един квадратен километър;
- Над 30 на сто от населените места нямат изградена пътна връзка с асфалтово покритие помежду си или с общинския център;
- Над 30 на сто от населените места са без изградена канализационна мрежа;

¹ Проект „Програма за реализация на дейности в РЦП за периода 2010-2013 г.” е разработен от МРРБ през 2009 г.

○ Над 30 на сто от населените места ползват питейна вода с отклонение от качеството, прието като стандарт за страната, или имат режим във водоснабдяването за последните три години.

Провеждането на целенасочена държавна политика на по-ниски териториални нива е в основата на определянето на райони за целенасочена подкрепа.

Формулирането на специфични средносрочни политики за отделните райони има за предмет решаването на сходни проблеми върху територии с близки физико-географски характеристики, обикновено изостанали в икономическо и социално отношение и допринасящи за съществуването на значими вътрешно-регионални неравенства. Принципите и целите на държавната политика за регионално развитие в България обуславят необходимостта от разработване на мерки и планиране на публични средства за реализация на дейности в районите за целенасочена подкрепа (РЦП). Тези райони са териториална основа за концентрация на ресурсите за регионално и местно развитие. Те обхващат една или група общини в административно-териториалните граници на дадена област (район от ниво 3), които по определени социално-икономически критерии и конкретни показатели изпитват сериозни затруднения за постигане на конкурентоспособност, устойчиво развитие и просперитет.

Разпоредбите на Закона за регионалното развитие (ЗРР), приет през 2008 г., създават нормативната рамка и осигуряват правна възможност за ефективно планиране, изпълнение, наблюдение и оценка на мерки и дейности, които по един балансиран, ефикасен и съобразен със специфичните нужди на територията и местните общности начин са насочени към подпомагане на местното и регионално то развитие със средства от държавата. Съгласно чл. 16, ал. 1, т. 3 от Закона за регионалното развитие Министерският съвет одобрява мерките и средствата за реализация на дейности в районите за целенасочена подкрепа в рамките на закона за държавния бюджет за съответната година.

Разработването на структурата и съдържанието на една ефективна и ефикасна програма за реализация на дейности в районите за целенасочена подкрепа, като цел на настоящия проект, ще осигури необходимия организационен и финансов инструмент на Министерството на регионалното развитие и благоустройството и на държавата и ще представлява основа за ежегодното планиране на мерките и средства за реализация на дейности в районите за целенасочена подкрепа. Програмата ще даде ясна стратегическа рамка и практически

приложим механизъм за разработване, финансиране и изпълнение на конкретни проекти за устойчиво интегрирано местно развитие на общините, попадащи в тези райони. По този начин ще бъдат създадени и предпоставки за намаляване на вътрешно-регионалните различия, диспропорциите и структурните дефицити в районите от нива 2 и 3.

Като инструмент за подпомагане програмата ще осигури възможности на общините в районите за целенасочена подкрепа за разработване и изпълнение на малки проекти (предимно от типа „меки“ мерки), имащи ключово значение, а също и демонстрационен и пилотен характер за постигане на устойчиво интегрирано развитие. Реализацията на тези проекти ще даде допълнителна възможност на общините да предприемат действия и да участват проактивно в политики на ЕС и на национално ниво, за които те самите не биха си позволили да отделят средства от бюджета си.

Местните общности и партньори ще бъдат по-добре информирани, подготвени и мобилизирани да посрещат и да се адаптират към глобални и регионални предизвикателства в тези области, като програмата косвено ще спомогне за преодоляване на последиците от финансовата и икономическата криза в общините, особено в изоставащите и срещащите значителни трудности в своето развитие общини.

Държавната политика за регионално развитие в контекста на членството на България в ЕС също ще може да се реализира по-успешно с разбирането и подкрепата на местните общности и партньори и укрепването на административния капацитет на областно и общинско ниво. Като инструмент за допълваща и компенсираща финансова помощ програмата ще осигури ресурси за идентифициране, извършване на неголеми по мащаб предварителни проучвания и съпътстващи дейности, необходими за разработване и ефективна реализация на проекти, съфинансирани от фондовете на ЕС или от други международни източници.

Определянето на РЦП в област Пазарджик се прави въз основа на набирана и обработена статистическа информация съгласно критериите и показателите за определяне на районите за целенасочена подкрепа, залегнали в ЗРР, като и на експертен анализ на социално-икономическото състояние по групи общини, попадащи в обхвата на тези райони.

Таблица: Териториален обхват на Районите за целенасочена подкрепа в Област Пазарджик

Община		Член 6 от Закона за регионално развитие							
		алинея 1	алинея 2	алинея 3	алинея 4	алинея 5	алинея 6	алинея 7	алинея 8
PAZ03	Батак	да	да	да	НЕ	да	да	НЕ	НЕ

PAZ04	Белово	да	да	да	НЕ	да	не	да	НЕ
PAZ06	Брацигово	да	да	да	да	да	да	да	НЕ
PAZ08	Велинград	да	да	да	НЕ	да	да	да	НЕ
PAZ14	Лесичово	да	да	да	да	да	не	да	НЕ
PAZ19	Пазарджик	да	да	НЕ	НЕ	НЕ	не	да	НЕ
PAZ20	Панагюрище	НЕ	НЕ	НЕ	НЕ	да	да	да	НЕ
PAZ21	Пещера	да	да	НЕ	НЕ	НЕ	да	НЕ	да
PAZ24	Ракитово	да	да	да	НЕ	да	да	НЕ	да
PAZ29	Септември	да	да	да	НЕ	НЕ	не	да	НЕ
PAZ32	Стрелча	да	да	да	да	да	да	да	да

Източник: НСИ, ТСБ Пазарджик

Таблица: Група, в която попада съответната община в зависимост от броя на критериите по които отговаря

Териториален обхват	Брой критерии по които
I група – Стрелча	8
II група – Брацигово	7
III група - Велинград, Лесичово, Ракитово	6
IV група - Батак, Белово	5
V група - Пещера, Септември	4
VI група - Пазарджик, Панагюрище	3

Източник: НСИ, ТСБ Пазарджик

VII. КРИТЕРИИ ЗА ИЗПЪЛНЕНИЕ НА ОС И ИНДИКАТОРИ ЗА ОЦЕНЯВАНЕ ИЗПЪЛНЕНИЕТО НА ЦЕЛИТЕ И ПРИОРИТЕТИТЕ

Областната стратегия за развитие е стратегически документ за прилагане на регионалната политика на ниво област, който осигурява съответствие и конкретизира предвижданията на Националната стратегия съобразно специфичните проблеми и потенциала на областта. Изпълнението на Областната стратегия за развитие е сложен и многопосочен процес, свързан с влиянието на различни политически, икономически и социални фактори за един дълъг период от време, в динамична и променяща се макро и микро среда. Ето защо е необходимо реализацията на ОСР да се възприема като непрекъснат процес на наблюдение, оценка и актуализация, анализ и адаптиране на съществуващите насоки за развитие и дейности към новите обстоятелства.

Наблюдението и оценката на ОСР са ключови етапи от цялостния процес на регионалното планиране, с оглед навременно предприемане на действия за преодоляване на възникващи проблеми при нейната реализация и, при необходимост, предприемане на действия за нейната актуализация.

В този смисъл, наблюдението и оценката са насочени главно към постигане на устойчивост, ефективност, целесъобразност и законосъобразност при изпълнението на ОСР.

Във връзка с отчитането на резултатите и въздействията от реализацията на дейностите за постигане на целите, заложи в стратегическата рамка е необходимо да бъде създадена ефективна система за мониторинг включваща наблюдение, оценка и контрол на стратегическия документ.

Необходимо е да се прави ясно разграничение между мониторинг /наблюдение/ и оценка. Според специалистите в тази област, би могло да се каже, че „оценката започва там, където свършва мониторингът”, че оценката се фокусира върху ефектите, постиженията и изпълнението, докато мониторингът е насочен главно към ресурсите, дейностите, продуктите и отчасти резултатите. В този смисъл мониторингът трябва да се схваща по-скоро като текуща, постоянна дейност, докато оценяването е предимно периодична, но не постоянна дейност.

Основните компоненти на системата за мониторинг и оценка са:

1. правила, процедури и отговорности за промени в плана;
2. индикатори за мониторинг и оценка и източници на информация;

3. периодичност на мониторинга и оценката;
4. отговорности по осъществяване на мониторинга и оценката

Съгласно Методическите указания за разработване на Областни стратегии за развитие, ролята на мониториращ местен орган се изпълнява от Областния съвет за развитие/ОбСР/, който наблюдава реализацията на ОСР и прави междинната и последващата /окончателната/ оценка, след приключване на плановия период. Този областен орган за регионално развитие одобрява и утвърждава:

- индикаторите за наблюдение на изпълнението на стратегията;
- периодически извършва преглед на постигнатия напредък по отношение на целите, като анализира резултатите от изпълнението на мерките;
- разглежда резултатите от междинната оценка;
- разглежда предложенията за промяна на мерките;
- предлага промени, свързани с постигането на целите на стратегията /актуализира ОСР/.

1. Система за наблюдение на ОСР

Предмет на наблюдението е изпълнението на целите и приоритетите, заложи в Областната стратегия, както и действията на административните структури и организациите, свързани с нейното изпълнение и с това на обвързаните с нея стратегически планове, документи и оперативни програми.

Функциите по наблюдението включват:

- наблюдение на изпълнението на стратегическите цели, обвързани с целите, залегнали в Стратегията “Европа 2020” и НССР, въз основа на дефинирани качествени критерии и количествени индикатори;
- наблюдение на изпълнението на приоритетите и специфичните цели, заложи в ОСР, въз основа на дефинирани качествени критерии и количествени индикатори;
- наблюдение на изпълнението на ОПР въз основа на определените в него физически и финансови индикатори за реализацията на целите, приоритетите и мерките за областното развитие, включително по отношение на районите за целенасочена подкрепа;
- координация на дейностите по наблюдението на ОСР с централните и местните органи на изпълнителната власт, регионалните съвети за развитие, заинтересуваните органи, организации, физически и юридически лица;

- ✚ . обсъждане и одобряване на междинен и на окончателен доклад за изпълнението на ОСР, отчитащ съответно резултатите от междинната и последващата оценка на изпълнението;
- ✚ разглеждане на предложения и вземане на решения за повишаване ефективността на процеса на наблюдение и в случай на установяване на проблеми и пропуски – издаване на конкретни указания за преодоляването им;
- ✚ определяне и изпълнение на мерки за осигуряване на информация и публичност относно постигнатите резултати от наблюдението с цел да се гарантира прозрачност при изпълнението на ОСР.

Наблюдението ще се осъществява от създадената към ОбСР, Областна група за стратегическо планиране /ОГСП/, в която участват представители на общините. Наблюдението ще се извършва ежегодно, като първата процедура се провежда две години след като ОСР влезе в сила.

ОГСП ще събира информация и ще разработва **обобщен годишен доклад** за постигнатите резултати, съдържащ обстоен анализ на съществуващото положение в областта, постигнатите резултати, степента на изпълнение на целите през отчетния период, промените настъпили в регионалното развитие на национално ниво или на ниво ЕС. Събраната информация и разработения доклад ще се представят пред Областния съвет за развитие.

Необходимостта от актуализация или промяна на стратегията ще бъде мотивирана и аргументирана в Обобщения годишен доклад за постигнатите резултати, подготвен от ОГСП. След обсъждане на доклада на заседание на ОбСР и неговото коригиране, съобразно приетите забележки, допълнения и препоръки, ОСР ще се актуализира.

Разработващият екип, съставен от експерти от Областна администрация ще организира и координира работата на ОГСП, ще събира и обобщава постъпващата информация, ще подготвя материали за заседанията на ОГСП. Целта на наблюдението е да осигури текуща информация, която помага да се отчете напредъка (успеха или неуспеха) на стратегическия документ. За да може да се упражнява контрол върху изпълнението на ОСР, въз основа на оценките от постигнатите резултати спрямо поставените цели, ще бъдат използвани предварително определени индикатори за наблюдение на реализацията на ОСР.

2. Система за оценка на ОСР

ОбСР е отговорен пряко за извършването на междинна и последваща оценка на изпълнението на ОСР. **Оценката** за изпълнението на дейностите, заложили в ОСР и за тяхното

по широко въздействие ще бъде възлагана на независими оценители – консултантски организации или отделни експерти по Закона за обществените поръчки.

За оценка на ОГСП са формулирани следните *качествени критерии*, които се отнасят до нормите и стандартите, които характеризират качеството на изпълнение на целите и приоритетите в тематичните рамки на икономическите, социалните, териториалните, политическите и екологическите условия и изисквания :

1. Мобилизиране на конкурентните предимства на общините и ефективно използване на собствените потенциали за развитие за постигане на икономическо сближаване;
2. Намаляване на регионалните диспропорции в социалната сфера чрез развитие и реализация на човешкия капитал за постигане на социално сближаване;
3. Сътрудничество на транснационално, междурегионално и междуобщинско ниво за постигане на териториално сближаване;
4. Укрепване на мрежата от градове-центрове, подобряване свързаността в районите и качеството на средата в населените места за постигане на балансирано териториално развитие;
5. Политическа ангажираност и административен капацитет на институциите на регионално и местно ниво и партньорите, за провеждане на регионалната политика и управление на процесите на планиране, програмиране, информационно осигуряване контрол и координация;
6. Интегриране на глобалните екологични цели в процеса на регионалното и устройственото планиране.

За периода на действие на стратегията ще бъдат разработени две оценки:

- I. Междинна оценка , отнасяща се за периода до 2018 г. , която ще отчете постигнатия напредък по изпълнението на целите и приоритетите за развитието на Областта, резултатите от наблюдението и оценката на изпълнението на ОПР, използваните ресурси, както и при необходимост ще предложи актуализация на ОСРП.
- II. Последващата оценка ще се извърши след приключване на плановия период 2014 – 2022 г. и освен оценка на постигнатото, ще даде изводи и предложения за изпълнението на дългосрочните цели и приоритети на областната стратегия за развитие, включително за актуализация ѝ и ще включва:
 - Оценка на ефективността и ефикасността на използваните ресурси за изпълнение на стратегията;

- Оценка на общото въздействие;
- Анализ на положителните и отрицателните фактори при изпълнението на стратегията;
- Оценка на степента на постигане на целите и на устойчивостта на резултатите;
- Изводи и препоръки, относно прилагането на политиката за регионално развитие.

Резултатите от оценките ще бъдат отчетени в междинния и окончателния доклад за изпълнението на ОСРП.

3. Индикатори за наблюдение на реализацията на ОСР

В стратегическата част на документа са изведени **специфични количествени индикатори**, проследяващи изпълнението на специфични цели на ОСР.

Формулираните рамкови качествени критерии, както и общите и специфични количествени индикатори за наблюдение могат да се използват при изготвянето на междинна и последваща оценка.

1. ИКОНОМИЧЕСКО РАЗВИТИЕ

Общи данни

Нетни приходи от продажби на предприятията от нефинансовия сектор.
Брой на заетите лица в предприятията от нефинансовия сектор

Равнище на икономическо развитие

Брутен вътрешен продукт - общ и на човек

Инвестиции

Разходи за придобиване на ДМА – по сектори и собственост.
Чуждестранни преки инвестиции

Финанси

Собствени приходи по местните бюджети.
Инвестиционни разходи по местните бюджети

Селско стопанство

Използвана земеделска площ
Производство на растителни култури - количества по видове, добиви.
Производство на месо и мляко – по видове

Промисленост

Продукция на промишлените предприятия – по отрасли и собственост

Туризм

Реализиран брой нощувки

2. СОЦИАЛНО РАЗВИТИЕ

Демографско състояние и тенденции

Естествен прираст

Миграция

Пазар на труда

Коефициент на икономическа активност

Коефициент на безработица

Доходи и разходи на домакинствата

Общ доход на домакинствата по източници

Общ разход на домакинствата по групи разходи

Здравеопазване

Лекари и стоматолози – общо и на 1000 жители

Регистрирани общи практики – общо и на 1000 жители

Образование

Преподаватели на 100 учащи се

Култура и изкуство

Театри

Читалища

Библиотеки

Жилищно задоволяване

Жилища на 1000 обитатели

Ново строителство

4. ОКОЛНА СРЕДА – ЕКОЛОГИЧЕСКИ УСЛОВИЯ

Водоснабдяване

Канализационни системи и пречистване на отпадъчни води

Качество на въздуха (Серни оксиди, Азотни оксиди, Въглероден оксид, Въглероден диоксид)

Депонирани твърди отпадъци

Капацитет на ПСОВ

Разходи за опазване и възстановяване на околната среда

5. ТЕХНИЧЕСКА ИНФРАСТРУКТУРА

ТРАНСПОРТНА СИСТЕМА

Гъстота и състояние на пътната мрежа по класове

Гъстота и състояние на жп мрежа

СЪОБЩИТЕЛНА СИСТЕМА

❖ Плътност на телефонни постове

ВОДОСТОПАНСКА СИСТЕМА

Използвана вода

Доставена вода

Напоявани площи

4. Критерии за оценка на изпълнението на ОСР

Областната стратегия за развитие се оценява, като се използват определени критерии за нейното изпълнение. Използваните критерии имат ключово значение за извършване на обективна междинна и последваща оценка на цялостното изпълнение на стратегията.

Критериите за оценка на изпълнението на областната стратегия за развитие са свързани с въздействието и постигането на целите и приоритети за устойчиво интегрирано развитие на областта и служат за качествени и количествени оценки от гледна точка на:

1. адекватност на нуждите от развитие и съответствие с политиката за регионално развитие в страната и в ЕС;
2. реалистичност и приложимост по отношение състоянието и очакваните промени в социално-икономическия профил на областта в сравнение с други области от съответния район от ниво 2 и по отношение на средните показатели в страната;
3. политическа и социална ангажираност, капацитет на институциите и партньорите за прилагане на политиката за устойчиво интегрирано регионално и местно развитие;
4. ефективност на стратегията за постигане на желаните резултати и въздействие;

5. ефикасност на използваните финансови ресурси за постигане на целите и приоритетите за регионално развитие;

6. устойчивост и възможности социално-икономическите, институционалните и екологичните ефекти от изпълнението на стратегията да продължат в средносрочен или дългосрочен период от време.

КЛЮЧОВИ СТРАТЕГИЧЕСКИ ИНДИКАТОРИ ЗА ИНТЕГРИРАНЕ НА ГЛОБАЛНИТЕ ЦЕЛИ ПО ОКОЛНАТА СРЕДА В РЕГИОНАЛНОТО ПЛАНИРАНЕ

В рамките на Проект „Конвенциите от РИО“ е разработена система от индикатори, имаща за цел да оцени напредъка в България по интеграцията на глобалните проблеми на околната среда в регионалната политика и стратегическото планиране на регионалното и/или местното развитие. Разработените индикатори се отнасят до определена поднационална териториална единица и характеризират дадено явление или процес, като промяната в стойностите им имат ясно изразено отношение към трите конвенции на ООН:

- Конвенция на ООН за биологичното разнообразие;
- Рамковата Конвенция на ООН по изменението на климата;
- Конвенция на ООН за борба с опустиняването.

Системата от индикатори цели да послужи за мониторинг, а не за характеризиране на съществуващите проблеми и интегриране на Конвенциите от Рио в аналитичната част на разработваните, съгласно българската нормативна уредба стратегически документи. Поради това в нея фигурират само такива статистически показатели, които могат да покажат промяна в динамика за кратък период от време.

Разработената система от индикатори адресира поднационални териториални или административно-териториални единици в съответствие със Закона за регионално развитие (райони от ниво 2, области, общини), поради което подбраните индикатори в значителна част се различават от подобни инициативи на национално ниво. Това се обяснява с факта, че голяма част от националните индикатори по въпросите на околната среда нямат смисъл на регионално ниво или не могат да се обезпечат с необходимите за изчисляването им изходни данни. В същото време изходните данни за околната среда в голямата си част са с дискретен характер (точкови източници) и териториализацията им, с цел континуален обхват, даващ

характеристика за цялата територия на изследваната административна единица, е изключително трудна изследователска задача. Поради гореизложеното, значителна част от предложените индикатори могат да бъдат изчислени само с използване на аналитичните възможности на географските информационни системи от съществуващи пространствено определени данни за територията на страната.

Разработените индикатори, там където е възможно, се основават на официална статистическа информация и се базират на данни от Изпълнителната агенция по околна среда (ИАОС) и счетоводната отчетност на отдел „Статистика на околната среда“ на НСИ.

Макроикономически пакет – изходни стойности за България и по райони от ниво 2:

- ✓ БВП на глава от населението – 2012г.;
- ✓ Дял на БВП на човек от средната стойност за ЕС-27 – 2011 г.;
- ✓ Безработица – 2011 г. ;

Принос към стратегия „Европа 2020“, в това число:

- ✓ Ниво на заетост сред населението на възраст от 20 – 64 г.;
- ✓ Инвестиции в научноизследователска и развойна дейност (НИРД) в % от БВП;
- ✓ Дял на ВЕИ в крайното енергийно потребление;
- ✓ Повишаване на енергийната ефективност;
- ✓ Намаляване на енергийната интензивност на БВП (специфичен национален ангажимент);
- ✓ Намален дял на преждевременно напусналите училище;
- ✓ Нарастване на дела на висшистите във възрастовата група от 30 – 34 г.;
- ✓ Намаляване на броя на хората под прага на бедността;

Глобални екологични индикатори:

- ✓ Относителен дял на антропогенно натоварените територии (инфраструктура, селища, промишлени обекти) – %;
- ✓ Съотношение между горските, земеделските и урбанизираните територии - %/ %/ %;
- ✓ Емисии на парникови газове (приравнени към CO₂ еквивалент) на жител от населението - т/ човек/ година;
- ✓ Разходи за ДМА с екологично предназначение – млн. лв.;
- ✓ Разходи за ДМА с екологично предназначение на човек от населението;
- ✓ Дял от територията с висок риск от ерозия – %;
- ✓ Разходи за енергийна ефективност и ВЕИ – млн. лв./ година;

В съответствие с наличната и достъпна за ползване информация от 7-те ключови стратегически индикатори са подбрани 5, които са обезпечени с необходимата изходна информация за изчисляване на стойностите на показателите в обхвата на област Пазарджик:

Таблица: Ключови стратегически индикатори за интегриране на глобалните цели по околната среда в регионалното планиране

№	Индикатор	Код и домейн
1.	Относителен дял на антропогенно натоварените територии (инфраструктура, селища, промишлени обекти)	BDV05,
2.	Съотношение между горските, земеделските и урбанизираните територии	BDV09,
3.	Емисии на парникови газове (приравнени към CO ₂ еквивалент) на жител от населението	CLM09,
4.	Разходи за ДМА с екологично предназначение	CMN21, Общи
5.	Разходи за ДМА с екологично предназначение на човек от населението	CMN22, Общи
6.	Дял от територията с висок риск от ерозия	DST01, Опустиняване
7.	Разходи за енергийна ефективност и възобновяеми енергийни източници	CMN23, Общи

Индикатор 1. Относителен дял на антропогенно натоварените територии (инфраструктура, селища, промишлени обекти)

Основание за използване на индикатора. Ограничаването на хабитатите, вследствие човешката дейност е една от основните причини за намаляването на биологичното разнообразие. Поради това увеличаването или намаляването на площите с антропогенно натоварване е индиректен измерител на биоразнообразието.

- Мерна единица: % (от площта на съответната териториална единица)
- Териториално ниво: Регионално, местно

Отношение към Конвенциите от Рио: Антропогенното въздействие върху територията е предмет на регламентиране в Конвенцията на ООН за биологичното разнообразие и е в основата на загубата на биологично разнообразие.

Наличие на данни в страната: Изходните данни за изчисляване на индикатора за общините, областите и районите от ниво 2 в страната са налични от реализирания от ИАОС проект – CORINE Земно покритие 1990 г. и 2000 г. и 2006 г.

Индикатор 2. Съотношение между горските, земеделските и урбанизираните територии

Основание за използване на индикатора: Противоположно действащите процеси на урбанизация и залесяване имат ясно изразено влияние върху биологичното разнообразие. Промяната в съотношението има индиректно отношение към опазването на природната среда, респективно на биологичното разнообразие.

- Мерна единица: % от общата територия
- Териториално ниво: регионално, местно

Наличие на данни в страната: Изходните данни за изчисляване на индикатора за общините, областите и районите от ниво 2 в страната са налични от реализирания от ИАОС проект – CORINE Земно покритие 1990 г. и 2000 г. и 2006 г.

Индикатор 3. Емисии на парникови газове (приравнени към CO₂ еквивалент) на жител от населението.

Основание за използване на индикатора: Парниковите газове са в основата на антропогенното въздействие върху промените на климата. Въглеродният диоксид се образува от изгарянето на фосилни горива и от естествени причини и формира около 40 % от всички парникови газове, поради което останалите се приравняват към него. Определянето на количеството парникови газове на човек в съответната териториална единица позволява разкриването на междурегионални различия и осъществяването на сравнителен анализ.

- Мерна единица: тона/чов/год.
- Териториално ниво: регионално, местно

Индикаторът е разпознаваем и широко използван в страната и в страните от ЕС. Той е утвърден като ключов индикатор за устойчиво развитие на ЕС и данните за него се систематизират и разпространяват от Евростат.

Наличие на данни в страната: Изходните данни за изчисляване на индикатора за общините, областите и районите от ниво 2 в страната са налични в НСИ за сравнително дълъг

период от време.

Индикатор 4. Разходи за ДМА с екологично предназначение

Основание за използване на индикатора: Обемът на разходите за дълготрайни материални активи с екологично предназначение е от важно значение за опазването на околната среда. Изходните данни за изчисляване на индикатора за областите и районите от ниво 2 в страната са налични от НСИ въз основа на статистическата отчетност на стопанските субекти. При интерпретацията на показателя трябва добре да се познава конкретната територия и събитията, настъпили при стопанските субекти, функциониращи на територията ѝ, за да се избегне погрешна интерпретация.

- Мерна единица: млн.лв./год
- Териториално ниво: регионално (само за област Пазарджик)

Наличие на данни в страната: Показателите за ДМА с екологично предназначение са включени в националната програма за статистически изследвания и отдел „Статистика на околната среда“ на НСИ, който разполага с изходни данни, формиращи дълъг динамичен ред, позволяващ сравнение между отделни години.

Индикатор 5. Разходи за ДМА с екологично предназначение на човек от населението

Основание за използване на индикатора: Информацията за разходи за активи с екологично предназначение на жител позволява осъществяването на сравнение между различните единици на едно и също ниво в административно-териториалното деление на страната.

Изходните данни за изчисляване на индикатора за областите и районите от ниво 2 в страната са налични от НСИ.

- Мерна единица: хил.лв/чов/год
- Териториално ниво: регионално

Таблица: Стойностите на първите три индикатора по общини са представени в следната таблица:

ЕКАТТЕ	Община	Индикатор 1. Отношение между антропогенизираните, горските и земеделски територии	Индикатор 2. Относител дял на антропогенизиран ите територии (%)	Индикатор 3. Емисии на парникови газове на човек през 2007 г. (приравнени към CO2 еквивалент)
PAZ03	Батак	0.006	0.57%	0.064
PAZ04	Белово	0.019	1.85%	2.000
PAZ06	Брацигово	0.036	3.44%	0.093
PAZ08	Велинград	0.018	1.73%	0.044
PAZ14	Лесичово	0.033	3.17%	0.280
PAZ19	Пазарджик	0.104	9.24%	0.968
PAZ20	Панагюрище	0.053	5.01%	0.311
PAZ21	Пещера	0.060	5.66%	0.625
PAZ24	Ракитово	0.022	2.17%	0.012
PAZ29	Септември	0.062	5.77%	0.159
PAZ32	Стрелча	0.025	2.47%	0.022

По данни от НСИ

Вътрешно-областните различия по първите два индикатора имат сходно пространствено разпределение – териториите на общините Пазарджик, Септември, Пещера и Панагюрище, които са най-силно антропогенизирани, вследствие на което естествените хабитати в тях са най-силно застрашени. Със сравнително по-ниска степен на антропогенизация се характеризират общините Брацигово, Лесичово, Стрелча, Ракитово, Белово и Велинград, а с най-ниска степен – територията на община Батак.

Община Пазарджик, както и общините Белово, Пещера и Септември, заемат водещо място в област Пазарджик по отношение на „приноса“ им в замърсяването на атмосферния въздух с парникови газове, като съотнесено към броя на населението „приносът“ на община Белово е 2 пъти по-голям, от този на община Пазарджик. Най- благоприятна е ситуацията по този индикатор в общините Стрелча, Ракитово, Велинград и Батак.

На база наличните изходни данни от НСИ, данните са сметнати само до ниво област, тъй като липсват статистически достоверни данни за ниво община.

Използваните 5 от 7-те ключови стратегически индикатора за оценка на интегрирането на глобалните цели по околната среда в планирането на регионалното развитие разкриват

значителни вътрешно-областни различия.

Най-силно антропогенизирани са териториите на общините Пазарджик, Септември, Пещера и Панагюрище, в резултат на което естествените хабитати в тях са най-силно застрашени. По показателя генерирани парникови газове на човек от населението община Белово е водеща в областта, следвана от общините Пазарджик, Пещера и Септември. Положителна тенденция е нарастващите наличности в област Пазарджик на ДМА с екологично предназначения, както и на разходите за опазване и възстановяване на околната среда. Ключов въпрос, който се отнася до ефективността на провежданата екологична политика на областно и общинско ниво, е доколко направените разходи са допринесли за решаването на констатираните проблеми (т.е. какво е съотношението „направени разходи-постигнати резултати“).

При прогнозиране на средствата, необходими за изпълнение на ОСР задължително следва да се осъществява на база на изчисленията на индикативния ресурс за постигане целите на НСРР в общата прогнозна финансова рамка от 20,1 млрд. лв. за България по политиката на сближаване в ЕС за новия програмен период 2014-2020 г. Изчисленията за финансирането от фондовете на ЕС и републиканския бюджет са направени на база нива на съфинансиране, представени в предложенията за нови регламенти на структурните инструменти на ЕС. Разходите, финансирани от общините, са прогнозирани на основата на данни за капиталови разходи в общинските бюджети за 2011 и 2012 г. Средствата от други национални публични фондове (по примера на Фонд ФЛАГ и ПУДООС) са представени, като е използван досегашния им опит за предоставяне на средства за преки инвестиции в проекти за развитие или под формата на кредити и мостово финансиране с краткосрочен характер.

Подобен подход следва да се използва и за прогнозиране на ресурсите, които могат да бъдат предоставени по линия на международни финансови институции (ЕИБ, ЕБВР) в средносрочен до дългосрочен план, включително чрез специализирани инструменти за финансов инженеринг в рамките на ЕС по примера на JASPERS, JEREMIE, JESSICA.

В НСРР най-голям обем от средства ще концентрира стратегическата цел, свързана с балансираното териториално развитие, свързаността и укрепването на мрежата от градове-центрове – 46%, следвана от икономическото сближаване - 42% от средствата, социалното сближаване с 8% и териториалното сътрудничество с 4 %. Там е отбелязано, че разпределението на необходимите ресурси за постигане на целите и приоритетите на НСРР по райони от ниво 2 за периода до 2020 г. ще се базира на обективния подход, като се отчита броя

на населението на територията на съответния район (по данни от 2011 г.). Този подход се допълва от принципа на солидарността и концентрацията на средства за най-необлагодетелстваните райони, като повече средства трябва да бъдат заделени за районите, изпитващи сериозни затруднения за реструктуриране на регионалните икономики, адаптиране към промените и преодоляване на последиците от глобалната финансова и икономическа криза. Следвайки използвания в ЕС критерий за подпомагане на по-слабо развитите райони, дефиниран с относителен праг от 75% от средното ниво на БВП на глава от населението, може да се приеме, че три от районите в България към момента попадат под този праг - СЗР, СЦР и ЮЦР. Следователно преобладаваща част от ресурсите за регионално развитие трябва да да бъде заделена за подпомагане на тези райони.

В рамките на програмния период 2014 - 2020 г. е предвидено разпределение на ресурсите за регионално развитие общо към трите по-слабо развити района да се насочат 53,5 на сто от всички предвидени средства, което представлява с 10% повече от средствата за останалите относително по-развити райони.

Това дава основание за обнадееденост за увеличаване на финансовото подпомагане от страна на държавата за ЮЦР, където е разположена и област Пазарджик.

Стремежът ще бъде да се осигурят възможно максимално ресурси за областното развитие на Пазарджишка област, чрез подготовка и участие чрез бъдещи проекти като се използва опита ѝ в използването на средствата по действащите оперативни програми за България, съфинансирани от фондовете на ЕС, както и добрите практики при усвояването на национални и европейски средства за интегрирано развитие.

VIII . СТРАТЕГИЧЕСКИ НАСОКИ ЗА РАЗРАБОТВАНЕ НА ЦЕЛИТЕ И ПРИОРИТЕТИТЕ НА ОБЩИНСКИТЕ ПЛАНОВЕ ЗА РАЗВИТИЕ

С настоящата Стратегията за развитие на област Пазарджик се очертава общата рамка за развитието на територията на област Пазарджик за периода 2014-2020 г., като същевременно се набелязват основните приоритети в развитието, конкретизирани в съответните мерки.

Тази обща рамка за регионално развитие, макар да има индикативен характер като цяло, изисква съобразяване на общинските планове с нея, предполага необходимостта от хоризонтална и вертикална интеграция на залегналите в тях цели, мерки и конкретни проекти. Веднага следва да се подчертае, че набелязаните стратегически цели и приоритети в общинския план за развитие не следва задължително да включват и отразяват изцяло стратегическата рамка на областната стратегия, а само тази част от нея, която е свързана с развитието на Общината, нейните сравнителни предимства, потенциал и местни особености.

Областната стратегия за развитие има за задача да очертае стратегическите насоки, с които общинските планове за развитие трябва да се съобразят с оглед постигане на общите цели и приоритети, залегнали в стратегията за развитие на областта.

Принципите на местното самоуправление обхващат правото и реалната способност на местните власти да регулират и управляват в рамките на законовите изисквания съществена част от публичните политики и дейности, като поемат съответните отговорности, планират, прилагат и контролират дейности в полза на местните общности. Формулирането на политики и стратегически насоки, процесите на планиране, програмиране, наблюдение и оценка на мерки, засягащи развитието на общините, трябва да бъдат извършвани в сътрудничество и партньорство с местните власти. Взаимодействието в тази насока е необходимо за ефективна подготовка и реализация на цялостната политика за регионално развитие, тъй като конкретните резултати и въздействия остават на местно ниво и общините имат ключова роля за мобилизиране на местния потенциал, активност и съдействие за постигане на целите на развитието.

С ОСР се идентифицират общи проблеми и потребности и се определят общи цели и приоритети за балансирано и устойчиво развитие на територията на областта, като общините

следва по подходящ начин да отразят и да интегрират тези цели и приоритети в своите собствени пранове за развитие.

В процеса на разработване на общинските планове за развитие се определя конкретния начин за интегриране на общите за областта цели и приоритети на регионалното развитие, като общината може да направи своя избор и да адресира само част от приоритетите, които имат пряко отношение към развитието на общината съгласно нейната специфика.

За да се постигне съгласуваност и взаимодействие в процеса на стратегическо планиране на регионалното и местното развитие, следва да се спазват няколко важни предпоставки, които да бъдат отчетени при разработването на областната стратегия за развитие:

- стратегическото планиране на устойчиво интегрирано развитие на областта е свързано с процес на консултиране и постигане на съгласие между общините за общите за региона приоритети, които могат да бъдат реализирани само с общите усилия на общините, като същевременно се отчита спецификата на всяка община и възможния принос, който ще бъде дефиниран в съответния общински план за развитие. По-конкретно, този консултативен процес трябва да даде ориентири за определяне на приоритетните области за междуобщинско сътрудничество, съвместно разработване и реализация на междуобщински проекти и участие в големи проекти с регионално значение;
- ресурсите за интегрираното регионално и местно развитие следва да бъдат съсредоточени в териториален, тематичен и финансов аспект там, където има най-голяма нужда и потенциал за развитие с оглед намаляване на вътрешнорегионалните различия и дисбаланси;
- важно условие и задача е да бъдат обединени усилията за по-добър достъп до средства от фондовете на ЕС за целите на регионалното и местното развитие през периода до 2020 г. В това отношение е необходимо укрепване на административния капацитет на областно и на общинско ниво. Подобреното междуинституционално сътрудничество може да осигури допълнителни ресурси за идентифициране на проектни идеи, извършване на предварителни проучвания, осигуряване на техническа помощ и разработване на механизми за ефективно управление и контрол на проекти, съфинансирани от фондовете на ЕС или от други международни източници.

- прилагането на принципа на партньорство и постигането на съгласие по приоритетите за регионално развитие изискват добра координация между регионалните и местните власти и включване на повече партньори и участници в процеса на обсъждане и вземане на решения, което подобрява качеството на документите за планиране на развитието както на областно ниво, така и на общинско ниво;
- специално внимание следва да се обърне на въпросите, свързани с развитие на териториалното сътрудничество и сближаване, което в рамките на кохезионната политика на ЕС през следващия период ще бъде важен и ефективен инструмент за по-пълноценно използване на природния, икономическия и социалния потенциал на областите и общините. Допълнително е необходимо да бъдат анализирани и да се постигне съгласуваност и взаимодействие с перспективите за пространствено развитие и устойчиво планиране на територията на областта, които засягат и териториите на общините. В това отношение е препоръчително да бъдат разгледани и отразени пространствените потенциали на територията, предизвикателствата и рисковете, вижданията и насоките за развитие на селищната мрежа и обновяване на населените места и особено на градските центрове, идентифициране на зоните за растеж и за генериране на заетост, проблемите на периферността и достъпа и др.

Стратегиите за устойчиво интегрирано местно развитие, които ще залегнат в общинските планове за развитие трябва да интерпретират и да включат в зависимост от спецификата и потенциала на общините въпросите от общоевропейски интерес и значение. В този смисъл те се разработват в съответствие със стратегическите документи на ЕС и националните програмни документи, които ще действат през периода 2014-2020 г. Интегрирането по специфичен начин на европейските цели на развитието до 2020 г. (Стратегията „Европа 2020“ за интелигентен, устойчив и приобщаващ растеж) ще даде допълнителна възможност на общините да предприемат действия и да участват проактивно в политики на ЕС и на национално ниво, което ще им осигури достъп до повече финансови ресурси по ключовите сфери на развитието, без да се налага да отделят значителни собствени средства от бюджети си.

Особено внимание ще изисква интегрирането на глобалните екологични проблеми и цели в политиката и практиката за местно планиране и управление, а също така и в документите за устройство на територията. Развитието на нисковъглеродни местни икономики, енергийната диверсификация и ефективност, както и намаляването на

климатичната уязвимост могат да бъдат включени сред приоритетите за устойчиво местно развитие. Принципиалният подход в тази насока обхваща определяне на подходящи критерии и показатели, повишаване на знанията и уменията, изграждане на информационна база за наблюдение и оценка на състоянието и тенденциите и на постигнатия напредък.

Развитието на информационното общество и електронното управление е приоритет, който е насочен към по-широко и активно използване на информационните и комуникационните технологии в различни обществени сфери с цел подобряване на публичните услуги за населението и бизнеса и развитие на местните и регионалните пазари. Процесът на децентрализация на управлението в България поставя нови предизвикателства, свързани с ефективното използване на информационните технологии за повишаване на конкурентоспособността на общините на основата на интелигентни и иновативни решения. Този въпрос също следва да бъде адресиран в процеса на разработване и обсъждане на общинските планове за развитие.

С оглед структурата и съдържанието на общинските планове за развитие, могат да бъдат изведени следните общи насоки при тяхната актуализация:

Необходимо е да бъде анализирана информация за броя на стопанските субекти в Общината, тяхното разпределение по територията, отрасловата им специализация и концентрация, дял на активните фирми от общия регистриран брой, водещите предприятия по отделни отрасли и сектори и др. Важно е в анализа да проличат икономическите пространствени различия, често генерирани от модела на развитие „център-периферия, и как това се отразява върху нивото на социално-икономическото развитие в различните части на Общината. Оценката на икономическата ситуация следва да завърши с идентифициране на основните проблеми и възможностите за тяхното разрешаване.

Друг важен момент при актуализацията на анализа е той да не се концентрира единствено върху територията на Общината, а да се насочи и към съседните територии, в това число при търсенето на възможности за общи, междуобщински проекти, чрез които да се търси постигането на по-значими регионални ефекти.

Следва да се постави акцент върху промените във вътрешните и външни условия за развитие и най-вече върху сравнителните предимства на Общината. Много важно е да има ясна и обоснована връзка с констатациите и оценките, извършени по време на анализа на ситуацията. Така например, не да се включват твърде общи силни страни, а само такива, които са изведени

като сравнителни предимства на базата на експертно обоснован анализ. Това ще позволи от своя страна формулирането на по-конкретни и реалистични цели при етапа на актуализация на стратегическата част.

Общинския план за развитие следва да се основава на определени основни принципи:

- ✓ *реализъм* (ясно формулирани реалистични цели);
- ✓ *устойчивост* (т.е. в плана не бива да се съдържат задачи, мероприятия и конкретни дейности, чието решаване има изолиран, оперативен и кампаниен характер, с краткосрочен и бързо затихващ във времето ефект върху изпълнението на формулираните цели);
- ✓ *приемственост* (актуализацията на Общинския план за развитие не бива да започва от начало, а трябва да се осигури приемственост с действащия стратегически документ).

Като основно изискване при изпълнението на документа се налага желанието за устойчив просперитет на местните общности в Общината. Това от своя страна изисква разбирането, че този устойчив просперитет е възможен единствено чрез интегриран подход на планиране и управление на територията на Общината и свързаните с нея природни, икономически и социални системи.

Следва да се имат предвид ограниченията, които естествено се проявяват в настоящата кризисна ситуация, реалистично да се оценят възможностите за получаване на външно финансиране, като се извърши необходимата приоритизация на проектите, които Общината предвижда да се изпълняват към хоризонта на действие на плана. С оглед на постигането на по-голяма ефективност в осигуряването на средства, Планът трябва да се съобрази в максимална степен с приоритетите и индикативните програми по отделните Оперативни програми, като се търси максимална интеграция на проектите и постигането на синергичен ефект при тяхното планиране, осъществяване и планиране на резултатите.

Следва да установи необходимия баланс между очакванията на три основни групи заинтересовани страни: Централни и местни органи на властта и другите заинтересовани публични институции; местни бизнес субекти; местна общност.

По този начин ще се дефинират изходните позиции при актуализацията на визията и ще се зададе необходимата яснота за политическите измерения на бъдещия актуализиран общински план за развитие. В целия процес на изработване на общинските планове 2014-2020

г. следва да се прилага принципът на партньорството както между институциите, така и със заинтересованите страни в Общината – бизнес субекти, неправителствен сектор и гражданите.

Не следва да се забравя, че планирането и управлението на регионалното развитие е публичен процес, изискващ въвличането на широк кръг участници в процесите на вземане на решения. С оглед на заложената стратегическа рамка в Стратегията за развитие на област Пазарджик за периода 2014-2020 г., основните акценти, които следва да се имат предвид в Общинските планове за развитие са следните:

1. Приоритет, пряко произлизащ от стратегическа цел е смекчаването на вътрешно-областните различия (диспаритети). С оглед на това, общините следва да ориентират своите планове към:

- Постигането на максимално високо ниво на хоризонтална интеграция и съответствие на залегналите в Общинския план цели, мерки и проекти с тези на съседните общини.
- Приоритет в общинските планове следва да са проекти със стратегическо, надобщинско значение, пряко насочени към установяването на устойчиви модели на земеползване, интегрирани устройстве ни решения, подобряване на вътрешно-общинската и между-общинска транспортна достъпност и др.
- **Благоустрояването на населените места и подобряване качеството на живот.**
- Проекти, свързани с оптимизация на образователната система, здравеопазването и други критични пространствено-локализираны услуги (включително достъпност)

2. Друг акцент е свързан с повишаване на инвестиционната атрактивност на Общината чрез:

- Реконструкция и модернизация на инфраструктурната база. Проекти в тази насока ще бъдат подкрепени от ОПРР и ПРСР.
- Подобряване достъпа до бизнес и инвестиционна информация, особено по отношение общинската собственост. Интервенции на местно ниво за подобряване на бизнес средата, в това число подобряване обслужването, електронното управление, изграждането на общински виртуални портали и др.
- Максимално ориентиране на Стратегията за развитие към местния потенциал и сравнителни предимства на общинската територия.

3. Особено важен акцент в плановете за развитие на общинско ниво е свързан с повишаване капацитета на местните администрации по отношение работата с Оперативните

програми и инструментите за ефективно планиране и управление на регионалното развитие.

IX. ОПИСАНИЕ НА НЕОБХОДИМИТЕ ДЕЙСТВИЯ ЗА ПРИЛАГАНЕ НА ПРИНЦИПА НА ПАРТНЬОРСТВО И ОСИГУРЯВАНЕ НА ИНФОРМАЦИЯ И ПУБЛИЧНОСТ. КОМУНИКАЦИОНЕН ПЛАН НА ОБЛАСТНАТА СТРАТЕГИЯ ЗА РАЗВИТИЕ

При разработването на областната стратегия за развитие, както и в процеса на нейното изпълнение трябва да бъдат осигурени предпоставки за прилагане на принципа за партньорство, публичност и прозрачност на всички етапи при провеждане на политиката за регионално развитие.

В тази част документът следва да съдържа описание на подхода, начина и формите за осигуряване на публична информация относно неговото разработване и прилагане, изпълнение на отговорностите и необходимото институционалното взаимодействие, както и мерките за мобилизиране и активно участие на партньорите и гражданите.

Описанието накратко представя:

- начина и средствата, чрез които ще бъде информирана обществеността и заинтересованите страни за цялостния процес на изготвяне, съгласуване, приемане, актуализиране, изпълнение и оценка на областната стратегия за развитие;
- посланията и комуникационните канали за предоставяне на обществена информация относно необходимостта, характера и целите на планираните действия, потенциалните ползи, резултатите и въдействието от прилагането на стратегията;
- механизма за консултиране в хода на изпълнение на стратегията чрез организиране на публични дискусии, в т.ч. чрез интернет и други форми;
- участието във формални структури за наблюдение на постигнатия напредък по изпълнението на стратегията, за териториално сътрудничество и партньорство, възлагане на независими оценки и проучвания, подготовка на важни проекти с регионално значение и др.

Като цяло прилагането на принципа на партньорство и прозрачност подобрява качеството на областната стратегия за развитие и ефективността на нейното изпълнение. Освен това въвеждането и спазването на този принцип създава обективни предпоставки и условия за привличане и ефективно усвояване на повече европейски средства за развитие на областта.

Ключова роля за осигуряването на публичност и прозрачност на стратегическото планиране на регионалното развитие на територията на областта има областният управител и ръководената от него областна администрация. Областният съвет за развитие също така трябва да гарантира прилагането на принципа на партньорство, публичност и прозрачност във връзка с изпълнението на стратегията и да съдейства за мобилизиране и ефективна координация на усилията на местно ниво

При осъществяването на целите и приоритетите на ОСР в съответствие с провеждането на държавната политика в областта на регионалното развитие трябва да бъдат спазвани следните принципи на публичния и комуникационен компонент на настоящия документ:

- концентрация на ресурсите за постигане на целите на регионалното развитие;
- партньорство, публичност и прозрачност при осъществяването на планирането, програмирането, финансирането, наблюдението и оценката;
- гъвкавост и широкообхватност на интервенциите
- екипност при работата за постигане на належащите цели
- междуведомствена координация на дейността на компетентните органи в процеса на планирането, ресурсното осигуряване, реализацията, наблюдението и оценката

Основните действия за реализация на ОСР изискват от една страна създаването на инструменти и механизми за информационно осигуряване, а от друга - институционално изграждане на звената – участници в изпълнението. Спазването на принципът на партньорство води до обединяването и координирането на усилията на всички заинтересовани страни, институции и организации на територията на областта в процеса на интегрираното устойчиво развитие и икономическия и социален просперитет в областта. Информацията и комуникацията трябва да се стремят да покрият възможно по-голяма част от територията на областта, Южният централен район и страната чрез спазването на принципът на широкообхватността на процеса на планиране.

Мерките и дейностите по прилагане на принципите на публичност, прозрачност и партньорство, заложи в Стратегията трябва да бъдат гъвкави и адаптивни, за да се реагира на промените в средата чрез включването на нови послания към заинтересованите страни, чрез спазване на принципът гъвкавост.

Изпълнението на стратегията не е работа само на областната администрация, като координатор на процеса на планиране. Необходимо да се спазва принципът на екипност и партньорство за идентифициране и включване на всички възможни партньори, които могат да допринесат за просперитета на област Пазарджик.

Институционално укрепване на звената – участници в изпълнението на Областната стратегия за развитие

На областно ниво институционалната организация за изпълнение на ОСР включва организацията и дейността на основните органи – Областен управител, специализираните структури към Областната администрация и Областния съвет за развитие

Областният управител провежда държавната политика в областта; организира разработването, общественото обсъждане, изпълнението и актуализирането на стратегията, осигурява публичност и прозрачност на планирането и програмирането на регионалното развитие, подпомага разработването на общинските планове за развитие, участва във формирането на регионални и местни партньорства при подготовката, финансирането и изпълнението на проекти, реализиращи плановите документи на регионално и местно ниво.

За подпомагане дейността на областния управител в осигуряването на публичност, прозрачност и активно партньорство, наблюдение, оценка и актуализация е създадена Областна група за стратегическо планиране. За осъществяване на дейности по регионално развитие с надобластно значение и обхват областният управител може да сключва споразумение за асоцииране с други области.

Областният съвет за развитие има следните функции при провеждането на политиката на регионално развитие в областта и за разработването, приемането и изпълнението на областната стратегия за развитие:

- обсъжда и приема ОСРП;
- оценява инициативите на общините и юридическите лица, свързани с ОСР и предложенията за включване на мерки в ОПРР;
- прави предложения за сключване на споразумения за сътрудничество с други съседни области за осъществяване на съвместни дейности по регионалното развитие;
- изразява становища по предоставените му за разглеждане проекти на

нормативни актове, стратегически, планови и програмни документи, свързани с планирането и програмирането на регионалното развитие;

- осъществява взаимодействие с областните съвети за развитие, с регионалните съвети за развитие, с органите на изпълнителната власт и техните териториални структури;
- наблюдава изпълнението на ОСР въз основа на изпълнението на мерките по програмните документи, разработени в съответствие с ОСР /Общинските и регионалните планове за развитие/

Координация и взаимодействие на органите и звената, ангажирани с изпълнението на ОСР на област Пазарджик 2014 - 2020 г.. Координацията ще се извършва, както по вертикала – между Министъра на регионалното развитие и благоустройството, Регионалния съвет за развитие на Южен Централен район за планиране, Областния съвет за развитие и общините, така и по хоризонтала - между различните звена, ведомства и заинтересовани страни на областно ниво.

Местните власти участват във формирането на ОСРП чрез приемането на Актуализирани Общински планове за развитие и програми за реализация, като мобилизират местните финансови, човешки и организационни ресурси, включително на частния и неправителствен сектор за развитие и прилагане на инициативи с местно и надобщинско значение.

Участие на социално-икономическите партньори, неправителствения и частния сектор в политиката на регионално развитие в рамките на ОСР. Очакванията са съвместната работа в партньорство да продължи и при реализацията на стратегията. Голяма част от тези партньори пряко ще участват в изпълнението на проекти и дейности за регионално развитие, финансирани от европейски и национални фондове. **Информационно осигуряване на процеса на изпълнение на Областната стратегия.**

За тази цел ще бъде изградена *информационна система за управление*, чието предназначение ще бъде да подпомага и решава въпроси, свързани с организацията, координацията и управлението на процесите и институциите в областта, за които Областният управител, като орган на централната изпълнителна власт пряко отговаря.

В дейността си по информационно осигуряване, Областния управител се подпомага от

отдел “Регионално развитие, териториално устройство, координация и административен контрол“, като тази дейност ще включва:

- осигуряване на актуална информация за програми и фондове, пред които могат да кандидатстват обществени и неправителствени организации за финансиране на проекти и дейности;

- популяризиране на успешно реализирани инициативи и проекти чрез интернет-страницата на Областна администрация / www.pz.government.bg /;

- съдействие при изграждане на институционален капацитет в местните органи /общини и регионални държавни структури/ за подготовка и кандидатстване с проекти за финансиране от различни програми и фондове;

- подкрепа и сътрудничество с организации и структури, разработващи проекти и координация на усилията за изпълнение на дейности в изпълнение на мерките, включени в ОСР

Всяка от тези дейности трябва да бъде широко отразявана в публичното пространство чрез различни публикации и чрез организиране на събития с информационен характер. Съдържанието на посланията във всички публикации и събития трябва да бъдат съобразени с целите на Стратегията за развитиена област Пазарджик. Това означава, че винаги трябва да се търсят възможности в съдържанието на публикациите да бъдат включвани факти и информация за дейности по заложените в ОСРП мерки. Всяка публикация или друг информационен продукт трябва да има ясно определена цел, идентифицирана аудитория, предварителен план за разпространение и конкретно събитие за промоция.

Спазването на този принцип ще подпомогне целенасоченото планиране и осъществяване на конкретните дейности. Този начин на планиране практически задава решенията за вида на информационния носител и продукт, за съдържанието на посланията, за оформянето на изданието или характера на запланираното събитие.

Дейностите, които се предвиждат в актуализираната стратегия за развитие на област Пазарджик, са в много случаи от интерес и за други субекти от бизнеса и/или от неправителствения сектор. Поради това още при самото планиране на дейностите е необходимо да се предвижда търсене на съфинансиране от различни източници, включително и мобилизиране на местни ресурси.

Комуникационен план на Областната стратегия за развитие

Осигуряването на необходимата и своевременна информация и публичност на процеса на разработване, актуализиране, съгласуване и изпълнение на Стратегията за развитие се осъществява от председателя на областния съвет за развитие и представителите на общините в съответствие с техните компетенции. В процеса на наблюдение на изпълнението на Областната стратегия за развитие, Областния съвет за развитие осигурява участието на органите на централната и местната власт, организации, физически и юридически лица, като се спазва принципът за партньорство, публичност и прозрачност.

С цел адекватно представяне на дейностите за изпълнение на Областна стратегия за развитие на Област Пазарджик се предвижда разработването на Комуникационен план, включващ серия от дейности при условие на обезпечено финансиране.

С помощта на Годишна индикативна програма се определят основните дейности, пряко свързани с функциите на Областния съвет за развитие. При условие на осигурено финансиране в нея трябва да се предвиди провеждането на работни срещи, семинари и други форми за взаимодействие с общинските съвети за развитие, с централните органи на изпълнителната власт. За осигуряване на публичност и прозрачност на дейността на Областния съвет за развитие и изпълнение на ОСРП се предвижда организиране на публични консултации, пресконференции, информационни срещи и други форми с цел осигуряване на информация и публичност, както и изготвяне на презентации и провеждане на обучителни семинари.

X. ЗАКЛЮЧЕНИЕ:

Областната стратегия за развитие е документ, който очертава визията, философията и перспективите за устойчиво развитие на областта и е изграден на основата на старите пранове за развитие на 11-те общини, които влизат в Пазарджишка област – община Батак, Белово, Брацигово, Велинград, Лесичово, Пазарджик, Панагюрище, Пещера, Ракитово, Септември, Стрелча, като отчита приоритетите залегнали в Актуализираният документ за изпълнението на Националната стратегия за регионално развитие на Република България 2009 – 2015 г. и НСРР 2012-2022 г.

При изработването ѝ е изходено от принципа, че областната администрация следва да съдейства на общините и да координира тяхната дейност с цел повишаване на ефективността от усилията им за създаване на: финансови и инфраструктурни предпоставки за развитие; развитие на човешките ресурси и създаването на подходящи структури за администриране на икономическите проекти; предпоставки за постигане на социално съгласие и повишаване на икономическото благосъстояние на населението, и постигане на устойчиво развитие.

За успешното прилагане на държавната политика за регионално развитие на областно ниво са търсени и прилагани начини за определяне тенденциите на бъдещото развитие и за това какво може да донесе бъдещето; за изграждане на обща визия и консенсус чрез съгласуване на инициативите на различните нива с целите; за идентифициране на предприетите или планирани проекти и действия от местните и регионалните власти; за укрепване на партньорството между органите на управление, бизнеса и неправителствения сектор за решаването на важни регионални проблеми.

Същевременно, при разработването на ОСР на Област Пазарджик 2014-2020 г. се е търсел стремеж към пълно съзвучие с философията на една от същностните политики на Европейския съюз – политиката на сближаване, чиято задача е „да превърне приоритетите и целите на Стратегията „Европа 2020“ в инвестиционни намерения“.

Източници на информация:

1. **Национален Статистически институт**
2. **Териториални звена от Област Пазарджик**
 - ✓ Дирекции „Бюро по труда“
 - ✓ Контролно - техническа инспекция
 - ✓ Областна дирекция "Земеделие "
 - ✓ Областно пътно управление
 - ✓ Регионална здравна инспекция
 - ✓ Регионална дирекция "Социално подпомагане" Пазарджик
 - ✓ Регионален инспекторат по образованието Пазарджик
 - ✓ Служба по кадастъра Пазарджик
 - ✓ Териториална Дирекция на Национална агенция за приходите Пазарджик
 - ✓ Териториална данъчна дирекция - Данъчно подразделение - Пазарджик
 - ✓ Отдел "Териториален архив-Пазарджик" към Регионална дирекция "Архиви"- Пловдив и др.